



บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ผลสรุปของวิทยานิพนธ์

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทฉบับสุดท้ายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอุดมศึกษา 909 เล่ม ปรากฏว่าผลสรุปของวิทยานิพนธ์ดังกล่าวมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ทั้งในค่านสถาบัน เนื้อหารายวิชา ผู้เรียน บุคลากร สภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกสถาบัน และอื่นๆ ดังนั้นจึงสามารถจัดเนื้อหาจากผลสรุปวิทยานิพนธ์ทางการอุดมศึกษา เป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ 4 เรื่อง คือ

1. พื้นฐานการอุดมศึกษา
2. หลักสูตรและการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา
3. การบริหารสถาบันอุดมศึกษา
4. นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

1. พื้นฐานการอุดมศึกษา

ผลสรุปของวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพื้นฐานการอุดมศึกษามีข้อบ่งชี้ครอบคลุมลักษณะของสถาบันอุดมศึกษาทางด้านการพัฒนาการ ความมุ่งหมาย งานบริการ การทำนุบำรุงวัฒนธรรมและการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การนำเสนอจึงจำแนกเนื้อหาแต่ละส่วนดังกล่าวออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 พัฒนาการและความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา

พัฒนาการของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเริ่มขึ้นจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้สถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ปี พ.ศ. 2459 ซึ่งจัดเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทย และนับจากนั้นเป็นต้นมาจึงได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยต่างๆ ขึ้นอีกหลายแห่งด้วยวัตถุประสงค์ประ-

สังกัต่าง ๆ กัน คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2476 มหาวิทยาลัยเกษตร-
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2486 มหา-
 วิทยาลัยเชียงใหม่ จัดตั้งในปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดตั้งในปี พ.ศ. 2508
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์จัดตั้งในปี พ.ศ. 2509 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในปี
 พ.ศ. 2511 และมหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดตั้งในปี พ.ศ. 2514 (ไพฑูริย์ สินดารักษ์
 2516) สำหรับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 และถาวรเมือง ได้จัดตั้งภายหลังที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 โดย
 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งยังคงเป็น
 ของใหม่สำหรับประเทศไทย มหาวิทยาลัยนี้จึงมีลักษณะเป็นคลาสิกวิชาที่ประชาชนทั่วไปได้
 มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้โดยเสรีภาพตามอัธยาศัยของคน ในเรื่องความรู้ความเข้าใจใน
 ทางการเมืองและการบริหาร ทั้งนี้เพราะการศึกษาเพื่อการปกครองแต่เดิมถูกจำกัดเฉพาะ
 บุรุษชนนางข้าราชการ (บุญเย็น วอทอง 2507) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้
 จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ดำเนินการสอนโดยใช้ระบบการสอนทางไกล ซึ่ง
 ก่อนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนี้ มหาวิทยาลัยเปิดได้มีพัฒนาการมาจากการ
 ศึกษาที่จัดขึ้นที่วัดพระเชตุพน ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 จึงได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ
 มหาวิทยาลัยเปิดอย่างจริงจังที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยใช้วิธีการสอนเป็นการบรรจุ
 ทยอยประกอบการศึกษาครั้งแล้วครั้งเล่า แต่การเรียนการสอนก็ไม่พัฒนาไปจากจุดเริ่มต้นโดยยัง
 ใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลักและมหาวิทยาลัยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร อาคาร
 สถานที่ และทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งมียุ่อย่างจำกัดมหาวิทยาลัยจึงได้เปลี่ยนมาเป็นระบบมหาวิท-
 ทยาลัยทั่วไปในปี พ.ศ. 2503 (เอนก ส่งแสง 2524) และในปี พ.ศ. 2514 ก็ได้มี
 การจัดตั้งมหาวิทยาลัยทลาสิกขาขึ้นอีก คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยจัดการศึกษาที่ใช้
 คำวาระเรียนเป็นสื่อการสอนหลัก มหาวิทยาลัยมีอัตราการรับนักศึกษาใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี
 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยจึงต้องทำการสอนและทำงานวิจัยควบคู่กันไป แต่ในระหว่างปีการ
 ศึกษา 2514-2520 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ทำงานวิจัยน้อยมาก โดยเฉพาะอาจารย์
 คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ไม่มีผลงานวิจัย
 เลย (สมศักดิ์ ชอบทรง 2522, วรณช พงศ์สถาพร 2523) และจากข้อจำกัดที่นักศึกษา
 ได้เพิ่มปริมาณมากขึ้น รัฐบาลจึงได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดที่เต็มรูปแบบขึ้น คือ มหาวิทยา-
 วิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยรับนักศึกษารุ่นแรกในปี พ.ศ. 2523 (เอนก ส่งแสง 2524)

ทางค่านมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาออกไปสู่ภูมิภาค และในอนาคตมหาวิทยาลัยแห่งนี้จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคใต้โดยจะแยกเป็นสองมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อแก้ไขข้อจำกัดอันเนื่องมาจากลักษณะของการเป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต (ปรีชา แม่นมินทร์ 2525) ส่วนมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2507 โดยมีพัฒนาการที่เด่นชัดในด้านการผลิตบัณฑิต ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 จึงมีดำริจัดตั้งองค์การขึ้นสนับสนุนงานพัฒนาการในทุกๆ ด้าน มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติภารกิจของมหาวิทยาลัยในทุกๆ ด้านเพื่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างแท้จริง (อรพินทร์ คันชนสุฤษี 2521, เบญจวรรณ อารีสมาน 2524)

ส่วนองค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นได้มีพัฒนาการเริ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2499 โดยมีดำริจัดตั้งสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้นและได้ยุบเลิกในปี พ.ศ. 2502 โดยจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นแทน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยอยู่ในความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 ทางด้านการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยทุกสมัยได้ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาโทได้เปิดสอนในปี พ.ศ. 2476 และระดับปริญญาเอกในปี พ.ศ. 2483 โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การสัมมนาและวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลัก ส่วนงานด้านวิจัยได้มีการส่งเสริมงานวิจัยในมหาวิทยาลัยโดยในปี พ.ศ. 2509 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้จัดตั้งสำนักงานวิจัยขึ้น ในปี พ.ศ. 2514 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งทุนวิจัยขึ้น ส่วนงานบริการชุมชน เริ่มจัดตั้งที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2509 และที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยจัดตั้งเป็นสำนักฝึกอบรม (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ 2516)

ยงยศ เล็กกลาง (2518) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยซึ่งทำได้ 4 วิธี คือ

1. การรวมโรงเรียนวิชาชีพชั้นสูงที่มีการเรียนการสอนอยู่ในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การแยกคณะจากมหาวิทยาลัยเดิมไปตั้งใหม่ ได้แก่ มหาวิทยาลัย-
 ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. การยกฐานะวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหา-
 วิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. ตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ตามแบบสากล ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียง-
 ใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา

ในค่านของความมุ่งหมายสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทมีความมุ่ง
 หมายในการดำเนินการแตกต่างกันนอกเหนือจากความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยต่างๆที่
 ที่กล่าวมาแล้ว ผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอุดมศึกษายังได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของ
 การฝึกหัดครู ซึ่งในปัจจุบันได้เน้นความเข้มทางวิชาการเป็นหลัก แต่ในอนาคตจะเน้นค่าน
 การให้นักศึกษาเป็นผู้มีสมรรถภาพในวิชาชีพ เป็นอันดับแรกและความเข้มทางวิชาการเป็น
 อันดับรอง (ณรงค์ อุบริพต 2521) ส่วนความมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน
 เน้นค่านผลผลิต คือ การมีสมรรถภาพและความชำนาญในวิชาชีพชั้นสูงเฉพาะอย่าง มีความ
 ภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในวิชาชีพ ค่านกระบวนการผลิต คือ เน้นความสามัคคีในสถาบัน การ
 ศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ นวัตกรรมและเทคโนโลยี แต่ในอนาคตคาดว่าจะเน้น
 ความมุ่งหมายในค่านผลผลิต คือ การมีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในวิชาชีพ และความมุ่ง
 หมายในค่านกระบวนการผลิต คือ การศึกษาหาประสบการณ์นอกสถานที่ (สันติ สารี-
 บุตร 2526)

1.2 บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับงานบริการและทำนุบำรุงวัฒนธรรม

หน้าที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่นอกเหนือจากการสอนก็คือ งาน
 บริการและการทำนุบำรุงวัฒนธรรม งานบริการที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้แก่สังคมมีรูปแบบ
 แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะของสถาบันและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งประพิร์พรณ
 โพธิ์กระจำจ (2521) พบว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดงานบริการวิชาการให้แก่สังคม
 อยู่ในระดับต่ำ โดยที่อาจารย์ในสถาบันมีความคาดหวังว่าสถาบันจะมีบทบาทค่านบริการ
 ทางวิชาการสูงกว่าที่เป็นอยู่จริง เมื่อพิจารณาตามท้องถิ่นที่ตั้งของสถาบัน พบว่า สถาบัน
 อุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดบริการให้บริการสังคมมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่ทั้งนี้เพราะประชา-

ชนในท้องถิ่นต้องการรับบริการในค่านอนามัย ชีวิตและครอบครัว ส่วนบริการในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และอาชีพ การศึกษา ประชาชนจะมีความต้องการแตกต่างกัน (กนก ไบบัว 2524) ส่วนสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงงานบริการสังคมโดยเน้นด้านการศึกษามากกว่าด้านการปกครอง เศรษฐกิจ เกษตร เกษตร นอนามัย และชีวิตครอบครัว โดยจัดในรูปการอบรมและสัมมนามากที่สุด (วิรัตน์ จุมปาแปก 2520)

ทางค่านวิทยาลัยครูซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ทุกวิทยาลัยครูต่างก็มีบทบาทในการให้บริการแก่สังคมเช่นกัน ทั้งที่วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ใ้จัดให้บริการวิชาการแก่โรงเรียนฝึกสอนแก่สภาพการจักษุบริการยังจัดอยู่ในระดับน้อย (คุณวรรณ มาหมั่น 2526) วิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใ้จัดให้บริการแก่ชุมชนตามสภาพที่ปฏิบัติจริงกับตามที่คาดหวังไม่สอดคล้องกันโดยผู้บริหารปฏิบัติและคาดหวังว่าควรปฏิบัติมากที่สุดในค่าน วัสดุคุณภาพและอาคารสถานที่ นักศึกษาปฏิบัติและคาดหวังว่าควรปฏิบัติมากที่สุดในค่าน การพัฒนาชุมชนและการร่วมกิจกรรมชุมชน ส่วนอาจารย์ปฏิบัติและคาดหวังว่าควรปฏิบัติมากที่สุดในค่านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการทั่วไป โดยอาจารย์หนึ่งคนใช้เวลาบริการสังคม 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์หรือ 7 ครั้งต่อภาคเรียน (สถิตย์ กองคำ 2526, สมชาย วงศ์เกษม 2519, ศิริวรรณ เสรีกิจวงศ์ 2520) สำหรับวิทยาลัยครูสกลนคร อาจารย์ต้องการให้วิทยาลัยจักษุบริการสุขภาพนอนามัย พัฒนาการศึกษแก่นักศึกษาที่ขาดแคลน (ไพจิตร รหัสรจจินคา 2519) ส่วนวิทยาลัยครูในภาคเหนือ อาจารย์มีบทบาทในการจักษุบริการการศึกษานอกระบบโดยอาจารย์ที่ดำเนินการดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติ คือ ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจักษุบริการการศึกษานอกระบบและมีประสบการณ์การทำงานทางค่านนี้มาไม่น้อยกว่า 2 ปี มีความคุ้นเคยกับท้องถิ่นที่ไปปฏิบัติงาน (ไพสิฐ พรหมรักษา 2525) สำหรับที่วิทยาลัยครูเชียงรายใ้จัดใ้มีบริการทางวิชาการในค่านการจักษุบริการมากที่สุด ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูประจำการที่ใ้ใ้มีหน่วยงานผลิตอุปกรณ์การสอนแจกหรือจำหน่ายในราคาถูก ต้องการคู่มือการสอน การจัดอบรมสัมมนาการทำใ้ใช้อุปกรณ์การสอน (บุญทัน เฝ้าเจริญ 2521) ในเขตการศึกษา 5 วิทยาลัยครูใ้จัดบริการชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารการศึกษาและผู้นำท้องถิ่น แต่ไม่สอดคล้องกับที่ครูต้องการ (ประสิทธิ์ เทียมเคช 2521)

นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาใ้ใ้จัดบริการในรูปแบบอื่นๆอีก คือ มหาวิทยาลัย-

ยาลัยเกษตรศาสตร์ จักรวรรดิวิชาชีพแก่ประชาชนใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การจัดอบรมภายในมหาวิทยาลัย และอบรมเกษตรกรนอกสถานที่ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมเมื่อกลับไปปฏิบัติกิจกรรมปัญหาและได้แก้ไขโดยหาความรู้เพิ่มเติมจากตำราและสิ่งพิมพ์ต่างๆ สำหรับระยะเวลาที่ควรจัดอบรมไม่ควรเกิน 1 เดือน วิชาที่เปิดสอนควรเน้นวิชาชีพทั่วไป และควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดอบรม (จารุวรรณ ศุภเสถียร 2524, สุทัศน์ ทองแย้ม 2524) ส่วนการจัดอบรมวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ภาคฤดูร้อนได้ช่วยให้คนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่องานที่ปฏิบัติอยู่ (อนงค์ สินธุประมา 2517) นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษายังจัดบริการสังคมโดยทำเป็นโครงการการศึกษาชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัครชั้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ (พรพรรณพาศักดิ์คำดวง 2516)

ส่วนการใช้สื่อเข้าช่วยงานบริการนั้น สถาบันอุดมศึกษาได้จัดบริการวิชาการแก่สังคมทางวิทยุกระจายเสียง ทั้งที่ วิทยาลัยครูเทพสตรีได้จัดบริการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยผู้รับฟังต้องการบริการความรู้ทั่วไป คือ ความรู้เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา วันที่จะรับฟังได้มากที่สุด คือ วันอาทิตย์ ช่วงเวลา 20.01-22.00 น. (จำเนียร สุขหลาย 2522) ซึ่งแตกต่างกับประชาชนที่รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงทางการศึกษาสำหรับโครงการศูนย์การศึกษาต่อเนื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ต้องการรับฟังรายการความรู้ทางวิชาชีพมาก วันที่รับฟังได้มากที่สุด คือ วันเสาร์และอาทิตย์ ช่วงเวลา 18.00-20.00 น. (สมโภช รอดบุญ 2521) นอกจากสื่อวิทยุกระจายเสียงแล้ว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาศิราฯยังได้ใช้สื่อโทรทัศน์จัดรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งมีสภาพการจัดอยู่ในเกณฑ์ลักษณะรูปแบบของรายการควรเป็นสารคดี เนื้อหาควรจัดเรื่องกฎหมาย วิทยาศาสตร์ สุขภาพ การปกครอง วิชาชีพและวิชาก้าวหน้าด้านต่างๆ ช่วงเวลาที่ควรจัด คือ ช่วงเวลา 30 นาที ในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ ระหว่างเวลา 19.00-21.00 น. (วิทยาธร ทอดแก้ว 2525)

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาอีกบทบาทหนึ่ง คือ การทำนุบำรุงวัฒนธรรม วิทยาลัยครูในเขตภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาค

กลางได้ดำเนินการในบทบาทในการทำหน้าที่วางแผนงานในระยะก่อนข้างน้อย ลักษณะของงานกิจกรรมที่วิทยาลัยครูต่างๆจัดขึ้นและเห็นว่ามีสำคัญได้แก่ การจัดนิทรรศการ การจัดแสดงและสาธิต โดยขอความร่วมมือกับสถาบันเอกชน องค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ กิจกรรมต่างๆที่วิทยาลัยครูจัดขึ้นมีจุดประสงค์เพื่อการส่งเสริม เผยแพร่ ฟื้นฟู ปลูกฝัง และจรรโลงวัฒนธรรม โดยเน้นในรูปแบบของวิธีการจัด สำหรับแนวทางในการทำหน้าที่วางแผนงานนั้นควรมีการสนับสนุนทั้งทางค้ำหลักสูตรและการสอน คำนกิจกรรม คำนเป้าหมาย คำนงบประมาณ คำนบุคลากรและค้ำงานประสานงาน (นฤทธิ ศรีวรรณ 2526, ลักขณา เวชชิสิตา 2526, วันทนา ไชยกิจ 2526, สธน โรจนตระกูล 2526)

1.3 ความต้องการและโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาท้อในระดับอุดมศึกษานั้น เมื่อพิจารณาถึงความต้องการและโอกาสที่ใ้ศึกษาพบว่า มีตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา ของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิภาคที่สำเร็จการศึกษา ศาสนา ประเภทหลักสูตร สาขาวิชาที่จะศึกษา ผู้สอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตัวแปรต่างๆ เหล่านี้ สามารถนำมาจัดสถานภาพที่สำคัญได้ คือ

ก. ค้ำความต้องการการศึกษาท้อในระดับอุดมศึกษา สถานภาพที่สำคัญของผู้ที่ต้องการการศึกษาท้อในระดับอุดมศึกษาเป็นเพศหญิง บิดามารดามีฐานะเศรษฐกิจและสังคมสูง สาขาที่ต้องการศึกษาเป็นสาขาแพทยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และพยาบาลศาสตร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสาขาวิชา คือ โอกาสในการที่จะมีงานทำ (ประจักษ์ บุญอารีย์ 2522, ประธาน จินตสกุล 2523, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ 2523, สมจิต ท้วทิพย์ 2523, วิโรจน์ เอ็งสุโสภณ 2524, ไทย ทิพย์สุวรรณกุล 2521) ส่วนความต้องการในการเข้าศึกษาท้อในสาขาพยาบาล เขียวลักษณ์ บรรจงปฎุ (2520) ใ้ศึกษาถึงความต้องการเข้าศึกษาท้อของพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาลปีที่ 3 ใ้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ความต้องการเข้าศึกษาท้อของพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาลปีที่ 3 แตกต่างกันตามสภาพต่อไปนี้ คือ อายุ สถานภาพการสมรส และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ข. ค้ำโอกาสในการเข้าศึกษาท้อในระดับอุดมศึกษา ผู้ที่มีโอกาสเข้าศึกษา

ชาก่อในเขตการศึกษา 7 และ 10 เป็นเพศชาย แต่ในเขตการศึกษา 12 เป็นเพศหญิง ส่วนในเขตการศึกษา 11 เป็นเพศชายเท่ากับเพศหญิง นอกจากนี้ยังมีสถานภาพอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการได้โอกาสในการศึกษาต่อ คือ การที่บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกร กสิกร ประมง แม่บ้าน สาขาที่ได้โอกาสศึกษามาก คือ การศึกษาและสังคมศาสตร์ (ประจักษ์ บุญอารีย์ 2522, ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล 2518, พงศ์เพชร สังข์ศักดิ์ 2522, นิวัฒน์ กสิยพฤษ 2522, ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ 2522, เพ็ญศรี โชติพันธ์ 2523) ส่วน สันติ สาริบุตรานนท์ (2514) ได้ศึกษาถึงโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในวิชาชีพวิทยาระดับอุดมศึกษา พบว่า โอกาสในการเข้าศึกษาวิชานี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพของครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่ผู้สอนเป็นเพศชาย และจบเอกชีววิทยามาโดยตรง มีประสบการณ์ในการสอนชีววิทยามานาน และสอนให้นักเรียนเรียนรู้อิงภาคปฏิบัติและภาคปฏิบัติทำให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาต่อในวิชาชีพวิทยาในระดับอุดมศึกษาได้ในระดับสูง นอกจากนี้ อافر อัมไพรวรรณ (2524) ยังได้เสนอให้ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใช้วิธีการทางสถิติเข้าช่วยในการตัดสินใจเลือกคณะที่เหมาะสมกับความสามารถของตน และในปี พ.ศ. 2512 มยุรี จารุปาน ได้ศึกษาถึงปริมาณของนิสิตนักศึกษาค้นคว้าว่า จากปี พ.ศ. 2512-2519 เป็นช่วงระยะเวลา 8 ปี สถาบันอุดมศึกษาจะรับนิสิตนักศึกษาเข้าเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 2 เท่า

2. หลักสูตรและการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

ผลสรุปของวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษามีข้อช่วยครอบคลุมนองค้ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 หลักสูตรอุดมศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอุดมศึกษา ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเป็นรายวิชาในแต่ละสถาบันทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ ประเมินผล ทิศทางผล และศึกษาถึงองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งสามารถสรุปผลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในแต่ละสถาบันได้ ดังนี้

กษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ภาคศึกษามัธยมศึกษา จัดเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมทางด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา และ การประเมินผล แต่การนำผลที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรนี้ไปใช้ยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้อยู่เสมอ (เจียรนัย ศิริ- สวัสดิ์ 2525) หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ประสบปัญหาในการ ปฏิบัติ คือ เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้น้อย การสอนของอาจารย์ยังไม่ดี การเรียนของนิสิตก็ ไม่ดี อุปกรณ์และสถานที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีน้อย (กุลธรีกา หุณฑนามระ 2518)

ข. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้พัฒนาขึ้นจากการเป็นวิทยาลัยวิชา การศึกษามาก่อน ดังนั้นหลักสูตรสาขาต่างๆของวิทยาลัยวิชาการศึกษาจึงได้ถูกนำมาศึกษา วิเคราะห์ถึงความเหมาะสม คือ หลักสูตรวิชาเฉพาะสาขาการแนะแนว ระเบียบปริญญากการ ศึกษามหาบัณฑิต ซึ่งพิจารณาโดยทั่วไปแล้วหลักสูตรนี้มีความเหมาะสมทั้งในค่านความมุ่งหมาย ของหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา แต่เมื่อกำหนดถึงความสำคัญและความมากน้อยของเนื้อหาแต่ละ วิชาแล้วก็ควรมีการเพิ่มหน่วยกิตและเวลาเรียนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกภาคปฏิบัติอีกเล็กน้อย (สงคราม ลี้มในเมือง 2517) หลักสูตรวิชาการใช้ห้องสมุด ระเบียบปริญญากการศึกษาบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมทั้งในค่านความมุ่งหมายและเนื้อหา แต่ก็ควรเพิ่มหน่วยกิตและ เวลาเรียนให้มากขึ้น ในการสอนวิชานี้อาจารย์ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนประเภทของจริง ส่วนวิธีการสอนที่อาจารย์ใช้มาก คือ การบรรยาย (บุญศรี ไพรัตน์ 2516) หลักสูตรชีว- วิทยา เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม แต่ควรมีการเพิ่มชั่วโมงในการฝึกภาคปฏิบัติอีก ในค่าน วิธีการสอนอาจารย์ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อาจารย์ผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการสอน วิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษามาก่อน และควรจะมีผู้เรียนเกี่ยวกับการสอน การปกครอง ชั้น และการทำอุปกรณ์ให้มากขึ้น (พรณี ใจสะอาด 2515, พินิจ เจริญชาติศรี 2517) หลักสูตรเคมี เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม แต่ควรมีการรวมวิชาภาคทฤษฎีและปฏิบัติเข้า ค่ายกัน ในค่านของอาจารย์ผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับประถม ศึกษาหรือมัธยมศึกษามาก่อน และสอนเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสอนวิทยาศาสตร์ แบบต่างๆให้มาก (วิฑูรย์ ศรีบางพลี 2515, ศานิต วิเศษสุข 2516) หลักสูตรฟิสิกส์ เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม แต่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในภาคปฏิบัติให้มากขึ้น และเพิ่ม

รายวิชาวิธีสอนฟิสิกส์ชั้นอีก 1 รายวิชา (ชยันต์ บุญยรักษ์ 2515, ระวีวรรณ ศรีบุญลือ 2515)

ค. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมให้นักศึกษามีความคิดและสติปัญญากว้างขวาง มีความรอบรู้เข้าใจเรื่องราวและปัญหาของสังคม เนื้อหาวิชาจึงเป็นความรู้กว้างๆเบื้องต้น และจัดสอนในชั้นปีที่ 1 การจัดการเรียนการสอนเป็นการบรรยายกลุ่มใหญ่ และวัดผลโดยใช้ระบบเกรด การจัดหลักสูตรนี้ประสบปัญหาที่ผู้เรียนมีเป็นจำนวนมาก เนื้อหาวิชามีลักษณะซ้ำซ้อน ผู้เรียนขาดทัศนคติที่ดีในการเรียน ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป และจัดการบริหารหลักสูตรในรูปของหน่วยงานอิสระ (เรณู ผลสวัสดิ์ 2523) หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของคณะศิลปศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์อย่างกว้างขวางโดยไม่ได้เน้นให้มีความรู้ทางค่านิยมใดค่านิยมหนึ่งโดยเฉพาะ ในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้ประสบปัญหาในเรื่องการกำหนดเวลาไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในบางวิชา และขาดอุปกรณ์การสอนที่เป็นตำราภาษาไทย ซึ่งใช้ศึกษาค้นคว้า (มาลินี ประเสริฐวงษ์ 2518)

ง. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากระดับอนุปริญญา ทางเกษตรมุ่งปรับปรุงวุฒิครู ผลิตครูเกษตรออกไปสอนในระดับที่ถือว่าอุดมศึกษา แต่ไม่บรรจุวุฒิประสงค์เพราะความรู้ที่ครูได้รับไม่เพียงพอที่นำไปใช้สอนและปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ (ภรณ์ โอฬาริกชาติ 2518, วิจิตต์ วิเศษวัชร 2520)

จ. มหาวิทยาลัยมหิดล

หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะคณะทางพยาบาลศาสตร์ โดยส่วนรวมมีความเหมาะสมทั้งในค่านิยม บุคลากร อุปกรณ์ การดำเนินงาน และผลผลิตที่ผลิตมาก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทางวิชาการและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะทาง นอกจากนี้ยังมีบริการบางส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น คือ ห้องสมุด สวัสดิการต่างๆ (พรทิพย์ อัจฉรงค์ 2525)

ฉ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ สามารถผลิตบัณฑิตออกไปปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ทั้งในค่านเทคนิคและบริการ บัณฑิตของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการให้ภาควิชาทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลางในการเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการให้แก่ศิษย์เก่า และเนื่องจากภาควิชาจะขยาย การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์จนถึงระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยจึงควรสนับสนุนให้อาจารย์ ประจำได้มีโอกาสศึกษาต่อ ภูงานและฝึกงาน ตลอดจนให้ความร่วมมือกับสำนักหอสมุดในการ สำรวจและรวบรวมหนังสือและวัสดุสิ่งพิมพ์ทางบรรณารักษศาสตร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมประ- สติภาพค่านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่ชุมชน และสามารถตอบสนองความต้อง การของสังคมได้ดียิ่งขึ้น (ทัศนีย์ ทองศิริ 2520) หลักสูตรวิชาเอกพลศึกษา มีความเหมาะ สมในค่านความมุ่งหมาย องค์ประกอบของหลักสูตร การเลือกและจัดเนื้อหา การนำหลักสูตร ไปใช้ในค่านคุณลักษณะผู้สอน คุณลักษณะผู้เรียน อุปกรณ์การสอน ค่าวิชาและอาคารสถานที่ ควร ปรับปรุงทางค่านการปฐมนิเทศเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจปรัชญา จุดมุ่งหมายและรายละเอียดเนื้อ หาวิชาในหลักสูตร ตลอดจนจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการเพื่อทบทวนและศึกษาปัญหาของ ขบวนการนำหลักสูตรไปใช้และปัญหาการเลือกและจัดเนื้อหาวิชา (จุฑารัตน์ บรรลสิน 2524)

ช. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

โดยทั่วไปหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้ให้ประโยชน์แก่ผู้ศึกษาใน การนำไปใช้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับปานกลาง นักเรียนนายร้อยตำรวจปีที่ 2 ขึ้นไปควรได้รับการ ฝึกหัดราชการเพื่อให้มีประสบการณ์มากขึ้น และควรให้นักเรียนนายร้อยตำรวจได้ศึกษา วิชาสิ่งแวคล้อมเป็นวิชาบังคับเพื่อให้สนใจต่อปัญหาสิ่งแวคล้อมโดยทั่วไป (เลอพงศ์ เทพไชย 2526, สมชาย มหาวันสุ 2522)

ซ. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

หลักสูตรวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าโดยส่วนรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และในการจัดการเรียนการสอนควรใช้วิธีสอนแบบ สาธิตประกอบการบรรยาย การทดลอง การใช้แบบจำลอง ของจริงและภาพยนตร์ (ไอสด ภาวิไล 2525)

ฉ. วิทยาลัยครู

หลักสูตรการฝึกหัดครูตามสภาพปัจจุบัน (พ.ศ. 2525) อยู่ในสภาพที่ควรจะมีการปรับปรุง (ประชน แสงจักร์ 2525) ซึ่งพิจารณาได้จากหลักสูตรวิชาต่างๆ ดังนี้ หลักสูตรวิชาเอกคณิตศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ให้บรรลุผลในระดับปานกลาง จึงควรจะมีการปรับปรุงในค่านเนื้อหาวิชาเอก เวลาเรียน และการสอนของอาจารย์ (ชวิชัย รัตนธรรมมา 2523) หลักสูตรวิชาเอกภาษาไทย โดยทั่วไปมีความเหมาะสม แต่ควรจะมีการปรับปรุงด้านการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และเพิ่มวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตร (พวงเล็ก อุทระ 2523) หลักสูตรวิชาพลศึกษา หลักสูตรนี้ประสบปัญหาหลายด้าน คือ ค่านเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน ความรู้ของอาจารย์ผู้สอน และพื้นฐานความรู้ของนักศึกษา สถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียน การวัดผล แหล่งศึกษาค้นคว้า กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดเวลาเรียนและเวลาสอน การนำไปใช้ และงบประมาณ เนื่องจากวิทยาลัยได้จัดอบรมเพื่อเสริมสมรรถภาพให้แก่ครูประจำการ ดังนั้นหลักสูตรและรายวิชาในวิทยาลัยครูจึงทำให้ครูประถมศึกษามีมาตรฐานขึ้นและมั่นใจในการสอนมากขึ้น ประกอบกับการที่วิทยาลัยได้จัดบริการเกี่ยวกับวัสดุหลักสูตรในห้องปฏิบัติการหลักสูตร วิทยาลัยครูจึงเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและการเตรียมการสอนของอาจารย์ นิสิตฝึกสอน และครูประจำการได้เป็นอย่างดี (จุฑาทัน วาศวิท 2512, ประสิทธิ์ ศิริเจริญ 2519, อำพวรรณ ทิวไผ่งาม 2519, สุนทร ศรีอนาคำ 2519, นริวรรณ เลอไกรสิทธิ์ 2519, ยงยุทธ ประทุมรัตน์ 2519)

2.2 การจัดโปรแกรมการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

วิทยานิพนธ์ทางการอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เป็นการศึกษาโปรแกรมวิชาต่อไปนี้

ก. โปรแกรมพลศึกษา

มหาวิทยาลัยในภาคกลางจัดโปรแกรมพลศึกษารวม 4 โปรแกรม (สงบ มณีแสง 2517) คือ

1. การจัดโปรแกรมการสอนพลศึกษาในชั้นเรียน มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ และเจตคติในวิชาการพลศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติโดยจัดเป็นวิชา

พื้นฐานทั่วไป ให้นิสิตทุกคนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจและจัดเป็นวิชาเอก วิชาโทให้นิสิตที่เรียนวิชาการศึกษาได้เลือกเรียนตามความต้องการ

2. การจัดโปรแกรมแข่งขันกีฬาภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมีความมุ่งหมายเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมกีฬาอย่างสม่ำเสมอทุกคน คำเนินการจัดโดยชมรม ชุมนุม แขนงหรือสโมสรกีฬาต่างๆภายใน องค์การนิสิต นักศึกษาเป็นผู้จัด และได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในค่านเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เงินงบประมาณและบุคลากร กิจกรรมกีฬาที่จัดแข่งขันเป็นกีฬาที่สนใจ อยู่ในสังคม

3. การจัดโปรแกรมการแข่งขันกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพลานามัยและสมรรถภาพทางกายควบคู่กับการส่งเสริมมาตรฐานการกีฬาของมหาวิทยาลัย จัดคำเนินการโดยคณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย โดยอาศัยงบประมาณแผ่นดินและเงินค่าบำรุงประจำปีจากมหาวิทยาลัยสมาชิก

4. การจัดโปรแกรมสหนาการ มีความมุ่งหมายเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมโดยความสมัครใจในยามว่าง เป็นการปลูกฝังคุณธรรมพัฒนาบุคลิกภาพ อันพึงประสงค์และความคิดสร้างสรรค์ จัดคำเนินการโดยชมรม ชุมนุม สโมสร หรือกลุ่มกิจกรรมนิสิตและมีองค์การนิสิตกับอาจารย์ที่ปรึกษาควบคุมดูแล มหาวิทยาลัยให้ความสนับสนุนทางค่านการเงินและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

นิสิตนักศึกษามีความสนใจโปรแกรมการสอนพลศึกษาในชั้นเรียนมากที่สุด ต้องการให้มหาวิทยาลัยจัดเป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปให้เลือกเรียน จัดการแข่งขันกีฬาภายในระหว่างคณะและระหว่างมหาวิทยาลัย เมื่อพิจารณาทางค่านผลสัมฤทธิ์ในค่าน การจัดโปรแกรมต่างๆและความสอดคล้องกับความต้องการของนิสิตปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาที่ประสบ ได้แก่ การขาดบุคลากร เงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

วิทยาลัยเอกชน จัดโปรแกรมพลศึกษา 5 โปรแกรม (ปานศิริ จันโท ฤต 2523) คือ

1. โปรแกรมการสอนพลศึกษาในชั้นเรียน เพื่อเสริมสร้างสมรรถ:

ภาพทางกายและจิตใจ โดยเปิดสอนเป็นวิชาบังคับและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวก สำหรับปัญหาที่ประสบ ได้แก่ การสนับสนุนของฝ่ายบริหาร วิชาการ สโมสรและเครื่องอำนวยความสะดวก

2. โปรแกรมการแข่งขันกีฬาภายใน เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้มีน้ำใจ เป็นนักกีฬาและสร้างความสามัคคีให้นักศึกษา แต่ประสบปัญหาในด้านการจัดกิจกรรมตามความสนใจของนักศึกษา

3. โปรแกรมการแข่งขันกีฬาภายนอกและระหว่างสถาบัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันและส่งเสริมให้เป็นผู้มีน้ำใจ เป็นนักกีฬา การเข้าชมและเชียร์กีฬา

4. โปรแกรมสหนาการ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้นักศึกษามีพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม การดำเนินงานประสบปัญหาในค่านสถานที่และเวลาในการจัดกิจกรรม

5. โปรแกรมบรรณกิจทางพลศึกษา เพื่อให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการพลศึกษาและการออกกำลังกาย เสริมสร้างสมรรถภาพทางกายและช่วยให้กลไกการเคลื่อนไหวของร่างกายดีขึ้น ทั้งนี้เพราะว่านักศึกษาล้วนใหญ่มักมีความบกพร่อง มีสมรรถภาพทางกายและทางค่านกีฬาต่ำ

สถาบันการศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร ได้สอนวิชาพลศึกษา โดยใช้อาจารย์พิเศษ การจัดและดำเนินการโปรแกรมพลศึกษามีปัญหามากทางค่านสนาม วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ (สุธรรม เกษที 2525) สำหรับการจัดตั้งโปรแกรมพลศึกษา สุขศึกษาและสหนาการที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี มาลี ศิริ (2515) ได้พบว่า สถาบันประสบปัญหา คือ วิชาการเก่า สโมสรและอุปกรณ์ นักศึกษาขาดความรู้และทักษะพื้นฐานทางค่านพลศึกษา

ข. โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา

โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นโปรแกรมที่มีวิชาประวัติศาสตร์เป็นแกน วิธีการเรียนการสอนในวิชาเนื้อหาและวิชาครูเป็นแบบบรรยาย เน้นความรู้ความจำและความเข้าใจมาก การใช้อุปกรณ์การสอนมีน้อย ไม่

ชาชน เศรษฐกิจประเทศไทยและปัญหาสังคมไทย กระบวนการเรียนการสอนเน้นการมีส่วนร่วมและทักษะในการค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการ วิธีการสอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย เน้นภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ความต้องการเอกสารในการค้นคว้า การวัดและประเมินผล การเรียนการสอนจากการทำรายงานเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม การค้นคว้าอภิปราย การทดสอบกลางภาคและปลายภาค โดยใช้วิธีวัดผลแบบอิงกลุ่มและใช้แบบทดสอบปรนัย สำหรับสิ่งที่มีอยู่ในระดับน้อยคือ การนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และความสมดุลของเนื้อหาวิชากับเวลาเรียน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การใช้ชุดการสอน การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร การศึกษานอกสถานที่และการใช้บทบาทสมมติ การนำโสตทัศนูปกรณ์และสื่อการสอนมาใช้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการพัฒนาเจตคติ ความสนใจและบุคลิกภาพทั่วไปของผู้เรียน สำหรับโปรแกรมการเตรียมบัณฑิตวิชาเอกสังคมศึกษาของวิทยาลัยครู การวิจัยพบว่าอัตราส่วนหน่วยกิตและรายวิชามีความเหมาะสม อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและการสอนแบบแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ การสอนเน้นเนื้อหามากกว่าภาคปฏิบัติ และบัณฑิตที่ผลิตออกมาเป็นผู้มีสมรรถนะดีในค่านี้อาชีพ การสอน ความมีคุณธรรมและทัศนคติที่อาชีพครูอยู่ในระดับมาก แต่ควรปรับปรุงในเรื่องการจัดทำรายวิชาเรียน การใช้โสตทัศนูปกรณ์ กิจกรรมเสริมหลักสูตรและในเรื่องการสร้างสรรคเพื่อพัฒนาชุมชน (ฉัตรชัย บัวกันต์ 2524, วรพญา ดาวจักร 2524, วันเพ็ญ อินทรอักษร 2523)

ค. โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์

การศึกษาโปรแกรมการเตรียมครูคณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของวิทยาลัยครูภาคใต้ พบว่า ในค่านี้อาชีพครูมีความเหมาะสมดี แต่ควรเปลี่ยนแปลงระยะเวลาของการฝึกสอนจาก 9 สัปดาห์เป็น 12 สัปดาห์ และเพิ่มวิชาวิธีสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาไว้ในหลักสูตรด้วย เนื้อหาวิชาควรประกอบไปด้วยความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ หาร การจัดกิจกรรมการเรียน การเรียนควรใช้วิธีสอนหลายๆแบบผสมกัน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาทดลองนำทฤษฎีต่างๆออกจนเทคนิควิธีการสอนแบบต่างๆมาใช้พร้อมกับค่านี้อาชีพ การเรียนการสอนควรให้นักศึกษามีโอกาสได้เรียนรู้และศึกษาตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ การวัดและการ

ประเมินผล นักศึกษาควรได้เรียนรู้และฝึกฝนเทคนิคการวัดและการประเมินผลวิชา
คณิตศาสตร์ในแบบต่างๆให้มากขึ้น (สำรวจ หมู่พิเศษ 2525)

ง. โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ

โปรแกรมการสอนภาษาอังกฤษทั่วไปและภาษาอังกฤษสำหรับสาขา
วิชาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาวิชาเฉพาะ เพราะว่า
ภาษาอังกฤษช่วยในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เนื้อหาที่จัดสอนมีความเหมาะสมกับ
ความต้องการ แต่ควรเน้นการอ่านเพื่อความเข้าใจซึ่งเป็นทักษะที่ใช้มากที่สุด และการ
คัดกรณผู้ที่เลือกเรียนภาษาอังกฤษแยกจากผู้ที่ยื่นภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอก เพราะ
ผู้เลือกเรียนภาษาอังกฤษกับผู้เรียนวิชาเอกย่อมมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความสามารถในการ
การศึกษาหาความรู้ต่างกัน การจัดการเรียนการสอนควรให้ศูนย์ภาษาอังกฤษเป็นผู้จัด
(กมลรัตน์ จรัสศรี 2524)

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา มีรูปแบบการจัดที่
แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละสถาบันซึ่งมุ่งหมายผลิตรายเรียนออกไปประกอบ
อาชีพที่แตกต่างกัน ได้แก่ ครู พยาบาล ทหาร เป็นต้น ดังนั้นในการศึกษาสภาพรวม
ของการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบร่วมกันที่เกี่ยวข้อง
กับการเรียนการสอน คือ

ก. ผู้สอน จันทนา ศรีไพรวรรณ (2518) ได้ศึกษาพบว่าอา-
จารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน ส่วน บินวดี จิระนรา-
นุรักษ์ (2519) และ เสาวลักษณ์ สิงห์วงษา (2520) พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ใช้วิธีสอนส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยายและใช้มือประกอบการอธิบาย
แต่อาจารย์สถาบันแห่งนี้มีพฤติกรรมการสอนค่านการประเมินการเรียนการสอนอยู่ใน
ระดับค่อนข้างน้อย วิธีการสอนของอาจารย์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนิสิต
ที่ต้องการวิธีสอนแบบตัวหน้าปัญหา แล้วช่วยกันวิเคราะห์แก้ปัญหาลงมือโดยการเก็บรวบรวม
ข้อมูลและฝึกทดลองปฏิบัติ นอกจากนี้อาจารย์ยังมีการรับรู้อยู่ในระดับต่ำเกี่ยวกับจุดมุ่ง

หมายเชิงพฤติกรรม แต่มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง ความเข้าใจในการสอน และการวัดผล ทั้งนี้จึงใช้การวัดผลโดยเน้นความเข้าใจและความจำ (วันชัย ศุภนคร 2515, มัทนา สุรมิตรไมตรี 2516) นอกจากนี้ วารีย์ อินทริวิชา (2515) พบว่า การให้เกรดของอาจารย์มีความคงที่อย่างสม่ำเสมอเชื่อถือได้ ในค่านของสื่อการสอนอาจารย์ เห็นความสำคัญต้องควรใช้ และได้ใช้สื่อการสอนประเภทกระดาษ คำ เครื่องอัดสำเนา รูปภาพ รูปถ่าย ของจริง ของตัวอย่าง และแผนภูมิสถิติ โดยอาจารย์ได้สื่อการสอนเหล่านี้มาจากศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ห้องสมุดและหน่วยงานอื่นๆ (บุญเกื้อ ควรหาเวช 2520)

ทางด้านอาจารย์วิทยาลัยครูมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างจาก อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยอาจารย์วิทยาลัยครูมีบทบาทในการบริหารการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง มีการเตรียมเนื้อหา มีความรู้ในวิชาที่สอนอยู่ในเกณฑ์ เทคนิคการสอนมีการเปรียบเทียบและยกตัวอย่างในการอธิบาย ชักถามและรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน มีความยุติธรรม ใช้กระดาษค่าประกอบการสอนได้อย่างเหมาะสมและได้ใช้สื่อการสอนบ้างเป็นครั้งคราว (นฤมล บุญยายน 2523) ส่วนการวัดผลอาจารย์ใช้รูปแบบอิงกลุ่มในการให้ระดับคะแนนโดยปฏิบัติ 3 วิธี คือ การทำคะแนนที่ การใช้โค้งปกติ และการใช้วิธีการของสตีวอิค (เปรมใจ สุขสมานวงศ์ 2522) จากพฤติกรรมการสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูทั้งกลางข้างต้นสอดคล้องกับที่ อรสา สุขเปรม (2525) พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูมีพฤติกรรมการสอนโน้มไปทางลัทธิประสบการณ์นิยม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่อาจารย์มีแนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิประสบการณ์นิยมเช่นกัน ในค่านการฝึกสมรรถภาพครูให้แก่นักศึกษา อาจารย์ได้เน้นการฝึกในค่าน การสอน วิชาการ มนุษย์สัมพันธ์ การเป็นผู้นำ การแนะแนวและการปกครองชั้นเรียน (พรณี เล็กวุดิกานต์ 2522) เมื่อพิจารณาลักษณะอาจารย์ตามรายวิชาที่สอนพบว่า อาจารย์ภาษาไทย มีพฤติกรรมการสอนค่านการจูงใจในค่านบุคลิกภาพมากที่สุด (จุฬพล วัชรนุญย์ 2524, อยู่สุข ท้าวไร่ 2523, นัศพร สุทราย 2523, ภัทรา วัชรินทร์พร 2523, ปานุพันธ์ จันทร์คันธ์ 2523, เอมอร เนียมน้อย 2523) ส่วนอาจารย์วิชาบรรณารักษะมีพฤติกรรมการสอนค่านผู้เรียน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีพฤติกรรม

การสอนค้ำผู้สอน วิธีสอน และกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (วิลาวัดย์ เชาว์เท็ง 2524) สำหรับอาจารย์วิชาวิธีสอนสังคมศึกษาใช้วิธีสอนส่วนใหญ่ เป็นการสอนแบบบรรยายและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม โดยอาจารย์ได้เตรียมการสอนมาเป็นอย่างดี จึงมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีความยุติธรรม (นงนุช สุวรรณแสง 2521) ส่วนความต้องการอาจารย์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะของวิชาคหกรรมศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนควรมีคุณสมบัติในการนิเทศ การให้คำปรึกษา มีความรู้ทางวิชาการดี มีความสามารถในการบริการ (ออมสิน ศิลพันธ์ 2526) ในด้านความสามารถของอาจารย์ภาษาอังกฤษในวิทยาลัยครู วัชรวิ แก้วเงิน (2523) ได้พบว่า อาจารย์ที่มีวุฒิค่างกันมีทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษไม่เท่ากัน โดยอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาโทมีทักษะการอ่านดีกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรี ส่วนอาจารย์ที่สอนวิชารัฐศาสตร์ได้ใช้วิธีการสอนส่วนใหญ่ เป็นการสอนแบบอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากร การบรรยายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ (เอี่ยมพร นิลคูหา 2522)

ส่วนอาจารย์พยาบาลในสถานศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนอยู่ในระดับปานกลางและเห็นด้วยกับการประเมินการปฏิบัติงานในสถานพยาบาลในค้ำ หลักการและนโยบายในการประเมิน วิธีการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการนำผลการประเมินไปใช้ (รวีวรรณ ไชยสัง 2526, ปรจิราทิ ค้าตามไท 2522, ยุพดี สุวรรณศิริ 2519) จำลอง ชูโต (2520) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลที่มีความเที่ยงและความตรงสำหรับประเมินผลการศึกษาค่าปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลชั้น

จากการค้นพบของ ซาคา บัวแสง (2519) จริยา สิงคนิภา (2519) จินตนา มาพวง (2519) ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2519) สรุปได้ว่า ค้ำแปรโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาในสาขาต่างๆมี ค้ำนี้คือ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต วิธีสอน ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ ทักษะค้ำของอาจารย์ที่มีต่อวิชาที่สอน การวัดผล บรรยายภาคค้ำในชั้นเรียน และค้ำร่าเรียน

ข. ผู้เรียน สภาพการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทั่วไปมี 4 แบบค้ำยกัน คือ แบบรวมมือค้ำนข้างสูง แบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา แบบอิสระ นิสิตไม่ชอบแบบการเรียนแบบหลักเดี่ยวและแบบแข่งขัน (ประโยชน์ คุปต์กาญจนานุกุล

2524) ในคํานการเรียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานของนิสิตโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเทคนิคซึ่งเป็นวิชาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ นิสิตคณะนี้ต้องการเรียนภาษาอังกฤษกับอาจารย์ชาวไทยที่มีความรู้ทั้งทางคํานภาษาและวิธีสอน มีความเข้าใจและเป็นกันเองกับนิสิต มีอารมณ์ขัน เนื้อหาวิชาที่จัดให้เรียนตรงกับความสนใจของนิสิตและนิสิตต้องการฝึกเขียนรายงานทางเทคนิค (ขนิษฐา กริมทา 2514) ส่วนการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาเอกทางของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น จิราภรณ์ มานะสุนันท์ (2516) และรวีวรรณ ภัทรปรีชา (2523) พบว่า นักศึกษาที่เลือกเรียนวิชาภาษาฝรั่งเศส หรือเลือกเรียนวิชาสังคมเป็นวิชาเอกนั้นเป็นเพราะสนใจในเนื้อหาวิชา และตัดสินใจจากพื้นความรู้เดิมที่ตนมีอยู่ สำหรับนักศึกษาที่เข้าเรียนในโครงการปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น มีความเห็นว่าตนเองชอบภาษาอังกฤษมาแต่เดิมบทเรียนที่ศึกษามีความยากง่ายพอเหมาะ อุปกรณ์ที่ทำให้การเรียนประสบผล คือ เทปบันทึกเสียง และเครื่องฉายข้ามศรียะ นักศึกษาใช้เวลาในการเรียนและทบทวนบทเรียนประมาณ 3 เท่าของหน่วยกิต (สจี สุทธิคำ 2524) ส่วนการศึกษาสาขาส่งเสริมการเกษตร นักศึกษาเห็นว่าหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ดี อาจารย์ที่ปรึกษาและสภพแวดล้อมเกื้อกูลต่อการเรียนการสอนในเรื่อง การสร้างความเป็นกันเอง แต่นักศึกษาก็ไม่พอใจในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสาขา และอาจารย์ในสาขาเช่นเดียวกับ นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่ได้ศึกษาวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาเอกก็มีความเห็นว่า วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่ดี (วิวัฒน์ชัย อยู่ย่นอง 2521, ธวัช นูรีรักษ์ 2511)

ส่วนนักศึกษาวิทยาลัยครูนั้นมีแนวคิดทางคํานปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ยกเว้นคํานการระบวณการเรียนการสอนที่โน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม (สมพงษ์ สิงหะพล 2523) และนักศึกษาวิทยาลัยครูวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปมีสมรรถภาพในการเป็นครูวิทยาศาสตร์คํานเจตคติทางวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันในคํานมโนทัศน์ในวิชาวิทยาศาสตร์ และทักษะการระบวณการทางวิทยาศาสตร์ (สุภา ธรรมนันท์ 2523) สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน ความพึงพอใจนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง คือ บทบาทและบุคลิกภาพของอาจารย์ เพื่อนนิสิต สภาพห้องทำงาน ห้องเรียน เนื้อหาวิชา (ประพัฒน์ จำปาไทย 2524) ส่วนประสิทธิภาพในการศึกษาของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับสถานภาพของนักศึกษาผู้นั้นว่าต้องจบสาขาวิชาทหาร และประกอบอาชีพข้าราชการจึงจะมีคะแนนสอบข้อเขียนพิศการสูง (เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ 2508)

ค. สื่อการเรียนการสอน สภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละสถาบันมีความแตกต่างกัน แต่ก็พบว่าอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ที่สอนภาษาต่างประเทศใช้โสตทัศนูปกรณ์ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เพราะไม่ได้รับความสะดวกและอุปกรณ์บางอย่างอาจารย์ไม่สามารถใช้ได้เป็นอย่างดี (วาณี เวียงเกตุ 2513)

ส่วนคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทุกแห่งในวัฏกรรมการศึกษา คือ วิธีการจัดหลักสูตรแบบสหวิทยาการ การสอนเป็นคณะ การสอนโดยการทดลองและโดยการสัมมนา นอกจากนี้ยังมีบริการเพื่อพัฒนาการสอนของอาจารย์อีกด้วย องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการใช้นวัตกรรมในมหาวิทยาลัย คือ ระบบบริหาร การส่งเสริมและความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง (เอื้อจิตต์ ลือบุรณะ 2511) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์มีความต้องการใช้สื่อการสอนมากกว่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเห็นว่าควรรีบวิจัยนวัตกรรมในด้านนี้มากกว่าส่วนกลาง (วิพร เหลืองวิริยะแสง 2524) ส่วนมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญ คือ โทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งควรนำวัสดุอุปกรณ์การสอนอื่นๆมาใช้ควบคู่กันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการทำบทเรียนเป็นรายการโทรทัศน์ศึกษาชั้น (พัฒนา เกียรติสมบูรณ์ 2515) สำหรับสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ก็เป็นสื่อที่มีความสำคัญจึงต้องมีการออกแบบกราฟิกขึ้นโดยวันชัย ปัจจุบันนท์ (2521) ใ้ค้อออกแบบกราฟิกโดยเน้น ความเรียบ ง่าย ประหยัด และมีลักษณะสำคัญ คือ

ประการแรก ขนาดรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทางตั้งขนาด 8 หน้ายก 8 นิ้วคูณ 11 นิ้ว

ประการที่สอง เน้นความสำคัญคำกรรภาพสำหรับคำกรรภาพเรียนประเภทหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

ประการที่สาม คำกรรภาพควรเป็นรูปเล่มมากกว่าเป็น Sheet

ทางคานวิทยาลัยครู ภาวดี คิรินทร์ (2525) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้นวัตกรรมการสอน พบว่า ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานของอาจารย์ อาจารย์ใ้ค้อใช้นวัตกรรมในการสอนคือ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน

ส่วน การสอนเป็นคณะ การใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบสะท้อนความคิดและบทบาทสมมติ จากการเปรียบเทียบวิธีสอนบางวิธีซึ่งได้แก่ วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ และวิธีสอนทวนซ้ำ ในการสอนจิตวิทยาการศึกษา พบว่า วิธีสอนแบบบทบาทสมมติให้สัมฤทธิ์ผลในการเรียนสูงกว่า (รัตนานฤภัทร 2524) นอกจากนี้ ชนิกา พิทักษ์สุษณี (2522) ได้ศึกษาสภาพการผลิตและการใช้สื่อการสอนในวิทยาลัยครูพบว่า นักศึกษาลิขิตสื่อมากกว่าอาจารย์สื่อการสอนที่ผลิตเป็นประเภทวัสดุกราฟิก ส่วนสื่อที่อาจารย์และนักศึกษาใช้น้อย คือ สื่อประเภทเครื่องเสียงและเครื่องฉาย สำหรับปัญหาในการใช้สื่อทัศนวัสดุของวิทยาลัยครู คือ การขาดบุคลากร และขาดสื่อประเภทเครื่องมืออุปกรณ์ ส่วนการใช้สื่อในการสอนวิทยาศาสตร์ วินัย จันทรวงศ์ (2526) พบว่า ควรใช้แหล่งวิชาการชุมชนประกอบการเรียนโดยขอเอกสารวัสดุต่างๆและให้คำแนะนำแก่นักศึกษา นำนักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่ ฟังวิทยากรบรรยาย ส่วนปัญหาที่ประสบคือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เวลาน้อย เจ้าหน้าที่มีเวลาจำกัด ในค่านการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครู สุภา หรุจิตตวิวัฒน์ (2526) และอรวรรณ ศรีฟ้า (2523) พบว่า วิทยาลัยครูอาจใช้ศูนย์วัฒนธรรมที่แต่ละวิทยาลัยมีอยู่ดำเนินการในค่าน การอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม ส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนการเรียนการสอนภาษาไทย โดยศูนย์วัฒนธรรมดังกล่าวควรศึกษาค้นคว้าและวิจัย เรื่องประวัติของสถานที่หรือบุคคลสำคัญของท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น จัดนิทรรศการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นทั้งทางเอกสาร รูปภาพ ทัศนศิลปกรรม ตลอดจนการสาธิต หรืออาจจะมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทยขึ้นเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และทักษะทางภาษาไทยดีขึ้นและฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น

ง. เนื้อหาวิชา ในวิทยาลัยครูการจัดเนื้อหาวิชาพื้นฐานทั่วไปจัดในรูปความรู้กว้างๆซึ่งเป็นความรู้เบื้องต้นของสาขา ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดและสติปัญญากว้างขวางขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน (กาญจนานันท์ 2524) ส่วนในมหาวิทยาลัย สุพัตรา ไชยศิริ (2519) ได้ศึกษาวิชาวิธีใช้ห้องสมุดซึ่งเป็นวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรปริญญาตรีแต่ก็เป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี ดังนั้นจึงควรจัดเนื้อหาวิชานี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาวิจัยค้นคว้า และวิชาค่านการจักหมวดหมู่และทำบัตรรายการในหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 รายวิชาตามลักษณะเนื้อ

หาวิชา ได้แก่ วิชาเกี่ยวกับการจัดหมู่หนังสือ วิชาเกี่ยวกับการทำบัตรรายการภาษาไทย และวิชาเกี่ยวกับการทำบัตรรายการภาษาต่างประเทศ (กุลธิดา สงวนวิสุทธิ์ 2525) สำหรับเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษในระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื้อหา มุ่งเน้นแก่ความเข้าใจและเนื้อเรื่องที่อ่าน (มณีรัตน์ อมรกุล 2521) แต่ในสถาบัน ทหาร อากาศ กาญจนอัสวี (2525) พบว่า เนื้อหาวิชาที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษา ต่อไ้มากที่สุด คือ วิชาทหารและพลานามัย ส่วนวิชาคหกรรมศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยทั่วไปทั้งอาจารย์และนิสิตผู้สำเร็จการศึกษามีความเห็นว่ เนื้อหาวิชา ความรู้ความ สามารถหลายอย่างมีความจำเป็นและเกี่ยวข้องต่อวิชานี้ (วรรณ กัลยาณะวงศ์ 2520)

จ. ปัญหาในการเรียนการสอน การเรียนการสอนในวิทยาลัยครูใน แต่ละวิชาเอกประสบปัญหาต่างกัน ซึ่งได้แก่ วิชาภาษาไทย ประสบปัญหาในเรื่อง จำนวน หน่วยกิตของกลุ่มวิชาเอกน้อยไป เนื้อหาบางวิชาซ้ำซ้อน ซากงบประมาณ (พัฒนา ชิตีเสรี 2521) วิชาภาษาอังกฤษ ประสบปัญหาในค่านชั่วโมงสอน จำนวนหน่วยกิต ปริมาณเนื้อหา วิชา (นาฏยา วิบุษศิริ 2525) วิชาวิทยาศาสตร์ประสบปัญหาในเรื่อง ซากหนังสือและ ค่าราคันค้ำ อัตราส่วนระหว่างเนื้อหาและเวลา งบประมาณสำหรับสื่อการสอน ข้อสอบ มาตรฐานสำหรับวัดผล (ประสิทธิ์ มณีไสย 2522) วิชาชีพครูประสบปัญหาในการกำหนด รายวิชาเลือก วิธีสอนของอาจารย์ (ยุพา มุขะ 2522) ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือ ห้องสมุดซากค้ำราคาทีอ่านเข้าใจง่าย (จินกนา ศรีไพรวรรณ 2518) สำหรับปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์พื้นฐานของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ คือ อาจารย์สอนเร็ว เอกสารประกอบไม่ช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ค้ำขึ้น นิสิตไม่ค้ำทำการค้ำค้ำเพิ่มเติมจากทีอาจารย์สอน (นิภา ศรีเลณวิที 2522) ส่วนวิชา เกษตรศาสตร์ภาคปฏิบัติประสบปัญหาเกี่ยวกับ เครื่องอ่านวยความสะดวก ความเหมาะสม ของหลักสูตร ะกับความสามารถและความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (นพพร ทัย-พิมล 2522) ในวิทยาลัยวิชาการศึกษา สุขุม สุขุมลพงษ์ (2517) ค้ำศึกษาปัญหาใน การสอนวิชาฟิสิกส์ทั่วไปพบว่า นิสิตมีพื้นฐานไม่เพียงพอในการเรียนวิชานี้ ส่วนฉลวย พร้อมมูล (2516) ศึกษาปัญหาการสอนวิชาวรรณคดีอังกฤษพบว่า นิสิตมีพื้นฐานความรู้ค้ำ มี ทัศนคติที่ไม่ค้ำต่อวิชานี้ อาจารย์ซากกลวิธีในการสอนที่มีประสิทธิภาพและไม่มั่นใจในความ รู้ของตน

จ. การประเมินผล การประเมินผลมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย วัชรภรณ์ หล่อสมฤติ (2524) พบว่า การใช้มาตรการเอาส์และยูในการประเมินผลการทำวิทยานิพนธ์สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์น้อยลง

2.4 การจักษประสภการณัวิชาชิพในสภานันอุคคศึกษา

การจักษประสภการณัวิชาชิพในสภานันอุคคศึกษาส่วนใหญเป็นเร่องของการฝึกสอนซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับคณะคคศาสตร์หรือศีกษณคศาสตร์และจะเก็ยวข้องกับบุคคลต่อไปนี้ ได้แก่ หัวหน้าหน่วยนึเทศกการฝึกสอน อาจารย์นึเทศก อาจารย์นึเทศกฝ่ายโรงเรียน (ครูพี่เลี้ยง) และนึศิกนัคคศึกษาฝึกสอน สำหรับผลสรุปที่ได้จากการศีกษาวิทยานิพนธ์นั้นสามารถจำแนกได้คังรายละเอ็ยค

ก. รูปแบบการจักษการฝึกสอน

วิทยาลัยครูภาคเหนือ (ฉรงคั ธรรมคค 2524) การค่านึนการทางค่านสายงานและหน่วยงานจักษการฝึกสอน โดยจักษคังเป็นศูนย์หรือคณะกรรมการเทียบเท่าคณะวิชา มีหัวหน้าหรือผู้อ่านวยการฝึกสอนเป็นผู้นับคคชอบค่านึนการในค่านการวางแผนค่านวิชาการ ค่านการประสภงานและบรึการ ค่านการสรรหาคคลากร ค่านการค่านึนงานในการจักษนึทรศการฝึกสอนและค่านการประเมิน งบประมาคการฝึกสอนควรได้รับเท่ากัคคณะวิชาและภาควิชาค่างๆ ระยะเวลาในการฝึกสอนควรประมาณ 1 ภาคเรียน โดยไ้ช้ระบบการฝึกสอนแบบกลุ่มและมีการสัคมนนา 2 คร้ง ค็ือ ระหว่างการฝึกสอนและลึนศุกการฝึกสอน ส่วนโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูเพชรนุวี ปรานึ บ่ารุงนกร (2523) พบว่า ก่อนส่งนัคคศึกษาออกฝึกสอนควรเพิ่มการฝึกทักษะพิเศแบบเข้มขัน ใ้ นัคคศึกษาได้เรยนวิธีสอนก่อนแล้วจึงปรับปรุงการสอนใ้ก่าวหน้า ใ้เข้าใจบทบาทและหน้าที มีคคลึคภาพทีเหมาะสมและมีความคคิรึเร่มในการจักษจักษกรรมการเรยนการสอน ในท่านองเค็ยวกัน อุษา วัชรนึทรเสวี (2522) ได้ศีกษาการจักษการนึเทศการฝึกสอนในวิทยาลัยครูภาคตะวันตกพบว่า รูปแบบการจักษการนึเทศการฝึกสอนมีหัวหน้าหน่วยฝึกสอนเป็นผู้นึค่านึนการโดยขันตรงค่อส่านักอชึการบคึ ปรึนึคึเก็ยวกับค่านการวางแผนและค่านวิชาการอยู่ในระคัคบบมาก ส่วนค่านประสภงานและบรึการ การสรรหาคคลากร การ

ค่าเนื้องานในการจัดการนิเทศการฝึกสอนและการประเมินผลได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์มีอยู่ในระดับมาก คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการในการนิเทศ
 และเกณฑ์ในการนิเทศ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนในการจัดการนิเทศการฝึกสอน
 ครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน มีอยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับ เสริมพงศ์ หงส์พันธุ์
 (2533) ได้ศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ พบว่า ทางค่านโยบายต้องกำหนดให้นักศึกษาทุกคนผ่านการฝึกประสบการณ์วิชา
 ชีพและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจตรงกัน นักศึกษาวิชาเอกได้ออกฝึก
 ประสบการณ์วิชาชีพอาจารย์ภาควิชาชั้นต้องออกนิเทศ คำนจกมุ่งหมายวิทยาลัยครูคว
 ส่งเสริมให้อาจารย์นิเทศก์ได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการสอนในโรงเรียน แล้วนำมา
 พัฒนาการสอนในวิทยาลัยและนักศึกษาต้องได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในเรื่องบุคลิกภาพ
 และทัศนคติที่พร้อมจะเป็นครูได้ คำนระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรมี
 ระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรมีระยะเวลาฝึก 18 สัปดาห์ สำหรับนัก-
 ศึกษาปริญญาตรี 4 ปี และ 8 สัปดาห์สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี 2 ปี คำนหน่วยงานที่
 รับผิดชอบคือ สำนักงานจัดประสบการณ์วิชาชีพ หรือคณะกรรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพ
 ควรกำหนดและสรรหาบุคลากร ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศให้ต้องมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ การ
 นิเทศควรมีทั้งอาจารย์นิเทศก์ทั่วไป อาจารย์นิเทศก์วิชาเอกและวิชาโท คำนกิจกรรม
 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรมีทั้งการฝึกสอน ฝึกงาน บริการสังคมและพัฒนาชุมชน
 คำนการวัดผลและประเมินผลให้อาจารย์นิเทศก์ร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนเป็น
 ผู้ตัดสินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาว่าผ่านหรือไม่ผ่าน รวมทั้งให้นักศึกษา
 ประเมินผลตนเองด้วย สำหรับการจักเตรียมโครงการฝึกสอนของภาควิชาประถมศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ควรจัดอบรมและเชิญอาจารย์ใหญ่ อาจารย์พี่
 เลี้ยงมาร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการฝึกสอนทั้งก่อน ระหว่างและหลังการฝึกสอน
 พร้อมจัดทำคู่มือการนิเทศการฝึกสอนด้วย ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโครงการ
 ฝึกสอน คือ หลักการวัดและประเมินผลทั้งอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงใช้กับนัก-
 ศึกษาไม่ตรงเป้าหมายและไม่ชัดเจน สักส่วนของอาจารย์นิเทศก์ของนักศึกษาฝึกสอนไม่
 เหมาะสม วิธีการคัดเลือกนักศึกษาฝึกสอนไม่เหมาะสม (อรทัย กนกนภากุล 2522)
 เช่นเดียวกับ ชนะ วันหนูน (2521) พบอุปสรรคในโครงการฝึกสอนของนิสิตคณะศึกษ-

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คือ ในค่านิยมมีชั่วโมงในการสังเกตการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาออกสังเกตการสอน สังเกตได้ไม่ตรงกับวิชาที่เรียน ไม่ทราบรายวิชา และชั้นที่จะสอนล่วงหน้า ซากเอกสารและแหล่งหาความรู้เพิ่มเติม ค่านอาจารย์นี้เทศก็คือ งานในหน้าที่ประจำเป็นอุปสรรคต่อการนิเทศ ซากการปฐมนิเทศก่อนออกปฏิบัติหน้าที่ ไม่ทราบเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติ ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน ส่วนค่านอาจารย์ที่เลี้ยงคือ ไม่ทราบบทบาทและหน้าที่ของตน นโยบายบางอย่างของโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ไม่ทราบเป้าหมายของโครงการฝึกสอนอย่างแท้จริง จากการวิจัยของ สิริวัฒน์ ลายกนก (2526) พบว่า การสอนภาษาไทยของนิสิตฝึกสอนคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรได้รับการปรับปรุงโดยเพิ่มความรู้ทางนาฏศิลป์ การประเมินผล ควรประเมินจากผลจากการสอนของนิสิตแต่ละครั้งและไม่ควรจะมีการสอบสอน นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินผลการฝึกสอนของของนักศึกษาฝึกหัดครู วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาได้ครอบคลุมทางด้านการเตรียมการสอนและบันทึกการสอน การดำเนินการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน มุกติภาพ การปกครองชั้นเรียน การสรุปบทเรียนและการวัดผล (สุกัญญา รัตนสัญญา 2524)

ข. การปฏิบัติงาน

1. การปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยนิเทศการสอน จากผลการวิจัยของบุญเลิศ แสนศักดิ์ (2522) พบว่า หัวหน้าหน่วยนิเทศการสอนในมหาวิทยาลัยได้ปฏิบัติงานเป็นที่พอใจอยู่ในเกณฑ์มากในเรื่อง กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดองค์การ กระบวนการความเป็นผู้นำ และกระบวนการประเมินผล ยกเว้นกระบวนการควบคุมงานเท่านั้นที่ปฏิบัติเป็นที่พอใจอยู่ในเกณฑ์น้อย ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การปฏิบัติงานด้านกระบวนการบริหารงานนิเทศไม่ได้ผลเท่าที่ควร คือ มุคลากรในหน่วยงานไม่เพียงพอ แนวนโยบายของแต่ละภาควิชาไม่สอดคล้องกัน หน่วยงานไม่ได้จัดเป็นรูปสำนักงานและไม่มีอิสระแก่ตนเอง ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในคณะ ซากการกำหนดมาตรฐานของงานไว้แน่นอน ในทำนองเดียวกัน กฤษณ์ สิริพงษ์ (2522) ได้ทำวิจัยในวิทยาลัยครูพบว่า หัวหน้าหน่วยนิเทศการสอนได้ปฏิบัติงานในระดับมาก คือ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดองค์การ กระบวนการความเป็นผู้นำ และกระบวนการ

การควบคุม สำหรับกระบวนการประเมินผลงานได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ส่วนกระบวนการบริหารงานที่มีปัญหามากที่สุด คือ กระบวนการจัดองค์การและกระบวนการประเมินผลงาน

2. การปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันอุดมศึกษา ในวิทยาลัยครูภาคใต้ (จรัส ชูเมือง 2526) พบว่าอาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีวิชาเอกพลศึกษาควรมีคุณลักษณะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา มีความเที่ยงธรรมและยุติธรรม มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการฝึกสอนเป็นอย่างดีและมีความซื่อสัตย์สุจริต ส่วนทางด้านเทคนิคการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ (วันดี ทองใหญ่ ๗ ยุทธยา 2522) พบว่าเทคนิคที่ปฏิบัติมาก ได้แก่ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ทั้งกับนักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการสอนก่อนนักศึกษาออกฝึกสอน และด้านการประเมินผล ด้านที่ปฏิบัติน้อยคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูพี่เลี้ยง จากการศึกษาทักษะของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ (กังวล เอี่ยมสำอางค์ 2525) พบว่า อาจารย์นิเทศก์มีทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ การบริหารงานบุคคล และการประเมินผลอยู่ในระดับมาก แต่มีทักษะด้าน ความเป็นผู้นำและกระบวนการหมู่พวกอยู่ในระดับน้อย ไพศาล ลิทธิเลิศ (2522) พบว่าสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ คือ อาจารย์นิเทศก์มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถในการปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน ความสามารถในการบริหารการฝึกสอน ความสามารถในการด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในเกณฑ์สูง ยกเว้น ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่ไปปฏิบัติงาน การเตรียมนักศึกษาฝึกสอน การช่วยเหลือครู-อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนในเรื่องการนิเทศการฝึกสอน การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสาร การให้ความร่วมมือทางโรงเรียน สำหรับองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ คือ ขวัญในการทำงาน ส่วนการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลของอาจารย์ปฏิบัติ การคลินิค ในสถานศึกษาพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น อาจารย์มีความคิดเห็นว่า สถาบันควรส่งเสริมให้อาจารย์มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศด้วยการจัดอบรม สัมมนา และจัดทำคู่มือแจก วิชาที่ควรได้รับการศึกษาอบรมเรียงตามลำดับความสำคัญคือ หลักการนิเทศ มนุษยสัมพันธ์ หลักการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา จิตวิทยา หลักการสื่อสาร (จุฬาลักษณ์ ฌีรัตน์พันธุ์ 2519) สำหรับอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(สมประสงค์ ประสงค์เงิน 2517) ปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอนโดยการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกสอนและโรงเรียนฝึกสอนให้นิสิตไค้ทราบ ขณะเดียวกันก็แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับนิสิตฝึกสอนให้ทางโรงเรียนไค้ทราบ จัดให้นิสิตในควมดูแลมีการประชุมร่วมกัน แต่อาจารย์นิเทศส่วนใหญ่ยังไม่ได้ร่วมปรึกษากับอาจารย์พี่เลี้ยงเพื่อแก้ปัญหาการฝึกสอน ปัญหาของอาจารย์นิเทศในการปฏิบัติงานนิเทศการสอน คือ การจัดหาโรงเรียนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการฝึกสอน ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไปนิเทศการสอน การประชุมสัมมนาอาจารย์ใหญ่และอาจารย์พี่เลี้ยงก่อนที่จะส่งนิสิตไปฝึกสอนตามโรงเรียนต่างๆ และอาจารย์นิเทศก็มีไม่เพียงพอกับจำนวนนิสิตฝึกสอน

3. การปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน (ครูพี่เลี้ยง) ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตกและกลุ่มนครหลวง (พามรา ผลักชูระ 2524, หนากระจายวงศ์ 2523) มีเทคนิคการนิเทศการฝึกสอน 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการฝึกสอน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากไค้แก่ การจัดให้นักศึกษาฝึกสอนไค้ทำการสอนตามวิชาเอก-โท ที่ไค้เรียนมา แนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และคู่มือประกอบการสอน จัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับงานสอน งานประจำชั้นและงานในหน้าที่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ไค้แก่ การจัดหาและเตรียมโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน จัดให้มีการสาธิตการสอนหลังจากชี้แจงข้อบกพร่อง ระยะระหว่างการฝึกสอน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากไค้แก่ ให้คำแนะนำในการทำบันทึกการสอน ทรวฉบับที่กการสอนสม่ำเสมอและล่วงหน้า สังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับการปกครองชั้นเรียน เทคนิคที่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยไค้แก่ ถือความคิดเห็นของคนเป็นสำคัญเมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับคน ส่วนที่เทคนิคที่ไม่ปฏิบัติเลย คือ การใช้เครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องประกอบในการสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอน ระยะเสร็จสิ้นการฝึกสอน ปฏิบัติระดับมากไค้แก่ จัดให้มีการรวบรวมวัสดุไว้เป็นหมวดหมู่ มีการประชุมสัมมนาร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกสอน เทคนิคที่ปฏิบัติในระดับน้อยไค้แก่ จัดให้มีการศึกษาระเบียบสละสม จัดให้มีการศึกษาลดการเรียนของนักเรียนร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน นอกจากนี้การปฏิบัติงานของครูพี่เลี้ยงร่วมกับนักศึกษาวิทยาลัยครูสวรรค (บัวรุ่ง สิมพลีวงศ์ 2520) ยังพบปัญหา คือ ครูพี่เลี้ยงเพศชายและครูประจำวิชามีปัญหาทางก้านการจักกจิกรวมและใช้อุปกรณ์มากที่สุด ครูพี่เลี้ยงเพศหญิง ครูที่ทำหน้าที่นี้เทศ 1-3 ปี ครูประจำชั้น และครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีปริญญาตรี และสูงว่าปริญญาตรี มีปัญหา ก้าน

ค่านการสอนมากที่สุด ส่วนครูที่ทำหน้าที่นี้เทศมากกว่า 3 ปี และครูที่เลี้ยงที่เป็นครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่มีปัญหาค่านการวัดผลและประเมินผลมากที่สุด

4. การปฏิบัติหน้าที่ของนิสิตนักศึกษาฝึกสอน นักศึกษาฝึกสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อรทัย กนกนภากุล 2522) มีมนุษยสัมพันธ์ดี และปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอนมีทัศนคติต่ออาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ให้ความเป็นกันเองและช่วยเหลือนักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงยอมรับวิธีการสอนของนักศึกษา และนักศึกษาฝึกสอนมีความสามารถในการสอนและการจัดกิจกรรมการสอน ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวรรณวิฑูรย์ (2526) ที่พบว่า นักศึกษาฝึกสอนวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปฏิบัติได้เหมาะสมมากในค่านการเตรียมตัวสอน การวัดและประเมินผล การใช้สื่อการสอน การบริหารและการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ส่วนค่านการสอนและการจัดกิจกรรมในห้องเรียนนักศึกษปฏิบัติได้เหมาะสมปานกลาง ส่วนความผูกพันต่อการสอนของนักศึกษาฝึกสอนมหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า ค่านความผูกพันเกี่ยวกับตนเอง มีความผูกพันสูงสุดในค่านความเข้าใจในขอบเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ และมีความผูกพันน้อยที่สุดในค่านความรู้สึที่นักเรียนจะมีความนับถือในตัวครู ค่านความผูกพันเกี่ยวกับหน้าที่ในการสอน มีความผูกพันสูงสุดในค่านการให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน และมีความผูกพันน้อยที่สุดในค่านความคับข้องใจในงานประจำและสภาพการสอนที่ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ค่านความผูกพันเกี่ยวกับผลที่นักเรียนจะได้รับจากการสอนของครูนั้น นักศึกษาก่อนออกฝึกสอนผูกพันมากที่สุด ในค่านการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากเรียน นักศึกษาที่ผ่านการฝึกสอนมาแล้วผูกพันที่สุดในค่าน การปรับตัวให้เข้ากับนักเรียนทุกคน ส่วนความผูกพันน้อยที่สุดของนักศึกษาฝึกสอนทั้งสองกลุ่ม คือ ในค่านความสามารถในการวิเคราะห์สาเหตุและปัญหาในการเรียนของนักเรียนทุกคน (ภาวิณี ภูพิชญพงษ์ 2525)

ค. ปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษา

ในวิทยาลัยครู (จินตนา สุนทรวิภาค 2522) นักศึกษาประสบปัญหาการฝึกสอน คือ นักศึกษาขาดทักษะในการใช้ภาษา การเลือกวิธีสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน การอธิบายและการเร้าให้เกิดความสนใจ นอกจากนี้ นักศึกษายังต้องการความ

ช่วยเหลือเกี่ยวกับคะแนนนำในค่านวิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน ส่วนนักศึกษาในวิทยาลัยครูภาคตะวันตก (สมศักดิ์ ปริบูรณ์ 2521) ประสบปัญหาในการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดผล การจัดกิจกรรมและวิธีสอนแบบต่างๆ การวัดผลและประเมินผล สำหรับที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (พิศวง ธรรมพินทา 2519) นักศึกษาประสบปัญหาการจัดและปกครองชั้นเรียน ขาดทักษะการใช้ภาษา การเตรียมการสอน การวางแผนการสอน นักศึกษาไม่ประสานงานหรือร่วมมือกับเพื่อนนักศึกษาคำด้วยกัน นักศึกษาต้องการให้อาจารย์นี้เทศก์และครูพี่เลี้ยงสละเวลาเพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหาให้แก่นักศึกษา เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา (น้ำทิพย์ ไชยสวัสดิ์ 2522) ประสบปัญหาที่นักศึกษามีพื้นฐานความรู้ทางโสตทัศนศึกษาน้อยมาก และขาดความชำนาญในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ที่จำเป็นโดยเฉพาะ ประเภทเครื่องฉาย นักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร (สนอง ทองวิเศษ 2521) ประสบปัญหาในการใช้สื่อการสอน และต้องการบริการยืมวัสดุอุปกรณ์จากวิทยาลัย การช่วยค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน นักศึกษาวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม (บุญยง บุญะไวโรจน์ 2525) ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้และการผลิตสื่อการสอน การขอรับบริการทางค่านสื่อการสอนของโรงเรียนฝึกสอนและวิทยาลัย

นิสิตฝึกสอนวิทยาลัยวิชาการศึกษา (อารีย์ รัชฎวงษ์ 2520) ประสบปัญหาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน นิสิตแก้ปัญหานี้โดยเรียกเก็บมาคุยและให้ความสนใจแก่เด็กเพิ่มขึ้น นอกจากนี้นิสิตฝึกสอนวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (สนั่น เมืองวงษ์ 2514) ยังประสบปัญหาในการควบคุมชั้นและการเตรียมตัวก่อนสอน เกี่ยวกับเรื่องปัญหาและความต้องการใช้โสตทัศนวัสดุ (สุรัชย์ สิกขามณฑิต 2511) พบว่า นิสิตมีความเห็นว่าปริมาณโสตทัศนวัสดุมีน้อย นิสิตขาดทักษะในการใช้ ผลิตโสตทัศนวัสดุ มีปัญหาในการควบคุมชั้นขณะใช้โสตทัศนวัสดุ

นิสิตฝึกสอนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศิริพร วีระโชติ 2519) มีปัญหาในการผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ คือ ไม่มีเวลา ขาดความรู้และทักษะในการผลิต ส่วนปัญหาในการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ คือ ไม่มีความรู้และขาดทักษะในการใช้ นักศึกษาฝึกสอนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ประนอม เกษชัย 2518) ประสบปัญหาเกี่ยวกับ กระบวนการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดโครงการสอน การปกครองชั้นเรียน

ส่วนนักศึกษาฝึกสอนมหาวิทยาลัยศิลปากร (นาคยา ภัทรแสงไทย 2518) ประสบัญหาในการฝึกสอน คือ อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงไม่มีเวลาให้คำแนะนำนักศึกษา นักศึกษาขาดความสามารถในการสร้างข้อทดสอบ

เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา พบว่า นักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ (เรวัตกร พรหมเพ็ญ 2525) ประสบัญหาในเรื่อง เนื้อหาที่ได้รับมอบหมายมากเกินไป กลวิธีในการปรับเนื้อหาให้ตรงกับ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน นักศึกษาค้นคว้า ได้รับคำแนะนำในการวางแผนการสอนและวิธีการสอน การบริการอุปกรณ์การสอน ส่วน การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ อุดลย์ วิวัฒน์ปฐมพี (2521) พบว่า นักศึกษาประสบัญหาเรื่อง ขาดเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นักศึกษาไม่ชำนาญในการสร้างข้อสอบที่ดี การกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน ส่วน ประสาน เมนะชัย (2516) และจรัส ไกรสินธ์ (2516) พบว่านิสิตประสบัญหาในการ ทำการใช้อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องมาจากเวลาน้อย และวัสดุในการทำอุปกรณ์ไม่ เพียงพอ จันทรพิมพ์ สายสมร (2513) และมยุรี ภารการ (2516) พบว่า นิสิตประสบัญหาในเรื่อง ขาดที่ปรึกษาแนะนำในการใช้อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ อุปกรณ์ดังกล่าวมีจำนวน ไม่พอกับความต้องการ นิสิตขาดงบประมาณ และเวลาในการผลิตอุปกรณ์ ส่วนวรภรณ์ ประทยศ (2522) พบว่า นิสิตฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ประสบัญหา การขาดทักษะในการ สอน การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การขาดเครื่องมืออุปกรณ์วิท ยาศาสตร์ในการทดลอง ความไม่สะดวกในการใช้ห้องปฏิบัติการ สำหรับปัญหาในการฝึก สอนวิชาภาษาอังกฤษ (วันเพ็ญ ธาตวากร 2515) คือ นิสิตเสียเวลามากในการทำบ ันทึกการสอน ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมอุปกรณ์ ส่วนปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษา (นพพร พานิชสุข 2522) คือ ความรู้ในเรื่องวิธีสอน การใช้อุปกรณ์และการเรียนวิชาเนื้อหาต่างๆ ในหมวดวิชาสังคมศึกษายังไม่ลึกซึ้งพอที่นำมาใช้ในการฝึกสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วน วิชาภูมิศาสตร์นั้น อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2517) พบว่า นิสิตประสบัญหาเกี่ยวกับกิจกรรม การสอน วัสดุอุปกรณ์การสอนและการวัดผล สำหรับวิชาพลศึกษา วัฒนา ชัยพงษ์ (2521) พชรินทร์ ลาววัฒนกุล (2520) เจสศา ธนวิภาค (2523) และประเวช วัชรพฤษย์ (2523) พบว่านิสิตประสบัญหาในการวางแผนการสอน การตั้งวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและสภาพ

นักเรียน อุปกรณ์และสถานที่ในการสอนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในวิทยาลัยครูนักศึกษา
 ประสบปัญหาการฝึกสอนวิชาพลศึกษา คือ การขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ขาดแคลนหนังสือ
 คู่มือและเอกสารที่เอื้ออำนวยต่อการสอน อุปกรณ์การสอนล้ำสมัยและไม่ปลอดภัยต่อการ
 สอน ขาดสถานที่เปลี่ยนเครื่องแต่งกายชุดพลศึกษา นักศึกษาขาดความสามารถในการตั้ง
 วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การปกครองชั้นเรียน นโยบายของโรงเรียนจัดวิชาพลศึกษา
 เพื่อผลิตนักกีฬาเท่านั้น นักเรียนชอบเล่นเกมกีฬามากกว่าชอบเรียนทักษะ อาจารย์ที่เลี้ยง
 และอาจารย์นิเทศก์ไม่มีเวลาในการให้คำแนะนำแก่นักศึกษา (กิจจา เกิดผล 2524,
 มงคล ใจที 2523, เขาวลิต ภูมิภาค 2523, ธวัช วีระศิริวัฒน์ 2523)

2.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตนักศึกษา

ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตัวแปรที่สามารถทำนายผลสัม-
 ฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตได้ ก็คือ คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คะแนนสอบเข้า
 มหาวิทยาลัย ผลการศึกษาเมื่อเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ฉวีวรรณ
 พรหมสาขา ณ สกลนคร 2511) และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (หรรษา สาทรายทอง
 2511) พบว่า ผลการสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และผลการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยา
 ดยร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 ได้ มหาวิทยาลัยเกษตร-
 ศาสตร์ (สายหยุด เขียวคอกน้อย 2511) พบว่าในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 สามารถใช้คะแนนสอบคัดเลือกทำนายได้ดีกว่าคะแนนสอบ
 ไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แต่ถ้าใช้คะแนนทั้งสองร่วมกันจะมีประสิทธิภาพในการทำนายได้
 ดีกว่า มหาวิทยาลัยสวนภูมิภาค (วาสนา พานิชการ 2512) การทำนายผลสัมฤทธิ์
 ของนิสิตมหาวิทยาลัยเหล่านี้ใช้คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และคะแนนสอบคัดเลือก
 เข้ามหาวิทยาลัยร่วมกันทำนายได้โดยมีคะแนนหมวดวิชาภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพใน
 การทำนายมากกว่าคะแนนในหมวดอื่นๆ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิรัตน์ วสะยาง
 2511) พบว่าสามารถใช้คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และคะแนนสอบคัดเลือก
 เข้ามหาวิทยาลัยร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ 1 และ 2 ได้แต่
 ถ้าใช้คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำนายผลสัมฤทธิ์ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา
 ของนิสิตชั้นปีที่ 1 และ 2 ใช้ได้ดีกว่า คะแนนสอบคัดเลือกในหมวดวิชาภาษาอังกฤษเพียง

หมวดเคียว นอกจากนี้ ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ๗ อุษณา (2511) ยังพบว่า คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในชั้นปีที่ 1 และ 2 ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนิสิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ดีกว่าคะแนนสอบคัดเลือก เฉพาะที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไพฑูริย์ บุญยะเวช 2510) คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และคะแนนสอบคัดเลือกมีประสิทธิภาพในการทำนายผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาคณะอักษรศาสตร์ได้ทัดเทียมกัน เมื่อพิจารณาจากคณะที่สอบเข้าได้ (นงลักษณ์ ประเสริฐ 2517) พบว่า คะแนนสอบไล่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถพยากรณ์การสอบเข้ามหาวิทยาลัยในคณะแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ได้

การศึกษาแนวโน้มที่จะจบการศึกษาของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ (สรวงสุภา ทรงขำ 2521) พบว่า นิสิตที่ได้คะแนนรวมหรือคะแนนหมวดฟิสิกส์ และเคมีสูงมีแนวโน้มที่จะจบการศึกษาได้มากกว่านิสิตที่ได้คะแนนต่ำ ส่วนโอกาสในการสำเร็จการศึกษาของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เสาวนีย์ กิสิวัฒน์ 2520) พบว่า นิสิตที่มีโอกาสสำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลา เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย บิคาถึงแก่กรรมหรือรับบำนาญมากกว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรม มารดาเป็นคหบดีมากกว่าประกอบอาชีพค้าขาย เจ้าของกิจการและเกษตรกรรม สรุปได้ว่า ตัวแปรในองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พรทิพย์ ฉาวรงค์ 2524) คือ รายได้ของบิดา เพศ คณะ จำนวนครั้งในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ลำดับที่เลือกของคณะที่ศึกษา จำนวนเงินที่รับในแต่ละเดือน การได้รับรางวัลและวิธีเดินทางมามหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับที่ จิตรภา กุศลบุตร (2522) พบว่า ตัวแปร เพศ อายุ ภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนิสิตคหบดีศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่จงจันทร์ ชุกติคุหัย (2515) พบว่า นิสิตคหบดีศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่าผู้ที่ไม่ประสบการณ์ในการสอน เช่นเดียวกับนิสิตที่เรียนวิชาเอก โท สัมพันธ์กัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่านิสิตที่เรียนวิชาเอก โท ไม่สัมพันธ์กัน (ประไพพรรณ เอกนันท์ 2517) ทางค่านผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (วิลาวรรณ อุทัยสง 2518) พบว่า นักศึกษาทุกคณะที่ผ่านการคัดเลือกประเภทการสอบรวม เข้ามหาวิทยาลัยและประเภทคะแนนเยี่ยมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเฉพาะนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (สุวิทย์ สมานมิตร 2515) คือ เพศ อายุ คะแนนสอบไล่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งตรงกับที่ สัมพันธ์ พันธุ์พฤษ (2519) พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับโอกาสในการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ยกเว้นนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พรเพ็ญ รตโนภาส 2518) ที่ผ่านการคัดเลือกประเภทคะแนนเยี่ยมภาคเหนือมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่านักศึกษาที่ผ่านการสอบรวมเข้ามหาวิทยาลัย ผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (บรรเลง ทรรทรานนท์ 2518) ไม่สามารถทำนายได้จากคะแนนในหมวดวิชาบังคับทางการศึกษา หมวดวิชาภาษาอังกฤษ และผลการฝึกสอน นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เพลินพิศ นันทจิต 2518) วิชาเอกต่างๆที่ได้รับคัดเลือกโดยใช้วิธีการต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปร ที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนิสิตได้ คือ ตนเอง เพื่อนที่เรียนร่วมวิชา กัน และอาจารย์ผู้สอน (ยาใจ สุขสุเมฆ 2511) เมื่อพิจารณาเป็นวิชาเอก (สุจิตต์ รักริเภา 2515) พบว่า คะแนนทดสอบความถนัดทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการศึกษาวิชาเอกประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ ส่วนคะแนนสอบคัดเลือกวิชาเอกมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการศึกษาวิชาเอกประวัติศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ สำหรับองค์ประกอบที่ทำให้นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา เรียนไม่สำเร็จ (อาภา ถนิกขาง 2511) คือ ระเบียบการประเมินผล หลักสูตร ปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียน ที่อยู่อาศัย ปัญหาส่วนตัว โดยนิสิตมีความเห็นว่า สาเหตุเกี่ยวกับวิทยาลัยมีส่วนทำให้นิสิตเรียนไม่สำเร็จมากกว่าสาเหตุอื่น ส่วนผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา วิชาชีววิทยาทั่วไป ของนิสิตชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยวิชาการศึกษา (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม 2512) อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคำนการนำเอาไปใช้และการวิเคราะห์ สูงที่สุด สำหรับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาคณิตศาสตร์ เรื่องการย้ายแกนและหมุนแกนอ้างอิง ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน โดยวิธีบรรยายให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่าวิธีสอนแบบค้นพบ (มยุรี บุญอาจ 2524) ทางค่านมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (ทัศนียา ภัทรมงคล 2522) พบว่า คะแนนคณิตศาสตร์ที่ได้จากการสอบ เข้าเรียนต่อ ไม่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคณิตศาสตร์พื้นฐานของนิสิตได้

ส่วนนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (จุฬพล สกลเกียรติ 2524) ที่พักอยู่นอกหอพักมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากว่านิสิตที่พักอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ศศิธร แม่นสงวน 2523) พบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันในขณะที่ศาสตร์ มีภูมิหลังต่างกันในเรื่อง สถานภาพการสมรส ลักษณะการมาศึกษา ทางค่านิยมสัมฤทธิ์ในการศึกษาภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศของ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มานพ โสตระกูล 2524) มีความสัมพันธ์กับความถนัดทางภาษาทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ และคะแนนเฉลี่ยสะสมในภาคต้น ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (สุมา สุทธิวาหนฤพุดิ 2522) คือ พื้นฐานการศึกษา คะแนนจากแบบสอบถามเลือก ประสบการณ์การทำงาน ทางค่านิยมศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล (สุทธิรัตน์ พิมพ์พงศ์ 2519) พบว่าไม่สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาภาคปฏิบัติได้จากแบบทดสอบความถนัดทางการเรียนและบุคลิกภาพ แต่สุมาลี อิศวศักดิ์สกุล (2523) พบว่า คะแนนสอบคัดเลือกเข้าศึกษา คะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล และคะแนนบุคลิกภาพ ร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลได้ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ชิตชนก เขิงเขาว 2520) ที่สอบคัดเลือกเข้ามาด้วยวิธีต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน ในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลา ปรีชา เกตุพุก (2522) พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ สามารถใช้คะแนนจากแบบทดสอบคัดเลือกทำนายได้ ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก (สถาพร มอญโพพาน 2514) ที่มีพื้นฐานความรู้ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ แผนกวิทยาศาสตร์และแผนกศิลปะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงในวิชา ภาษาอังกฤษ 1 คณิตศาสตร์ 1 คณิตศาสตร์ 2 วิทยาศาสตร์ทั่วไป ส่วนนักศึกษามีพื้นฐานความรู้ประโยชน์มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญแผนกศิลปะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงในวิชา ภาษาไทย 1 และภาษาอังกฤษ 2 ทางค่านิยมเรียนนายเรืออากาศ ทานู พรหมมาพันธุ์ (2520) พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน วิทยาศาสตร์พื้นฐาน วิทยาศาสตร์ประยุกต์ และวิชาทหารแตกต่างกัน แต่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชามนุษยศาสตร์และวิชาสังคมศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ส่วนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พหลสง่าเนตร 2517) พบว่า มีความสัมพันธ์กับผลการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารในหมวด

วิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และหัตถศึกษา ในวิทยาลัยครู (พิชิต วงศ์วราโรจน์ 2524) พบว่าการสอนคณิตศาสตร์เรื่องเส้นตรงโดยวิธีค้นพบ และวิธีบรรยายให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาคำถามวิชาเรียนในระดับอุดมศึกษา นิลิตคณะวิทยาศาสตร์ (เฉลิมศรี ชำนิ 2520) ที่เรียนมาตามหลักสูตร เดิมกับที่เรียนมาตามหลักสูตรปัจจุบันในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตพลศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ (รัฐพันธ์ ภาณุจันรังสรรค์ 2522) พบว่าตัวแปรที่ใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้คือ บุคลิกภาพด้านความ ต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการขอความช่วยเหลือ ต้องการ เป็นระเบียบ ต้องการแสดงออก ต้องการปกครองตนเอง คะแนนทดสอบสมรรถภาพ ผลคะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัย

2.6 การศึกษาคำราเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถาบัน

อุดมศึกษา

คำราเรียนจัดเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา ค่ายเหตุนี้จึงมีผู้ศึกษาวิเคราะห์คำราเรียนในสถาบันต่างๆ ซึ่งได้ข้อค้นพบที่แตกต่างกันคือ ในวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต วิทยาพร หย่างอารี (2519) ได้ศึกษาความถี่ของศัพท์ที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาอังกฤษพบว่า หนังสือ English For Your Business Career Book I มีความถี่ของศัพท์คิดเป็นร้อยละ 72.64 หนังสือ English For Your Business Career Book II มีความถี่ของศัพท์คิดเป็นร้อยละ 64.79 หนังสือ English For Business The Bellcrest Series มีความถี่ของศัพท์ คิดเป็น ร้อยละ 62.78 หนังสือ English For Business มีความถี่ของศัพท์คิดเป็นร้อยละ 49.33 หนังสือ Executive English Book I มีความถี่ของศัพท์คิดเป็นร้อยละ 61.54 ส่วนที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา สุมณ เงินฉ่ำ (2522) ได้ศึกษา ความถี่ของการใช้เครื่องผูกพันในคำราที่ใช้ประกอบการเรียนวิชาทางช่าง พบว่า คำรา แต่ละเล่มมีความถี่ของการใช้เครื่องผูกพันแตกต่างกัน แต่นักศึกษามีความเข้าใจในการ ใช้เครื่องผูกพันชนิดต่างๆไม่แตกต่างกันยกเว้นเครื่องผูกพันชนิดคำสั่งฐาน สำหรับที่ มหาวิทยาลัยศิลปากร อมรรักษ์ วรภาณุจนา (2519) ได้ศึกษาแบบเรียนภาษาอังกฤษ

สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า โครงสร้างไวยากรณ์ที่ใช้ในแบบเรียนส่วนใหญ่ที่นักศึกษาศึกษาเคยเรียนมาแล้วในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและมีความยากง่ายอยู่ในระดับเดียวกับแบบเรียนภาษาอังกฤษ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนโครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในตำราเรียนชีววิทยาของมหาวิทยาลัยต่างๆ (ศิริพันธ์ ศรีเนาวรัตน์ 2524) พบว่า ตำราที่มีระดับความซ้ำซ้อนและความยุ่งยากสูงสุดคือ Keeton's Biological Science และตำราที่มีระดับความซ้ำซ้อนและความยุ่งยากต่ำสุด คือ Weinberg's Biology นอกจากนี้ ศิริพร เรืองพร (2522) ได้ศึกษาไวยากรณ์ฝรั่งเศสในหนังสือแบบเรียนภาษาฝรั่งเศสของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเนื้อหาทางคำศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์ปรากฏในข้อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา พบว่ามีเนื้อหาทางคำศัพท์และโครงสร้างทางไวยากรณ์ปรากฏในหนังสือแบบเรียน Cours de Langue et de Civilisation Francaise Tome I มากที่สุด และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับการศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศสในระดับชั้นปีที่ 1 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศิริพันธ์ สามัญ 2523) พบว่า เนื้อหาคำศัพท์ และโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาฝรั่งเศสในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กัน

2.7 การสร้างและทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนเฉพาะวิชาในระดับอุดมศึกษา

วิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างและทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนเฉพาะวิชาในระดับอุดมศึกษาได้กล่าวถึงสื่อประเภท สไลด์ เทปเสียง สไลด์ ประกอบคำบรรยาย สไลด์ เทปโปรแกรม บทเรียนแบบโปรแกรม บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนโมดูล ชุดการสอน ชุดเรียนเบ็คเสร์จ และภาพยนตร์เสียงชุดซูปเปอร์ 8 ม.ม. สำหรับเนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นสื่อดังกล่าวเป็นเนื้อหาเฉพาะรายวิชา ได้แก่ วิชาวัสดุ และการออกแบบสำหรับนิสิตศิลปศึกษา วิชานิเวศวิทยา วิชาวิธีการสอนในมหาวิทยาลัย 1 วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ และวิชามนุษย์กับสังคม แสดงให้เห็นว่าลักษณะของสื่อและเนื้อหาที่นำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ค่อนข้างมีความหลากหลาย แต่อย่างไรก็ดีงานวิจัยทั้งหมดได้ผลออกมาเหมือนกัน คือ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างและทดลองใช้ล้วนแต่อยู่ใน

เกณฑ์มาตรฐาน หรือมีประสิทธิภาพที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ดีขึ้น (กัณฑ์ ฌวีวรรณ 2524; กอแก้ว เพชรบุตร 2523, ไชแสง ชวศิริ 2520, จิราภรณ์ ทูลยานนท์ 2518, จิตรกา เลอชุก 2520, ญาณะวิสุทธิ สีมะสิงห์ 2519, นันทยา ล้าควน 2525, นพพล สหชัยเสรี 2522, บุญชู เพชรสัมฤทธิ์ 2524, เบญจวรรณ วัฒนเสรี 2523, พัน สุขเจริญ 2522, พันธนิภา เงินทอง 2523, ไพศาล แสงแก้ว 2518, เพ็ญศรี สร้อยเพชร 2523, วิชา เมธวิญ 2525, วัชนะ รุชะวิภาค 2517, สุรีย์ ไวยฤฟ้า 2525, สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ 2520, ศิริลักษณ์ เมฆานุวัฒน์ 2519, อธิพิล ราศรี-เกรียงไกร 2518) ส่วนวิทยานิพนธ์ที่เปรียบเทียบการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอน และการสอนแบบธรรมชาติ ปรากฏผล 2 กรณี คือ

กรณีแรก การสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนได้ผลดีกว่าการสอนแบบธรรมชาติ ซึ่งมีผลการวิจัยสนับสนุน คือ การสอนวิชาถ่ายรูปร่างเบื้องต้น โดยใช้ภาพยนตร์เสียง ซุปเปอร์ 8 ม.ม. ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาบทเรียนได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย (สยามพร อ่ำพล 2524) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง เพลงพื้นบ้านภาคกลางของนิสิตกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโมดูลสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ และมีเจตคติที่ดีต่อบทเรียนโมดูล (กาญจนา อินทรสุนานนท์ 2526) การสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ละครของไทย" ด้วยบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปได้ผลดีกว่าการสอนด้วยวิธีสอนแบบธรรมชาติ (นันทยา ล้าควน 2525) นิสิตกลุ่มที่เรียนวิชาเทคโนโลยีทางการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ และภายหลังการเรียน 2 สัปดาห์ นิสิตที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปมีความคงทนของการเรียนรู้สูงกว่านิสิตที่เรียนตามปกติ (โสภณ วงศ์เพ็ญ 2520) กลุ่มนิสิตที่เรียนวิชาการออกแบบสำหรับนิสิตศิลปศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยครูเป็นผู้สอน (สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ 2520) บทเรียนสไลด์เทปประกอบเสียงวิชานีเวศน์วิทยาให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าบรรยาย (บุญชู เพชรสัมฤทธิ์ 2524) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ศิลปประดิษฐ์ของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนโมดูล (โสภณวรรณ อมตะเคชะ 2526) การเรียนรู้และความคงอยู่ในการจำของกลุ่มนิสิตที่เรียนจากครูอธิบายแล้วฉายภาพยนตร์กลับ 8 ม.ม. ประกอบ มีปริมาณมากกว่าการเรียนรู้ของกลุ่มนิสิตที่เรียนจากภาพยนตร์กลับ 8 ม.ม. หรือการเรียนรู้จากครูบรรยายเพียงอย่างเดียว ส่วนประมาณการเรียนรู้ของกลุ่มนิสิตที่เรียนจาก

ภาพยนตร์คล้าย 8 ม.ม. แต่เพียงอย่างเดียวเกี่ยวกับกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีบรรยายไม่แตกต่างกัน ส่วนความคงอยู่ในการจำของกลุ่มนิสิตที่เรียนจากภาพยนตร์คล้าย 8 ม.ม. จำได้นานกว่ากลุ่มที่เรียนจากครูด้วยวิธีบรรยาย (บุปผา คล้ายทับทิม 2515)

กรณีที่สอง การสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนได้ผลไม่ต่างจากการสอนแบบธรรมดา ซึ่งมีผลการวิจัยสนับสนุน คือ การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชา อินทรีย์เคมี เรื่อง อะโรมาติซิตี (Aromaticity) ในระดับปริญญาตรีทางการศึกษาปรากฏว่าผลการเรียนรู้ของนิสิตที่เรียนจากบทเรียนบทโปรแกรมกับนิสิตที่เรียนจากการสอนตามปกติไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมมีทัศนคติและความสนใจในการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมในทางที่ดี (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์ 2518) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีเรื่อง "สารประกอบออร์แกนิก" สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ ปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติไม่แตกต่างกัน (วิชา เมธวิญ 2525) ผลการเปรียบเทียบการเรียนวิชาพื้นฐานของการออกแบบโดยใช้ชุดการสอนกับการเรียนโดยอาจารย์เป็นผู้สอน ปรากฏผลไม่แตกต่างกัน (อิทธิพล ราศรีเกรียงไกร 2518) ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยบทเรียนแบบโปรแกรมกับบทเรียนปกติไม่แตกต่างกัน แสดงว่าบทเรียนทั้งสองใช้แทนกันได้ แต่เวลาที่ใช้ในการเรียนของบทเรียนปกติประหยัดกว่าบทเรียนแบบโปรแกรม (ชารี อิงคณิสร์ 2522)

2.8 การสร้างแบบวัดและแบบประเมินผลทางการอุดมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการวัดและประเมินผลในสถาบันอุดมศึกษามีหลายแบบ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบวิเคราะห์ แบบฝึกทักษะ แบบประเมินผล เครื่องมือเหล่านี้ได้ถูกสร้างและนำมาทดลองใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ คือ วิชาพลศึกษา ในปี พ.ศ. 2516 ทรงศักดิ์ เจริญพงษ์ ได้สร้างแบบสอบทักษะกีฬาบอลเลย์บอลชาย ปี พ.ศ. 2518 ครรชิต สมิตานนท์ ได้สร้างแบบสอบทักษะฟุตบอลขึ้น ปี พ.ศ. 2519 มีผู้สร้างแบบทดสอบทางพลศึกษาหลายคน ได้แก่ ประทีป พานิชชาติ สร้างแบบทดสอบทักษะการทุ่มยูโด สุรียนต์ ชิตยะวรา สร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาฮอกกี้ สมศรี รัตนสังขรณ์ สร้างแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายแบบบัลเลทรมิลล์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 เจษฎา เจียรณีย์ ได้สร้างแบบการหาน้ำหนักตัวโดยวิธีของ ที เอส บี

พ.ศ. 2523 วารินทร์ มรรคประเสริฐ สร้างแบบทดสอบทักษะกีฬารักบี้ฟุตบอล พร้อมเกณฑ์ระดับความสามารถของแบบทดสอบ คือ ถ้าคะแนนที่ปกติต่ำกว่า 143 จักได้ว่ามีทักษะอ่อนมาก ต่อมา ปี พ.ศ. 2525 บรรจบ ภิรมย์คำ ได้สร้างแบบทดสอบทักษะกีฬาบาสเกตบอล และสายัณฑ์ ประสงค์เจริญ สร้างแบบทดสอบกีฬาซอฟท์บอล ปี พ.ศ. 2526 นิติพันธ์ สระภักดิ์ สร้างแบบสอบทักษะกีฬาฮอกกี้น้ำแข็ง และเสถียร ปุระณะวิทย์ สร้างแบบทดสอบทักษะกีฬารักบี้ฟุตบอลพร้อมบัญชีค่าแห่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ และคะแนนมาตรฐานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการทดสอบ ส่วนในวิชาภาษาไทย สุพรรณ อรพันธ์ (2521) ได้สร้างแบบฝึกทักษะเรื่องเสียงและประโยคในวิชาหลักภาษาไทยเบื้องต้น ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2525 วัลภา ศศิวิมล ได้สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านขั้นตีความ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น สำหรับการฝึกวิชาชีพภาคปฏิบัติ อธิษฐาน มงคลสถิตย์ (2522) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลการศึกษาศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลตามแบบของฮอยท์ซัน และในปีต่อมา รัตนา ศิรินาม (2523) ได้สร้างแบบประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาครู นอกเหนือจากการสร้างเครื่องมือเพื่อการวัดและประเมินผลเป็นรายวิชาแล้ว ใน ปี พ.ศ. 2515 งามจิตต์ ฉันทวรภาพ ได้สร้างแบบแผนทางสถิติสำหรับคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อ พ.ศ. 2518 จันทนา คาพุมาศสวัสดิ์ ได้สร้างแบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อโดยใช้คะแนนสอบไล่มัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยภาคทฤษฎี สำหรับสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์ หมวดภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ สังคมศึกษาทั่วไป สำหรับสาขาวิชาทางศิลปะ ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2521 ประสิทธิ์ สิริพันธ์ ได้สร้างแบบวัดวัฒนธรรมอักษณัย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแสดงความเป็นเหตุและกลุ่มแสดงความเป็นผล สามารถจำแนกความแตกต่างของนิสัยต่างคณะ ต่างเพศ ต่างระดับชั้นได้ และ อรรณพ คุณพันธ์ (2521) ได้สร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีความตรงตามทฤษฎีและเนื้อเรื่อง ใน ปี พ.ศ. 2522 สุจิตร ศิริวิรัตน์ ได้สร้างแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียน 4 องค์ประกอบ คือ การหลีกเลี่ยง การผลักดัน วิธีการทำงาน การยอมรับในตัวครู และการยอมรับคุณค่าของการศึกษา ใน ปี พ.ศ. 2524 นารีวิรัตน์ หอมโกศล ได้สร้างแบบประเมินวิทยานิพนธ์มหามบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์

นอกจากจะมีการสร้างเครื่องมือเพื่อการวัดและประเมินผลแล้ว

เครื่องมือที่มีผู้สร้างไว้แล้วก็ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ คือ ใน ปี พ.ศ. 2516 รัชฎะ ธนธานี ได้ศึกษาประสิทธิภาพของแบบทดสอบคัดเลือกนิสิตเข้าเรียนในชั้นปีที่ 3 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร พบว่าผลจากการทำแบบทดสอบ มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ ส่วนความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยในวิชาเอกมีความสัมพันธ์เฉพาะวิชาเอกภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์เท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 ปรานี เศรษฐาน ได้ทำการวิเคราะห์ข้อสอบความถนัดทางการเรียนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน 4 ประเภท ซึ่งผลปรากฏว่า ข้อสอบเชิงอุปมาอุปมัยมีอำนาจจำแนก ระดับความยาก สัมพันธ์กับความเที่ยง ความตรง มีค่าสูงกว่าข้อสอบความถนัดเชิงภาษาไทย ข้อสอบความถนัดทางคณิตศาสตร์ ข้อสอบความคิดเชิงจักประเภท และในปี พ.ศ. 2518 วิรัตน์ คุ้มใจรบ ได้ทำการวิเคราะห์แบบทดสอบความถนัดทางการเรียน พบว่า แบบทดสอบนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อวิชาชีพ พยายาม และมีประสิทธิภาพต่ำในการที่จะใช้เพื่อเลือกสรรนักศึกษา ต่อมา ทิพยา ทอง-วัฒนา (2519) ได้ทำการวิเคราะห์แบบทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า คะแนนจากแบบสอบไวยากรณ์อังกฤษเป็นตัวทำนายผลที่ดีที่สุด ปี พ.ศ. 2520 นพมาศ ปทุมชาติ ได้ทำการวิเคราะห์แบบสอบคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในสาขาวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบว่าวิชาเคมี ฟิสิกส์ มีการวัดผลที่เน้นพฤติกรรม คำนวณความเข้าใจ วิชาชีววิทยา มีการวัดผลที่เน้นพฤติกรรม คำนวณความรู้และความเข้าใจ โดยแบบสอบคัดเลือกนี้ไม่มีการวัดพฤติกรรม คำนวณทัศนคติ และความสนใจทางวิทยาศาสตร์ กับพฤติกรรม คำนวณความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และในปี พ.ศ. 2522 ปรีชา ครัว่มพัทธ์ ได้วิเคราะห์แบบทดสอบสติปัญญาสำหรับผู้ใหญ่ของเวคสเลอร์ พบว่าแบบทดสอบฉบับนี้สามารถคัดแปลงเพื่อนำมาใช้กับผู้ที่ประกอบอาชีพเสมียน บริการ กีฬา และการละเล่นต่างๆ และนิสิตนักศึกษาซึ่งมีอายุ 20-24 ปี

2.9 การใช้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ก. อาจารย์กับการใช้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

คณาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น (พะวงพิศ เทียนทิม 2523) เข้าใช้บริการหอสมุดกลางโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ เพื่อการค้นคว้าประกอบการสอน และ

อาจารย์นิยมใช้ตำราภาษาต่างประเทศเพื่อการค้นคว้าประกอบการสอนมากที่สุด รองลงมาใช้ตำราภาษาไทย คณะจารย์เห็นว่าวัสดุการสอนเกือบทุกหมวดมีจำนวนน้อยและวัสดุการสอนมีไม่ตรงกับความต้องการทั้งยังเก่าและล้าสมัย สำหรับบริการที่ต้องการให้หอสมุดกลางจัดมากที่สุด ได้แก่ จัดทำคู่มือช่วยค้นคว้าหนังสือที่มีวิธีใช้ยุ่งยาก จัดทำรายชื่อหนังสือใหม่แจกตามสาขาวิชาที่อาจารย์สนใจหมุนเวียนวารสารทางวิชาการฉบับใหม่สุดแก่อาจารย์และบริการถ่ายเอกสารจากต่างประเทศ นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า คณะจารย์ใช้หอสมุดกลางน้อยมาก คือ หลายเดือนครั้ง และสาเหตุที่คณะจารย์ไม่ยอมใช้หอสมุดกลางเพราะหอสมุดอยู่ไกล ส่วนที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ทัศนีย์ ชวัญสุวรรณ 2520) มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่อาจารย์เข้าใช้ห้องสมุดทั้งหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ คือ เพื่อยืมและคืนหนังสือและใช้หนังสือตำราภาษาต่างประเทศสำหรับการค้นคว้าวิจัย และเตรียมการสอนมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้วารสารภาษาต่างประเทศและภาษาไทย กับตำราภาษาไทย อาจารย์นิยมใช้ห้องสมุดคณะมากกว่าหอสมุดกลาง โดยใช้ห้องสมุดค่ายความถี่ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ใช้หอสมุดกลางสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีจำนวนอาจารย์เข้าใช้ห้องสมุดคณะ คิดเป็นร้อยละ 90.62 ในขณะที่เข้าใช้หอสมุดกลางคิดเป็นร้อยละ 84.92 สาเหตุที่ทำให้อาจารย์ไม่ยอมเข้าใช้หอสมุดกลางก็เพราะอากาศในหอสมุดกลางร้อน และไม่มีหนังสือที่ตรงกับความต้องการ นอกจากนั้นหอสมุดกลางยังตั้งอยู่ไกลจากคณะต่างๆ หลายคณะ ทำให้อาจารย์ไม่สะดวกในการเดินทางมาใช้ประกอบกับอาจารย์ไม่มีเวลาว่างสำหรับการเข้าใช้ห้องสมุดค่าย จากการวิจัยยังได้พบว่าอาจารย์จำนวนมากไม่เคยใช้บริการและไม่ทราบว่าหอสมุดกลางมีบริการยืมระหว่างห้องสมุดและบริการโสภิตทัศนวัสดุอุปกรณ์ สำหรับบริการที่อาจารย์ต้องการให้มีเพิ่มขึ้นได้แก่ บริการจัดทำรายชื่อหนังสือใหม่พร้อมบรรณนิทัศน์ บริการหมุนเวียนวารสารทางวิชาการแก่อาจารย์ภาควิชาต่างๆ การจัดทำคู่มือแนะนำวิธีใช้หนังสือ สิ่งพิมพ์ที่มีวิธีใช้ยุ่งยาก ตลอดจนการถ่ายสำเนาสารบัญญากาศความรู้ทางวิชาการของวารสารฉบับใหม่ด้วย เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย สำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วัฒนา สวัสดิ์ศิริพร (2521) ได้สำรวจการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่อประกอบการสอนของคณะจารย์ พบว่า คณะจารย์ระบุว่าหอสมุดมีความสำคัญต่อการสอนเป็นอย่างมาก และห้องสมุดที่เข้าใช้ คือ หอสมุดกลางและห้องสมุดภายในคณะที่ตนสอนอยู่ ทรัพยากรห้องสมุดที่ใช้ประกอบการสอนและเพิ่มพูน

ความรู้ คือ หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป และวารสารภาษาต่างประเทศ ส่วนที่ใช้น้อยมาก คือ โสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ ปัญหาที่คณาจารย์ประสบ ได้แก่ หนังสือที่กองการมีน้อยฉบับ หนังสืออ้างอิงเก่าล้าสมัย ห้องสมุดคณะไม่มีวิทยานิพนธ์ของสถาบันอื่น วารสารที่กองการมีไม่ครบทุกฉบับ มีหนังสือพิมพ์น้อยฉบับ ไม่มีคู่มือช่วยค้นเรื่องที่กองการจากเอกสารต่างๆ และห้องสมุดไม่มีอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุที่กองการ นอกจากนั้นผลการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการเขียนตำราของคณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก (จินตนา กระแสชัย 2523) พบว่า จากจำนวนคณาจารย์ 89 คน ส่วนใหญ่เห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเขียนตำราเป็นอย่างมาก และห้องสมุดที่ใช้เป็นประจำ คือ หอสมุดกลาง ประเภทและจำนวนสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในการเขียนตำรามากกว่าสิ่งพิมพ์อื่นๆ คือ หนังสือภาษาต่างประเทศ และหนังสือภาษาไทย รองลงมาเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลและวารสารภาษาไทย ในการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของหอสมุดกลางเพื่อการเขียนตำรานั้น คณาจารย์เห็นว่าทรัพยากรห้องสมุดทุกประเภทมีความเพียงพออยู่ในระดับน้อย ส่วนทรัพยากรห้องสมุดที่มีไม่เพียงพอ คือ วารสารภาษาต่างประเทศ ปัญหาในการใช้ห้องสมุดที่ประสบ คือ หนังสือที่กองการค้นคว้าไม่มีในห้องสมุด ไม่มีคู่มือช่วยค้นทรัพยากรห้องสมุด บางประเภท อาคารห้องสมุดคับแคบ อากาศร้อนอบอ้าวและบุคลากรห้องสมุดมีจำนวนไม่เพียงพอ ในขณะที่อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน (อารีย์ รังสิโยภาส 2518) อาจารย์เกินกว่าร้อยละ 50 ใช้วารสารในห้องสมุด และเสนอให้บอกรับวารสารที่หอสมุดยังไม่ได้บอกรับเพิ่มขึ้น เพราะคิดว่าสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มาก ปัญหาในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์ ได้แก่ ทรายนายชื่อและสาระสังเขปของวารสารใหม่ได้น้อย หอสมุดมีรายการวารสารที่เหมาะสมกับรายวิชา ความหลักสูตรของมหาวิทยาลัยน้อย เจ้าหน้าที่เก็บวารสารเข้าชั้นช้า วารสารอยู่ในสภาพที่ชำรุดมาก วารสารฉบับย้อนหลังที่ยังไม่เย็บเล่มหอสมุดมีกรรมวิธีการสารไว้บริการน้อย หอสมุดไม่อนุญาตให้ยืมวารสารออกนอกห้องสมุด และไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเลือกบอกรับวารสาร นอกจากนี้การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ ทิศนา หาญพล (2519) ทำการวิจัยพบว่า อาจารย์จำนวนสูงสุดร้อยละ 28.50 ของทุกคณะใช้ห้องสมุดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เหตุผลที่อาจารย์จำนวนสูงสุดร้อยละ

56.90 ของทุกคณะมาใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าและวิจัย สำหรับสภาพของห้องสมุด วัสดุ ทัศนคติ ตลอดจนบริการและกิจกรรมของห้องสมุด มีความเหมาะสมปานกลาง นอกจากจำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์มีความเหมาะสมน้อย สำหรับอาจารย์ที่สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเห็นว่า บริการห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศที่จัดให้ นั้นยังไม่เพียงพอกับความต้องการและไม่ได้ให้บริการพิเศษอย่างใด ยกเว้นห้องสมุดสถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เท่านั้นที่มีการทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่ประจำเดือน และเวียนหน้าสารบัญวารสารให้คณาจารย์ในสถาบัน และเป็นห้องสมุดแห่งเดียวที่มีบรรณารักษ์วิชาชีพทำหน้าที่รับผิดชอบงานห้องสมุด บริการที่อาจารย์ต้องการเป็นอันดับหนึ่ง คือ บริการจัดทำบรรณานุกรมหนังสือใหม่และเวียนหนังสือให้เป็นรายบุคคล สำหรับปัญหาในการใช้บริการและทรัพยากรห้องสมุด คือ จำนวนหนังสือและวารสารมีไม่เพียงพอ วารสารที่มีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อการอ้างอิง การจัดหาหนังสือไม่เหมาะสม สับสน ทำให้หยิบหนังสือไต่ยาก (ยุพิน จันทรเจริณสิน 2522)

อาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สุนีย์ นุ้ยจันทร์ 2523) เห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก วัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์เพื่อค้นคว้าประกอบการสอน รองลงมา คือ ค้นคว้าประกอบการวิจัย การเรียนรู้วิธีใช้ห้องสมุด อาจารย์ใช้วิธีสอบถามบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด จากการพิจารณาความต้องการของอาจารย์แต่ละมหาวิทยาลัยพบว่า อาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการของถ่ายสำเนาบทความวารสารจากต่างประเทศ จัดทำครรชนีบทความวารสารภาษาไทยในหัวข้อที่น่าสนใจ และจัดให้มีอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุให้ยืม อาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต้องการให้ห้องสมุดจัดทำครรชนีบทความวารสารภาษาไทยในหัวข้อที่น่าสนใจ และอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการถ่ายเอกสารบทความวารสารจากต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ทั้ง 3 สถาบันที่มีต่อระเบียบและกฎเกณฑ์ของห้องสมุดนั้นว่าแตกต่างกัน โดยอาจารย์เห็นว่ามีเหมาะสมอยู่แล้ว แต่นิสิตนักศึกษาเห็นว่าควรปรับปรุงในเรื่องเวลาทำการ จำนวนเล่มที่ให้อืมออก และระยะเวลาในการยืม

การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดของคณาจารย์วิทยาลัยครูยะลา เพื่อการสอนของ วราภรณ์ ภูแย้ม (2524) พบว่า บริการที่คณาจารย์ใช้มากที่สุด คือ บริการยืมหนังสือนอกห้องสมุด คณาจารย์ใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อสอนน้อย ไม่ใช้สื่อกวีตทัศน์วีดิทัศน์เลย ทรัพยากรห้องสมุดที่มีเพียงพอ คือ หนังสือพิมพ์ภาษาไทยและวารสารภาษาไทย ส่วนวารสารภาษาต่างประเทศ หนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศ รวมทั้งสื่อกวีตทัศน์และอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ ปัญหาที่สำคัญของการใช้ทรัพยากรห้องสมุด คือ หนังสือแต่ละหมวดและวัสดุที่กองการมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัยพอสำหรับใช้ประกอบการสอน และมีไม่ตรงความต้องการ นอกจากนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์

ข. นักศึกษากับการใช้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

นักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร (กรรณิการ์ สุธรรมเมธา 2524) ที่เข้าใช้ห้องสมุด มีจำนวนร้อยละ 85.71 ค้นหาสิ่งพิมพ์โดยอาศัยคู่มือช่วยค้นของห้องสมุด ในการใช้หนังสืออ้างอิง มีจำนวนร้อยละ 57.14 ที่ใช้ประเภทพจนานุกรม และนักศึกษาจำนวนร้อยละ 98.70 ใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนปัญหาของนักศึกษาส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 62.99 คือ เรื่องหนังสืออ้างอิงในสาขาวิชาเฉพาะมีน้อย และนักศึกษาร้อยละ 30.36 มีปัญหาเรื่องที่นั่งสำหรับค้นคว้าในห้อง หนังสือในห้องอ้างอิงไม่เพียงพอ ในขณะที่ นิสิตบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษามาก นิสิตทุกแผนกวิชาใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือประกอบการเรียนร้อยละ 75.30 ใช้ห้องสมุดเพื่อเขียนรายงานหรือวิทยานิพนธ์ร้อยละ 66.10 และใช้ห้องสมุดเพื่อหาความรู้แขนงวิชาอื่นเพิ่มเติมร้อยละ 50.20 จากการศึกษาพบว่าห้องสมุดที่นิสิตไปใช้มากนั้นอยู่ใกล้กับคณะเรียนหรือถนนใหญ่ คือ หอสมุดกลาง ส่วนห้องสมุดที่มีคุณภาพ อุปกรณ์ ตลอดจนหนังสือและบริการคือ ห้องสมุดคณะครุศาสตร์ และห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ สำหรับสิ่งทีนิสิตต้องการให้ห้องสมุดแก้ไข ได้แก่ การเพิ่มจำนวนหนังสือ วารสารและวัสดุอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น ควรขยายเวลาทำการห้องสมุดให้มากขึ้นทั้งในวันราชการและวันหยุด ควรจัดบรรณารักษ์ที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์มาทำงานเพื่อจัดบริการห้องสมุดให้ตรงกับความต้องการของนิสิตได้ นอกจากนี้ยังมีความต้องการพิเศษของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ คือ การรวมห้องสมุดแผนกวิชาเข้าด้วยกันเพื่อนิสิตจะได้ไม่ต้องไปใช้หนังสือในห้องสมุดของแผนกวิชา



ต่างๆ และช่วยแก้ปัญหาทางค่านักกำลังคน การบริหารและงบประมาณได้เป็นอย่างดี (ฉพิศร กฤติกากุล 2521) ส่วนปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วนิกา จินตนาบุรุษ (2523) พบว่า นักศึกษาเห็นควยว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนและการสอนมาก นักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดโดยมีภูมิหลังจากการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดแก่นักศึกษาใหม่ อัคราความดีในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามีมากกว่าสัปดาห์ละครั้ง เวลาที่ชอบใช้ห้องสมุดมากที่สุด คือ ช่วงว่างระหว่างชั่วโมงเรียน โดยนิยมใช้หนังสือภาษาไทยมากที่สุด ประเภทของหนังสือที่ชอบใช้มากที่สุด คือ หนังสือวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ค้นหาหนังสือที่ใ้มากที่สุดคือ บัตรรายการ บริการที่ใช้มากที่สุดคือ บริการยืม-คืนหนังสือ ส่วนปัญหาที่นักศึกษาพบมาก คือ หนังสือเล่มที่ต้องการมักมีผู้อื่นยืมไปก่อน สำหรับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตชายและหญิงมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ห้องสมุดเท่ากัน และมีความสามารถในการหาหนังสือทุกหมวด โดยมีความสามารถในการหาหนังสือหมวด 000-900 และหนังสืออ้างอิงมากที่สุด นิสิตใช้บัตรรายการเพื่อค้นหาหนังสือคำรามมากที่สุด รายการในบัตรคำที่ใช้ได้แก่ เลขเรียกหนังสือ หลังจากใช้บัตรรายการแล้วนิสิตจะหาหนังสือที่ชั้นเก็บหนังสือ คิดต่อสอบถามการยืมที่บริการจ่าย-รับ หากที่ชั้นพักหนังสือหรือโต๊ะอ่านหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับนิสิตที่เคยเรียนหรือกำลังเรียนวิชาห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า กับนิสิตที่ไม่เคยเรียนใช้ขั้นตอนการหาหนังสือใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาทางค่านักความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์สังเขป หนังสืออ้างอิงวารสารและบรรณนิวารสารพบว่า นิสิตหญิงทำคะแนนได้ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม แต่มากกว่านิสิตชาย และความรู้ความเข้าใจในการใช้ห้องสมุดของนิสิตทุกวิชาเอกมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง สำหรับทัศนคติที่มีต่อห้องสมุดนั้นนิสิตชายมีทัศนคติที่ดีมากกว่านิสิตหญิง (ชมภู โชติจริยะ 2515, วารุณี ผลอนันต์ 2525, ประจักษ์ เค็คแก้ว 2515, พัลลพ สรรพกิจ 2514) ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน เกินกว่าร้อยละ 50 ใช้วารสารในห้องสมุดและเสนอให้ห้องสมุดบอกรับวารสารเพิ่มมากขึ้น เพราะคิดว่าสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มาก ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ รายชื่อและสาระสังเขปของวารสารใหม่มีน้อย หอสมุดมีรายการวารสารที่เหมาะสมกับรายวิชาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยน้อย เจ้าหน้าที่เก็บวารสารเข้าชั้นช้า วารสารอยู่ในสภาพชำรุดมาก หอสมุดมีบรรณนิวารสาร

ไว้บริการน้อยและไม่อนุญาตให้ยืมวารสารออกจากห้องสมุดและไม่ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการบอกรับวารสาร (อารีย์ รังสิโยภาส 2518) ทางค่านับบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้แก่นักศึกษา (ละอองชัย สุวิชัยพาณิชย์ 2520) พบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดมากกว่าหนึ่งครั้งในสัปดาห์ และใช้ในวันที่ไม่มีชั่วโมงเรียนมากที่สุดเพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนและการเขียนรายงานภาคนิพนธ์ โดยศึกษาวิธีใช้ห้องสมุดด้วยตนเองและค้นหาสิ่งที่ต้องการจากห้องสมุดด้วยการใช้บัตรรายการเท่ากับการเดินดูจากชั้นวางหนังสือ ปัญหาที่นักศึกษาระสบได้แก่ สำนักหอสมุดกลางตั้งอยู่ไกลจากอาคารเรียนและหอพักทำให้ใช้บริการไม่สะดวก ห้องสมุดคณะส่วนมากเปิดบริการเฉพาะในเวลาราชการและเนื้อที่สำหรับใช้บริการมีขนาดแคบมาก ทั้งสำนักงานหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะมีหนังสือและวัสดุอื่น ๆ จำนวนน้อย และให้ยืมในระยะเวลาดสั้น สำหรับที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ทัศนาศา หาดูพล 2519) การใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาปรากฏว่า นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจร้อยละ 80 นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 73 นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ร้อยละ 67 นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ร้อยละ 62 นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ร้อยละ 57 และคณะรัฐศาสตร์ร้อยละ 54 ความลำบากเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่า 1 ครั้งในสัปดาห์ เหตุผลที่นักศึกษาจำนวนสูงสุดร้อยละ 67 ของทุกคณะมาใช้ห้องสมุดก็เพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีในห้องสมุด และจากการสำรวจการใช้บริการสำนักบรรณสารการพัฒนาของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (สุภาพรณ์ สังข์ศรี 2524) พบว่า นักศึกษามีเวลาว่างในการเข้าใช้บริการจากสำนักบรรณสารการพัฒนาโดยเฉลี่ยระหว่าง 6-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการศึกษามาก ส่วนจุดประสงค์สำคัญในการใช้ห้องสมุดคือ เพื่อการอ่านวารสาร นิตยสารและหนังสือพิมพ์ นักศึกษาร้อยละ 94 ใช้บัตรรายการหนังสือของห้องสมุดและค้นหาสิ่งที่ต้องการได้คิดเป็นร้อยละ 83 นักศึกษาเห็นว่าจำนวนหนังสือและวารสารที่ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าและวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นภาษาไทยมีไม่เพียงพอกับความต้องการ นักศึกษาสนับสนุนให้สำนักบรรณสารการพัฒนา มีการแปลหนังสือคำภาษาอังกฤษที่มีผู้ต้องการใช้มากให้เป็นภาษาไทย จัดหาหนังสือ วารสารให้ทันสมัยและทันต่อความต้องการใช้ให้มากขึ้น ตลอดจนจัดทำวารสาร เบ็บ เล่มให้สมบูรณ์และรวดเร็วขึ้น และนักศึกษาได้ใช้ประโยชน์น้อยที่สุดจากไมโครฟิล์ม เทปบันทึกเสียงและแผ่นที่ ส่วนที่

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง (วรสิริ ธรรม-
ประสิทธิ์ 2523) พบว่า นักศึกษาใช้เวลาว่างอ่านหนังสือและวารสารวิชาการมากที่สุด
นักศึกษาวรรสารหรืออ่านหนังสือเพื่อให้ความรู้กว้างขวางขึ้น ส่วนนักศึกษาวรรสาร
เพื่อเขียนรายงานหรือภาคินพนธ์ ทหวมหุ่หนังสือที่นักศึกษานักศึกษาใช้มากที่สุด คือ หนังสือทหวม
วิชาที่ตรงกับสาขาที่กำลังศึกษา ปัญหาสำคัญสำหรับนักศึกษาทั้ง 2 ระดับ คือ การอ่านสิ่ง
พิมพ์ทางวิชาการภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ เฉลิวัลย์ รองสวัสดิ์ (2520) พบว่า
นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ใช้เวลาว่างด้วยการอ่านหนังสือ วารสาร นิตยสาร
และหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ความรู้กว้างขวางขึ้น นักศึกษาเลือกหนังสืออ่านโดยพิจารณา
คุณวุฒิของผู้เขียนเป็นหลัก สำหรับวารสารที่นักศึกษานักศึกษาชอบอ่าน คือ วารสารค่านับเทิง
มากกว่าสารคดี ส่วนหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่นักศึกษานักศึกษาจำนวนมากใช้

จากการสำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดในคณะเภสัชศาสตร์
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นิสิต
นักศึกษานักศึกษาเห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก วัตถุประสงค์สำคัญในการ
ใช้ห้องสมุดก็เพื่อค้นคว้าประกอบการเรียนตามหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การยืม
วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ บริการที่นิสิตนักศึกษานักศึกษาใช้มากที่สุด คือ บริการให้ยืมหนังสือ
วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ รองลงมาได้แก่ บริการถ่ายเอกสาร จากการพิจารณาถึงความ
ต้องการของผู้ใช้ในแต่ละมหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยา-
ลัย ต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการขอ ถ่ายสำเนาบทความวารสารจากต่างประเทศ จัด
ทำกรรณียบทความ วารสารภาษาไทยในหัวข้อที่น่าสนใจ และจัดให้มีอุปกรณ์สโศททัศนวิสัย
ให้ยืม นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต้องการให้ห้องสมุดจัดทำกรรณีย
บทความวารสารภาษาไทยในหัวข้อที่น่าสนใจ และนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ต้องการให้ห้องสมุดบริการขอถ่ายสำเนาบทความวารสารจากต่างประเทศและ
ให้ห้องสมุดเปิดบริการในวันเสาร์-อาทิตย์ นอกจากนี้สิ่งที่ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ทั้ง
3 สถาบันเห็นว่าควรปรับปรุง คือ ความทันสมัยและจำนวนเล่มของสิ่งพิมพ์ เพิ่มจำนวน
บุคลากร ขยายเนื้อที่และเพิ่มที่นั่งอ่านในห้องสมุด ส่วนในค่านับบริการต่างๆที่ห้องสมุดได้
จัดทำอยู่แล้วควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้งานห้องสมุดทราบมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ (สุนีย์ นุ้ยจันทร์
2523) และการศึกษาการใช้ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ ของนิสิตนักศึกษานักศึกษา คณะวิทยา

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดน้อย โดยนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลมีแนวโน้มที่เข้าใช้ห้องสมุดมากที่สุด ห้องสมุดที่นิสิตนักศึกษาไปใช้เป็นประจำได้แก่ ห้องสมุดแผนกวิชาคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เนื่องจากมีสิ่งพิมพ์ที่นิสิตนักศึกษาต้องการมาก และตั้งอยู่ในที่ที่ไปใช้ได้สะดวก โดยไปใช้ห้องสมุดระหว่างชั่วโมงเรียนที่ว่างมากที่สุด เพื่อยืมหนังสือและใช้ตำราเรียน อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นั่งโต๊ะของนิสิตนักศึกษามากที่สุด นิสิตนักศึกษาทุกมหาวิทยาลัยต่างก็มีความเห็นว่า สิ่งพิมพ์ของห้องสมุดยังมีจำนวนไม่เพียงพอ (จิตติ บึงตระกูล 2521) สำหรับความต้องการในการบริการห้องสมุดของนิสิตคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (รัตน กระแสชัย 2525) พบว่า บริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 มีความต้องการมากที่สุด ได้แก่ บริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด บริการยืมคืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ และบริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ ในขณะที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 มีความต้องการใช้บริการมากที่สุด ได้แก่ บริการยืมคืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ บริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ บริการบรรณนิเวศทางวารสารทางการแพทย์ภาษาไทย และบริการแนะนำการใช้บรรณนิเวศทางวารสารภาษาต่างประเทศ สำหรับวัสดุสิ่งพิมพ์และเครื่องมือช่วยคนที่นักศึกษาแพทย์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-6 มีความต้องการใช้มากที่สุด คือ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และบัตรรายการ ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และวารสารภาษาไทยมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ห้องสมุดมีโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์จำนวนน้อย

ที่วิทยาลัยครูกำแพงเพชร นักศึกษาประมาณ ร้อยละ 19.35 สนใจอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร วารสาร เพื่อใช้อ้างอิงในการทำรายงาน และวารสารที่สนใจอ่านและใช้ประกอบการศึกษามากกว่าวารสารอื่นๆ คือ วารสารประวัติศาสตร์ วารสารภูมิศาสตร์และวารสารวิทยาศาสตร์ ปัญหาที่นักศึกษาพบ ได้แก่ นักศึกษาไม่มีเวลาอ่านวารสาร วารสารมีจำนวนน้อย หาวารสารฉบับที่ต้องการไม่พบ และยืมวารสาร

สารออกจากห้องสมุดไม่ได้ นอกจากนี้ นักศึกษายังต้องการให้ห้องสมุดรับวารสารวิชาการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะวารสารที่ตรงกับสาขาวิชาเอก (เคื่อนใจ เกียวซี 2524) ส่วนปัญหาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร (ประไพศรี แวเวเที่ยงธรรม 2523) พบว่า นักศึกษามีปัญหาทางค่านหนังสือและวัสดุอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวิชาเอกและที่ตรงตามเนื้อหาวิชาที่อาจารย์สอนมีน้อย หนังสือใหม่มีไม่ทันกับความต้องการ หนังสือภาษาไทยมีไม่พอต่อการค้นคว้า หนังสือที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด หนังสือที่ต้องการมักมีผู้อื่นยืมไป ห้องสมุดไม่ให้ยืมวารสารและวารสารเย็บเล่มมีน้อย

นักศึกษาวิทยาลัยกรุงเทพ เข้าใช้ห้องสมุดโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่ออ่านหรือยืมสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุด คือ การที่ห้องสมุดมีบรรณารักษะ มีความเจริญสงบและห้องสมุดได้ทำบัตรรายการหนังสือเพื่อความสะดวกของผู้ใช้ ส่วนสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่เข้าใช้ห้องสมุดมากที่สุด คือ สถานที่ตั้งไม่เหมาะสม ห้องสมุดนำหนังสือใหม่ออกบริการล่าช้า และหนังสือที่มีในห้องสมุดเก่าและล้าสมัย ส่วนวารสารที่นักศึกษาวิทยาลัยกรุงเทพต้องการให้ห้องสมุดบอกรับไว้บริการ เรียงตามลำดับความต้องการ คือ ลลนา พัทยาเมืองไทย และสกุลไทย (พวงมภา วงศ์นรินทร์ 2519)

ค. การใช้ห้องสมุดเพื่อการวิจัย

ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการวิจัยมาก เพราะการทำวิจัยต้องอ้างอิงทรัพยากรจากห้องสมุด ดังที่ จรินทร์ สกุดดาว (2515) พบว่า การทำปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ใ้อ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร และอ้างอิงหนังสือและวารสารภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ซึ่งมีอยู่ในห้องสมุดของสถาบันและห้องสมุดสถาบันระหว่างชาติ ปัญหาการใช้ห้องสมุดในการทำวิจัย คือ การอ่านหนังสือและวารสารภาษาอังกฤษ หนังสือที่ส่งคืนห้องสมุดแล้วเวียนกลับชั้นชั้นใหม่ช้าเกินไป ห้องสมุดไม่มีหนังสือเล่มที่ต้องการ หนังสือเก่าเกินไป ไม่มีวารสารที่ที่ต้องการและวารสารแต่ละชนิดมีน้อยเกินไป ส่วนอารีย์ ชื่นวัฒนา (2524) พบว่า วิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้หนังสือและวารสารเป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์อ้างอิงมากที่สุด เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

สุก เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงประมาณร้อยละ 67 เป็นเอกสารในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และนิเทศศาสตร์ นอกนั้นเป็นเอกสารในสาขาวิชาอื่นๆ เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมีอายุไม่เกิน 5 ปีและ 10 ปี โดยอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษประมาณร้อยละ 61 และที่เหลือร้อยละ 39 เป็นการอ้างอิงเอกสารภาษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเอกสารทฤษฎี เอกสารประมาณร้อยละ 50 ที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา ส่วนการอ้างอิงวารสารพบว่า วารสารภาษาไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ วารสารห้องสมุด ส่วนวารสารภาษาอังกฤษที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ College & Research Libraries ในทำนองเดียวกัน จิตรา ทับแสง (2518) พบว่า หนังสือและวัสดุห้องสมุดที่ใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มี 7 ประเภท คือ หนังสือทั่วไป หนังสือเฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์ วารสารและหนังสือพิมพ์ทั่วไป วารสารเฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์ หนังสืออ้างอิง สิ่งพิมพ์รัฐบาลและวิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ได้อ้างถึงหนังสือ เฉพาะวิชาบรรณารักษศาสตร์มากที่สุด รองลงมาอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลและหนังสือทั่วไป ปัญหาสำคัญในการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุดเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ คือ หนังสือและวารสารภาษาไทยมีน้อย การขาดแคลนหนังสือแปลในสาขาที่วิจัย ไม่มีรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่สมบูรณ์ และจากการประเมินค่าบทความในวารสารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยที่อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิบูลสุข บัณฑิตย 2525) พบว่า บทความที่ได้รับการอ้างอิงจำนวน 88 เรื่องมีจำนวนร้อยละ 73.86 เป็นบทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง รองลงมาร้อยละ 13.64 มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี และค่าที่สุกร้อยละ 12.50 มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตามบทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ที่ดีได้รับการอ้างอิงมากที่สุด บทความที่มีคุณสมบัตินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางและอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีได้รับการอ้างอิงน้อย สำหรับการวิจัยชั้นปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ พบว่า ได้อ้างถึงหนังสือและสิ่งพิมพ์ 8 ประเภท คือ หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง สิ่งพิมพ์รัฐบาล กฎหมาย เอกสารราชการ วิทยานิพนธ์ วารสารและหนังสือพิมพ์ โดยอ้างอิงหนังสือภาษาไทยทั่วไปมากที่สุด รองลงมาได้แก่ หนังสือทั่วไปภาษาอังกฤษ ส่วนปัญหาสำคัญในการใช้หนังสือและสิ่งพิมพ์ คือ ขาดแคลนหนังสือแปลในสาขาที่วิจัย การไม่ให้อ่านหนังสืออ้างอิงออกจากห้องสมุด ไม่มีรายชื่อสิ่งพิมพ์

รัฐบาลที่สมบูรณ์เป็นคู่มือค้นคว้า (เปรมวัลย์ วาวิชร 2519)

จากการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานวิจัยและการเขียนของคณาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (สุจิตรา เพ็ญวรรณ 2524) พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์มาก โดยใช้หนังสือตำราภาษาอังกฤษ หนังสืออ้างอิงภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาต่างประเทศ และสิ่งพิมพ์รัฐบาลมาก ใช้หนังสือตำราภาษาไทย หนังสืออ้างอิงภาษาไทย วารสารภาษาไทย วิทยานิพนธ์ เอกสารการวิจัยและเอกสารการประชุมปานกลาง ใช้หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาคน้อย นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าหนังสือตำราภาษาอังกฤษมีเพียงพออยู่ในระดับมาก เอกสารการประชุมและกฤตภาคมีเพียงพออยู่ในระดับน้อย ส่วนทรัพยากรประเภทอื่นๆ มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความเพียงพอของสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาต่างๆทางเศรษฐศาสตร์นั้น คณาจารย์เห็นว่า สิ่งพิมพ์ในสาขาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มีเพียงพออยู่ในระดับมาก สำหรับสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐศาสตร์การขนส่ง มีความเพียงพออยู่ในระดับน้อย ส่วนคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้วารสารภาษาอังกฤษ หนังสือตำรา และหนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และคณาจารย์จำนวนร้อยละ 89.15 เห็นว่าห้องสมุดมีความสำคัญมากต่องานเขียนและงานวิจัย ส่วนคณาจารย์จำนวนร้อยละ 77.52 เข้าใช้ห้องสมุดเพื่อใช้ทรัพยากรห้องสมุดสำหรับการค้นคว้าหาข้อมูลที่ต้องการสำหรับงานเขียนและงานวิจัย ในด้านปัญหาที่พบคือ ไม่มีหนังสือที่ต้องการค้นคว้า (นวลลออ ไชยมงคล 2522) สำหรับข้าราชการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เห็นว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการวิจัยมาก ทรัพยากรห้องสมุดที่ไ้มากที่สุด คือ หนังสือภาษาอังกฤษ รองลงมาคือ วารสารภาษาอังกฤษ ปัญหาที่พบคือ ไม่มีหนังสือที่ต้องการ หนังสือมีไม่เพียงพอ และวารสารมีไม่ครบทุกฉบับ (วนิกา ศิริ 2525)

2.10 การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครู

วิทยาลัยครูได้จัดโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในวิชาเอกต่างๆขึ้น จากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเพื่อติดตามผล

และประเมินผลโครงการนี้ จึงได้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครูมีความเข้าใจอย่างถูกต้องและเห็นด้วยกับโครงการอบรมครูประจำการ (อนันต์ ทองทา 2524) ครูที่เข้ารับการอบรมโดยเฉพาะที่วิทยาลัยครูเชียงใหม่ (สมาน พูแสง 2523) ได้ประเมินตนเองว่า ตนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม ส่วนที่วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จิระรัตน์ คุปต์กาญจนารกุล 2525) พบว่าผู้บังคับบัญชาและครูประจำการได้ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประจำการแตกต่างกันทุกด้าน โดยผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประจำการอยู่ในเกณฑ์พอใช้ แต่ครูประจำการประเมินตนเองว่า อยู่ในเกณฑ์ดี ครูประจำการจากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร (ธนิต ทองรัชฎู 2524) พบว่าครูเหล่านี้มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอน วิธีดำเนินการสอน การวัดและประเมินผลสูงขึ้นจากเดิม แต่พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำ เมื่อพิจารณาตามรายวิชาเอกพบว่า ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมในโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป (สุวิมล บุญญานันต์ 2526) มีสมรรถภาพด้านเจตคติทางวิทยาศาสตร์เป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง แต่สมรรถภาพด้านการสอนต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนครูที่เข้ารับการอบรมในโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูสอนภาษาไทยที่วิทยาลัยครูภาคใต้ (แน่นน้อย กวงคารา 2526, จิระภพ สุคันธกาญจน์ 2525) พบว่า โปรแกรมนี้ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และผู้ให้การอบรมก็เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีสอนในด้านหลักสูตรเนื้อหาที่กำหนดให้ศึกษา ได้ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาขั้นสูงต่อไป เนื้อหาวิชาบังคับวิชาเอกที่เหมาะสม ได้แก่ ท.431 (สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน) ท.341 (วรรณกรรมปัจจุบัน) ท.352 (การศึกษาการเขียนภาษาไทยระดับประถม มัธยม)

ส่วนองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของครูประจำการ คือ การปรับตัวกับเพื่อน เพศ วิธีเรียน ระยะเวลาที่จบการเรียนครั้งสุดท้ายก่อนเข้าเรียนในวิทยาลัยครู และสถานภาพการสมรส (พูลทรัพย์ วงษ์พานิช 2525) ในด้านวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช (วรวิทย์ จินคาพล 2520) พบว่าครูประจำการที่ได้รับการได้รับการฝึกอบรม กังนั้จึงควรจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการในเขตความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชขึ้น โดยคำนึงถึงความพร้อมใน

คำนหลักการ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การคมนาคม การสาธารณูปโภค จากการจัด
 โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครูนครปฐม (อุดม
 ยุวะสุต 2524) ที่ผ่านมาก็ได้ประสบปัญหาต่างๆมากมาย ได้แก่ ผู้เข้ารับการอบรมไม่มี
 เวลาทำงานที่ได้รับมอบหมาย เนื้อหาวิชาในหลักสูตรยากไป ระยะเวลาในการอบรมนาน
 ไป การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ค่ารายเรียนมีไม่เพียงพอ
 เนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม ปัญหาในการใช้อุปกรณ์ การวัด
 และประเมินผล ปัญหาในค่านสถานที่ งบประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา ในโปรแกรม
 วิทยาศาสตร์ทั่วไป (สมคิก สร้อยน้ำ 2523) พบว่าประสบปัญหาในการจัด คือ เนื้อหา
 ในหลักสูตรดีเวลาเรียนไม่สมดุลกัน และไม่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม ผู้เข้า
 อบรมขาดความสามารถในการใช้เครื่องมือแลอุปกรณ์ต่างๆ สื่อการสอนมีไม่เพียงพอกับ
 จำนวนผู้เข้าอบรม และขาดข้อสอบมาตรฐานที่นำมาใช้วัดผล ในโปรแกรมวิชาภาษาไทย
 (ประคิษฐ์ สรรพช่วง 2524) พบว่า หลักสูตรที่จัดเปิดโอกาสให้อบรมได้มีโอกาสเลือก
 วิชาน้อย เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนเป็นทฤษฎีมาก สื่อการเรียนการสอนที่ใช้มีไม่เพียงพอ
 กับความต้องการ อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการศึกษาน้อย ข้อสอบเน้นความจำมาก
 ผู้เข้าอบรมต้องการได้รับความรู้จากวิทยากรอื่นด้วย โปรแกรมวิชาพลศึกษา (สมบูรณ์
 มิ่งเมือง 2525, อรรถพร เจนการกิจ 2525) พบว่าการจัดโปรแกรมประสบปัญหาใน
 ค่านขาดความสะดวกในการใช้อุปกรณ์เพื่อการฝึกซ้อมนอกเวลาเรียน ขาดเงินสนับสนุน
 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขาดสถานที่ ขาดค่ารายเอกสารประกอบ เนื้อหาวิชาเน้น
 ทางวิชาการมากกว่ากิจกรรมที่มุ่งพัฒนาชุมชน เนื้อหาวิชาในหลักสูตรยากเกินไป การวัด
 และประเมินผลให้คะแนนค่านทฤษฎีน้อยเกินไป ด้วยเหตุนี้การจัดโครงการฝึกอบรมครูและ
 บุคลากรทางการศึกษาประจำการจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับความ
 ต้องการของผู้ศึกษาและความต้องการของสังคมโดยครูประจำการที่เข้าอบรมวิชาเอก
 เกษตรศาสตร์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิโรจน์ ปิยพิทยานันท์ 2524)
 เห็นว่าควรมีการฝึกทักษะทางพืชสวนให้มากขึ้น อุปกรณ์ในการฝึกภาคปฏิบัติควรมีให้เพียง
 พอ ส่วนในกรุงเทพมหานคร (ศรีมงคล เทพเรณู 2525) พบว่า ผู้เรียนควรได้รับการ
 ฝึกในภาคปฏิบัติเท่ากับภาคทฤษฎี หลักสูตรที่ใช้ควรเป็นหลักสูตรเดียวกับนักศึกษาภาคปกติ
 โดยใช้ระยะเวลาศึกษา 2 ปี ในเวลา 17.00-21.00 น. ของวันทำงาน สื่อการเรียน
 การสอนที่เหมาะสมคือ ชุดการเรียนการสอน

3. การบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ผลสรุปของวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการบริหารสถาบันอุดมศึกษา จะมีขอบข่ายครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ ทั้งในค่านับบริหาร อาจารย์ บุคลากร อาคาร สถานที่ เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ทางการอุดมศึกษา ตลอดจนผลที่ได้รับจากการจัดการศึกษา ซึ่งจะนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

3.1 ลักษณะการบริหารในสถาบันอุดมศึกษา

การบริหารในสถาบันอุดมศึกษาจะมีรูปแบบต่างๆกัน คือ วิทยาลัยครู ในภาคกลาง (สุชาภา รัตนวิจิตร 2518) พบว่า วิทยาลัยครูมีโครงสร้างระบบบริหารแบบสายการบังคับบัญชาสายเดียว และแบบสายการบังคับบัญชาสายเดียวประยุกต์กับหลักทฤษฎี การปฏิบัติงานบริหารได้ปฏิบัติงานค้ำชูการและการเงินมากที่สุด รองลงมาคือ งานบริหารค้ำชูกิจกรรมนักศึกษา ปัญหาสำคัญในการบริหารการศึกษา คือ ปัญหาทางด้านคุณภาพของอาจารย์ การขาดแคลนค้ำชูในการศึกษาค้นคว้า สำหรับการปฏิบัติ งานของหัวหน้าภาควิชา (ศรีอรุณ ฤทธิรงค์ 2523) พบว่าหัวหน้าภาควิชามีงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ 5 ค้ำชู คือ งานค้ำชูวิชาการ งานค้ำชูบริหารบุคลากร งานค้ำชูกิจการนักศึกษา งานค้ำชูความสัมพันธ์กับชุมชน และงานค้ำชูการการเงิน บริหารทั่วไป โดยหัวหน้าภาควิชาได้ปฏิบัติจริงแตกต่างจากที่อาจารย์ในวิทยาลัยคาดหวังไว้ทุกค้ำชู วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (น้อย สุมงคลค์ 2519) มีโครงสร้างระบบบริหารแบบสายการบังคับบัญชาสายเดียว การปฏิบัติงานบริหารให้ความสำคัญกับงานบริหารบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ งานกิจการนักศึกษา งานที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ งานค้ำชูความสัมพันธ์กับชุมชน การปฏิบัติงานประสบปัญหา ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของแต่ละฝ่าย ขาดบุคลากรทางค้ำชูการและการเงินโดยเฉพาะ สำหรับการปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา (ประยงค์ กลั่นฤทธิ์ 2523) พบว่ามีงานในหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับในวิทยาลัยครูภาคเหนือ และลักษณะการปฏิบัติจริงก็ไม่สอดคล้องกับที่กลุ่มอาจารย์คาดหวังไว้ทุกค้ำชู และเมื่อพิจารณาบทบาทของหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยครูโดยทั่วไป (ประมวดี ตันยะ 2522) พบว่า หัวหน้าคณะวิชาปฏิบัติงานจริงค้ำชูการและงบประมาณมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริหารบุคลากร อาคารสถานที่และสวัสดิการ วิชาการและกิจการนักศึกษา บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติตามลำดับ

แต่กลุ่มอาจารย์ได้คาดหวังให้หัวหน้าคณะวิชาปฏิบัติงานด้านธุรการและงบประมาณมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานวิชาการ บริหารบุคคล กิจกรรมนักศึกษา บริการทางวิชาการแก่ชุมชน อาคารสถานที่และสวัสดิการ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติตามลำดับ และพฤติกรรม การบริหารของหัวหน้าภาควิชาในวิทยาลัยครูโดยทั่วไป (ชนันต์ บุระเกตุ 2521) หัวหน้าภาคส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 64.29 มีพฤติกรรมการบริหารด้านกิจสัมพันธ์สูง และหัวหน้าภาคร้อยละ 35.71 มีพฤติกรรมการบริหารด้านกิจสัมพันธ์ต่ำ พฤติกรรมการบริหารด้านกิจสัมพันธ์นี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบริหารด้านมิตรสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเฉพาะบทบาทของหัวหน้าภาควิชาพลศึกษาในวิทยาลัยครู (ชูเกียรติ นพเกตุ 2524) พบว่า บทบาทและหน้าที่สำคัญของหัวหน้าภาควิชาพลศึกษา ได้แก่ การเตรียมการสอนก่อนเปิดภาคเรียน การบริหารบุคลากรในภาควิชา การติดต่อประสานงานด้านธุรการ สถานที่ อุปกรณ์ ติดตามประเมินผลการสอนของครูอาจารย์ในภาควิชา ส่งเสริมตารางเรียนของนักศึกษา สำหรับการบริหารงานของภาควิชาเกษตรศาสตร์ในวิทยาลัยครู (เสาวภา จิตตประไพ 2521) พบว่า หัวหน้าภาควิชาควรเป็นผู้บริหารงานโดยแบ่งงานเป็นฝ่ายธุรการ และฝ่ายวิชาการ ซึ่งดูแลหมวดต่างๆคือ พืช สัตว์ ช่างเกษตร เศรษฐศาสตร์เกษตร การศึกษาเกษตร และเสริมทักษะ

สำหรับวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร (สัญญา สุรพันธ์ 2518) มีโครงสร้างระบบบริหารแบบสายการบังคับบัญชาสายเดียว การปฏิบัติงานบริหารให้ความสำคัญกับงานกิจกรรมนักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ งานธุรการการเงิน งานที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในการบริหารงานประสมปัญหาจึงต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารให้มากขึ้น และเร่งสนับสนุนงานวิจัยค้นคว้า ด้านวิชาการควบคู่ไปกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น วิทยาลัยครูภาคใต้ (ธงชัย มาศสุพงศ์ 2519) พบว่ามีโครงสร้างระบบบริหารแบบสายการบังคับบัญชาสายเดียว การปฏิบัติงานบริหารให้ความสำคัญกับ งานด้านธุรการการเงินมากที่สุด รองลงมาคืองานกิจกรรมนักศึกษา งานที่ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในการบริหารงานประสมปัญหาขาดการประสานงาน ขาดการวิจัยค้นคว้าผลิตตำรา ขาดการพัฒนาบำรุงรักษาบุคลากรของวิทยาลัย วิทยาลัยครูภาคเหนือ (ประพิศ นามกร 2524) พบว่ามีระบบการวางแผน 3 ระดับ คือ ระดับวิทยาลัย ระดับคณะวิชา/สำนักงานอธิการ และระดับภาควิชา/

แผนงาน โดยมีหน่วยงานที่ประสานงานการวางแผนคือ แผนกแผนงานและประเมินผล แผนต่างๆของวิทยาลัยจะเป็นแผนระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี การดำเนินงานวางแผนแยกได้เป็น 3 ชั้น คือ การจัดทำแผน การนำแผนไปใช้และการประเมินผล ในด้านการบริหารงานบุคคลของวิทยาลัยฯ (ชิต ปุริโสคม 2522) พบว่าผู้บริหารมีสภาพการปฏิบัติงานจริงแตกต่างจากที่อาจารย์คาดหวังไว้ในเรื่อง การสรรหาบุคลากร การบำรุงรักษา การพัฒนาและการให้พ้นจากงาน นอกจากนี้ เค็มทอง ตรีชัยพงษ์ (2523) พบว่าในการบริหารงานผู้บริหารต้องคำนึงถึงการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของบุคลากรในสถาบัน ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นถาวรเคลื่อนย้ายจากส่วนภูมิภาคเข้ากรุงเทพมหานคร และเป็นมากในช่วงวัยหนุ่มสาว (26-30 ปี) การเคลื่อนย้ายจะห่างกันเป็นเวลาประมาณ 1-2 ปี การเคลื่อนย้ายเป็นไปตามโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และตามเหตุผลซึ่งสัมพันธ์กับวงจรชีวิต คือ การศึกษาต่อ

เพื่อให้การบริหารงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำวิทยาลัยฯขึ้น แต่บทบาทของคณะกรรมการประจำวิทยาลัยฯ โดยทั่วไป (สติชัย แก้วเชื้อ 2525) ที่ปฏิบัติจริงก็ไม่สอดคล้องกับที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้บุคลากรต่างๆต้องการให้คณะกรรมการประจำวิทยาลัยปฏิบัติเพิ่มเติมในด้านต่อไปนี้ กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติภายในวิทยาลัยฯ ควบคุมการดำเนินงานของวิทยาลัย พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเพื่อรับปริญญาโทศึกษาศาสตร์ การดำเนินงานของคณะกรรมการประจำวิทยาลัยฯได้ประสบปัญหาเนื่องจากการประชุมปรึกษาหารือกันน้อย จึงขาดข้อมูลที่น่ามาวินิจฉัย อำนาจที่มีอยู่กำหนดไม่ชัดเจนจึงไม่สามารถช่วยผู้บริหารได้เต็มที่ ส่วนคณะกรรมการประจำกลุ่มวิทยาลัยภูมิภาคเหนือ (เกียรติศักดิ์ รุ่งวิทยากุล 2526) พบว่ามีอุดมการณ์ประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง นอกเหนือจากการตั้งคณะกรรมการประจำวิทยาลัยฯแล้ว สภาการฝึกหัดครูก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร เพราะสภาการฝึกหัดครูได้ปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับ การพิจารณา แต่งตั้ง โยกย้าย และถอดถอนผู้บริหารในวิทยาลัย รวมถึงการพิจารณาตำแหน่งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ การอนุมัติลวรับปริญญา อนุมัติปริญญาและประกาศนียบัตร การแต่งตั้งกรรมการเพื่อส่งเสริมให้คำแนะนำหรือดำเนินการของวิทยาลัย การออกกฎ ข้อบังคับ และวางระเบียบของวิทยาลัย กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาวางระเบียบบริหารภายในวิทยาลัย อนุมัติหลักสูตร แต่สภาการฝึกหัดครูก็ประสบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

คือ ในเรื่องของความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ความล่าช้า การถูกครอบงำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล การสื่อสาร การไม่คำนึงถึงจุดมุ่งหมายหลักในการบริหารงาน (สุรพล พุฒ คำ 2522) นอกจากนี้สภาอาจารย์ยังมีส่วนช่วยในการดำเนินงานของวิทยาลัยอีกด้วย ทั้งนี้เพราะสภาอาจารย์มีบทบาทในการช่วยวางแนวทางการพัฒนาของวิทยาลัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสถาบันฝึกหัดครูด้วย ดังนั้นสภาอาจารย์จึงควรจัดตั้งโดยมีกฎหมายรับรองฐานะ หรือจัดเป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบราชการควบคู่กับคณะกรรมการประจำวิทยาลัย (สวัสดิ์ คำชาย 2521)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดแบ่งการบริหารออกเป็นค้ำต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นไปตามระบบราชการ จึงขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ไม่เหมาะสมกับฐานะของมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการสอนและการวิจัย (ประณต นันทะกุล 2512) นอกจากนี้ยังมีการนำอาจารย์มาช่วยงานธุรการ และพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายธุรการ ได้จำกัดความก้าวหน้าของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงไม่มีชีวิตในการปฏิบัติงาน (อุกร ชื่นกลิ่นรูป 2514) ส่วนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการบริหารงานบุคคลของลูกจ้างเงินนอกงบประมาณนั้น ถึงแม้มหาวิทยาลัยได้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นในรูปของสวัสดิการและบำเหน็จให้ทัดเทียมกับลูกจ้างเงินงบประมาณ แต่ลูกจ้างประเภทนี้ก็จะเข้ามาในลักษณะฝึกงานชั่วคราวเพื่อเป็นบันไดไปสู่ข้าราชการและลูกจ้างประจำเงินงบประมาณเท่านั้น (สมชาย อินทรชุต 2519) ส่วนการบริหารทรัพย์สินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น ได้จัดตั้งเป็นสำนักงานเมื่อ พ.ศ. 2511 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่จัดการดูแลเกี่ยวกับผลประโยชน์จากทรัพย์สินนอกเขตการศึกษาของมหาวิทยาลัย รายได้ของมหาวิทยาลัยจะได้จากค่าบำรุง ค่าเช่าที่ดิน ส่วนการบริหารภายในคณะมีสำนักงานเลขานุการคณะซึ่งมีงานหลักคือ เรื่องการเงิน การวางแผนบุคลากร ทะเบียนนิสิต สารบรรณ ประชาสัมพันธ์และงานสอนโดยจะปฏิบัติงานสารบรรณมากที่สุด (คารณิ ศิริคันติกร 2517)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง จัดการบริหารงานบุคคลโดยใช้วิธีการคัดเลือกและสอบคัดเลือกเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณวุฒิสูง ส่วนวิธีการสรรหาบุคคลควรให้ความสำคัญกับระบบคุณธรรม และควรมีการส่งเสริมขวัญของผู้ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่ได้มาด้วย (เสถียร หอมขจร 2517) ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้

จัดการศึกษาโดยใช้แนวความคิดที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยทางค่านิยม คือ การเก็บค่าเล่าเรียน (ศรีสุภา สหชัยเสรี 2524) โครงสร้างของระบบบริหารการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเหมือนกับมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยผู้บริหารได้ให้ความสำคัญต่องานกิจการนักศึกษามาก แต่อาจารย์เห็นว่างานที่สำคัญคือ งานบริหารธุรการ และการเงิน บริการอื่นๆ (เอนก สลโกสุม 2522) ส่วนการจัดสวัสดิการให้อาจารย์ประจำโดยจัดเป็นสวัสดิการที่จ่ายเป็นเงิน 4 หมวด คือ เงินที่จ่ายตามกฎหมาย เงินที่จ่ายเมื่อปฏิบัติงานนอกเหนือจากการสอน เงินที่จ่ายเมื่อพ้นจากหน้าที่ และเงินที่จ่ายเพื่อช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ สำหรับสวัสดิการที่ไม่จ่ายเป็นเงิน แบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ บริการค่าน้ำประปา ค่าน้ำสุขภาพและอนามัย ค่าน้ำสนทนากาญ ค่าน้ำการส่งเสริมการศึกษา ค่าน้ำความสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน และค่าน้ำวันลา วันหยุด โดยสถาบันได้ให้ความสำคัญกับสวัสดิการที่ไม่จ่ายเงินมากกว่าซึ่งตรงกันข้ามกับความต้องการของอาจารย์ (สุภา จารุประกร 2522)

ทางด้านสถาบันพยาบาลจัดระบบบริหารการศึกษา 2 ระบบ คือ ทวิภาค และไตรภาค มีการจัดแบ่งหน่วยงานตามลักษณะเฉพาะของงานและกำหนดตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงาน (สมคิด รักษาสิทธิ์ 2519) โดยกำหนดโครงสร้างการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร (กัญญา ทิศนสุวรรณ 2520) ทั้งแบบสายการบังคับบัญชาสายเคี้ยวและแบบสายงานประจำกับสายงานที่ปรึกษา มีการปฏิบัติงาน 4 ด้าน คือ การสรรหา การบำรุงรักษา การพัฒนา และการให้บุคลากรพ้นจากงาน ซึ่งการบริหารงานบุคคลนี้ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ส่วนการบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ (สุนี วิวัฒน์ภรณ์ 2520) พบว่า หลักสูตรได้เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี และควรเพิ่มอาจารย์พิเศษ เพิ่มการปฏิบัติงานนอกสถานที่ นอกจากนี้ครูพยาบาล พยาบาลระดับบริหาร และพยาบาลประจำการ (สุวรรณี อุคมทัศนีย์ 2522) เห็นด้วยกับการรวมบริการพยาบาลเข้าไว้ด้วยกันกับการศึกษาพยาบาล ส่วนการบริหารของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย (จันทร์เพ็ญ ศิรินาม 2518) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความคิดเห็นแตกต่างเกี่ยวกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับที่ สุวีรัตน์ ภูมูญธรรม (2520) พบว่านักศึกษพยาบาลในกองงานวิทยาลัยพยาบาลมีความคิดเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการบริหารงานของวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาถึงการบริหารงานของภาควิชาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2523) พบว่า มีการบริหารงาน 4 ด้าน คือ ด้านการสอน เน้นการจัดอาจารย์ให้สอนตามความถนัดและความสนใจ ให้เสรีภาพอาจารย์ในการประเมินผลวิชาที่สอน ด้านการวิจัย อาจารย์ประสบปัญหาที่มีงานสอนมาก ขาดการสนับสนุน จึงมีผลงานวิจัยน้อย ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้งสองด้านนี้มหาวิทยาลัยปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ส่วนการบริหารงานของสำนักเลขาธิการคณะของสถาบันครุศึกษา (บุญรอด ลากะสัมพันธ์ 2520) พบว่า มีงานหลัก คือ การเงิน การวางแผนบุคลากร ทะเบียนนิสิตนักศึกษา สารบรรณ ประชาสัมพันธ์ และงานสอน โดยสำนักงานเลขาธิการได้ปฏิบัติงานสารบรรณมากที่สุด และเนื่องจากงานวิจัยมีส่วนสำคัญที่ทำให้ข้อมูลในการนำไปตัดสินใจเพื่อวางแผนการบริหาร จึงมีการสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยแต่การที่อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (อานวย ถาวร 2526) ทำวิจัยน้อยเนื่องอาจารย์ประสบปัญหาในด้านการเงิน เวลา วัสดุอุปกรณ์ในการทำวิจัย ส่วนอาจารย์ในมหาวิทยาลัย (ทวี เสรรมัญ 2520) เห็นด้วยกับหลักการและคุณค่าของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มีผลการวิจัยพอเชื่อถือได้ แต่ก็พบว่ามีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์กันน้อย และเพื่อให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ ภัทรา พรประศาสน์สุข (2523) จึงได้สำรวจวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า คณะครุศาสตร์มีการทำวิทยานิพนธ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.14 ปีที่มีจำนวนวิทยานิพนธ์มากที่สุด คือ ปี พ.ศ. 2519 คิดเป็นร้อยละ 20.47 วิทยานิพนธ์ร้อยละ 64.51 ได้เกรด B หรือ Good สำหรับวิทยานิพนธ์ทางการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ (พัชรี ตราประยูร 2512) จำนวนสองในสามใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายและการวิจัยเชิงประยุกต์ โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมากที่สุด เนื้อเรื่องที่ทำการวิจัยเป็นสาขาจิตวิทยาและการแนะแนวมากที่สุด ทางด้านวิทยานิพนธ์สาขาวิชาพลศึกษา (ฐระวี ชัยกิจไทย 2521) พบว่า ได้มีการทำหัวข้อเกี่ยวกับการทดลองมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยายมากที่สุด ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การทดลองมากที่สุด กลุ่มประชากรที่ใช้เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษามากที่สุด ทางด้านงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ (ภรณ์ ศิริโชค 2521) จำนวนร้อยละ 60 มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แก้

ปัญหาหรือปรับปรุงงาน แคศรีรัตน์ วิชา (2525) พบว่า อาจารย์ได้รับคุณประโยชน์จากการใช้ผลการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา คือ สภาการศึกษา ซึ่งประสบปัญหาในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย คือ ปัญหาเกี่ยวกับเสรีภาพทางค่านิเทศศาสตร์ ข้อกฎหมายที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ นโยบายของรัฐบาลทำให้งานบางอย่างก้าวร้าวกับสำนักนายกรัฐมนตรี นโยบายการศึกษาที่ไม่ได้กำหนดแน่นอน ปัญหาการประสานงาน ปัญหาเกี่ยวกับข้อมูล ปัญหาอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้ส่วนกับงาน (ประยูร ศรีประสาธน์ 2511)

3.2 ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา

การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ประสบผลลุล่วงไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะการบริหารงานและตัวผู้บริหารเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยทำงานตามแบบแผนและกฎหมาย (ศศิธร พิรุณฤติ 2523) อธิการบดีทั้งในมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริงและควรจะเป็นเหมือนกัน 2 คำน คือ รูปแบบพฤติกรรมผู้นำของอธิการบดีด้านโครงสร้างการริเริ่ม และค่านิยมค่านิยม (สุทธนุ ศรีไสย 2524) โดยเฉพาะผู้บริหารในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (ปราโมช เอชอัมพร 2521) มีลักษณะบุคลิกภาพสูง 3 คำน คือ คำนการมีอำนาจอิทธิพล ความรับผิดชอบ ความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนค่านิยมเข้าสู่สังคมมีระดับปานกลาง บุคลิกภาพทั้ง 4 รวมกันสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมทางการบริหารค่านิยมงานได้ ส่วนค่านิยมสัมพันธภาพ สามารถใช้บุคลิกภาพ 2 คำนทำนาย คือ คำนการมีอำนาจ และค่านิยมเข้าสู่สังคมโดยเฉพาะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (บุญสิทธิ์ บัวบาน 2525) มีพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นค่านิยมสัมพันธภาพและมีบรรยากาศองค์การของภาควิชาทุกคณะเป็นแบบปรึกษา

เนื่องจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่สนใจที่นำผลการวิจัยมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสาขามนุษยศาสตร์ และถ้าผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาเอกมี

การทำงานมากกว่า 10 ปี ได้ใช้ผลงานวิจัยมาช่วยในการบริหารมากกว่าผู้บริหารกลุ่มอื่น (ศศิธร พิรุณทิ 2523) เพื่อให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยดีผู้บริหารควรให้ความสนใจแก่ศิษย์เก่าด้วย (สมสวาท เจริญฤทธิ์ 2522) จากการบริหารงานที่ผ่านมา ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับต่ำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมหาวิทยาลัยไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของศิษย์เก่า นอกจากนี้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยยังประสบปัญหาในการดำเนินงานแข่งขันกีฬาในมหาวิทยาลัยในค่านงบประมาณและบุคลากรมากที่สุด (ไชยรัตน์ คุณาชีวะ 2524)

เมื่อพิจารณาเป็นรายสถาบันจะพบว่า ลักษณะของการบริหารในแต่ละสถาบันมีความแตกต่างกัน คือ การบริหารในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (ศิรินาม เม่งช่วย 2524) พบว่าผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการเกี่ยวกับงานบริหาร (ประนอม บุญเนา 2521) ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการอยู่ในระดับมากแต่ครูอาจารย์ในวิทยาลัยได้มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่ในระดับปานกลางและน้อยมาก ส่วนการบริหารในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒนั้น สุกัญญา คิยะสุวรรณ (2522) พบว่าผู้บริหารระดับสูงและระดับรองมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการบริหารแตกต่างกันโดยผู้บริหารระดับสูงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในระดับปานกลางและมาก ส่วนผู้บริหารระดับรองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในระดับน้อยและปานกลางค่อนข้างน้อย เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พัฒนา สวงนกล้าจิตต์ 2526) มีแบบการบริหารเป็นแบบสนับสนุน แบบรวมในการบริหารที่ให้ประสิทธิภาพสูงและเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้บริหารที่มีอายุมาก มีการศึกษาทางค่านบริหาร มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสูง สำหรับการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาพยาบาล (สุลักษณ์ มีชูทรัพย์ 2518) พบว่าผู้บริหารระดับสูงสุดและผู้บริหารระดับรอง มีพฤติกรรมทางการบริหารไม่แตกต่างกัน โดยประไพ บิยะจันทร์ (2522) พบว่า พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถานการศึกษาพยาบาล มี 2 ด้าน คือ ด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ โดยผู้บริหารมีพฤติกรรมทั้ง 2 ด้านที่ปฏิบัติอยู่จริงแตกต่างจากที่ควรปฏิบัติ ส่วนอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล (สมบัติ เกษะ 2518) มีความรู้สึกว่า บรรยากาศในการทำงานของคนเป็นแบบอิสระ แบบควบคุมตรวจตรากับแบบบิดากับบุตร แบบเปิดโอกาส

และแบบอิสระกับแบบควบคุมตรวจตรา

ทางค่านวิทยาลัยครูผู้บริหารมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการเกี่ยวกับงานบริหารของวิทยาลัยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมากกว่าที่ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในเรื่องนี้ได้ (วินัย สมมิตร 2521) ส่วนพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยครูโดยทั่วไป (หาญชัย สงวนให้ 2519) เป็นแบบมิตีสัมพันธภาพและมิติจสสัมพันธอยู่ในระดับปานกลาง โดยเป็นมิตีสัมพันธภาพสูงกว่ามิติจสสัมพันธ ส่วนบรรยากาศองค์การของวิทยาลัยครูเป็นแบบอิสระ ทางค่านทัศนคติของผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครู (ยุทธนา พูนทอง 2521) พบว่ามีทัศนคติแตกต่างกันในเรื่องระบบอาวุโสแต่ไม่แตกต่างกันในเรื่องคุณวุฒิ ส่วนพฤติกรรมผู้นำทางการบริหารโดยเฉพาะในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศิริ เจริญวัย 2521) พบว่าผู้บริหารมีพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงานมากกว่ามุ่งสัมพันธ์ซึ่งปรากฏในผลงานของวิทยาลัยนั้น และผู้นำการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยครูโดยทั่วไป (พีรศักดิ์ ทองมาก 2519) พบว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการมีพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลางทุกค่านโดยที่พฤติกรรมค่านการแสดงออกซึ่งความเป็นมิตร ใจกว้างใจ ความนับถือซึ่งกันและกัน และสัมพันธภาพอันอบอุ่นระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงานมีแนวโน้มสูงกว่าพฤติกรรมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน ค่านความเข้าใจในการดำเนินงาน การติดต่อสื่อสารรวมทั้ง วิธีการดำเนินงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าฝ่ายวิชาการในวิทยาลัยครู การที่ผู้บริหารในวิทยาลัยครูมีความสามารถในการบริหารงานได้คือ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับที่ผู้บริหารได้นำประโยชน์จากผลการวิจัยต่างๆไปใช้ในงานบริหาร งานวิชาการ งานกิจการนักศึกษา และงานนิเทศการศึกษา ทวีป อภิลักษณ์ (2521) พบว่า ผู้บริหารระดับอธิการได้นำผลการวิจัยไปใช้มากกว่าผู้บริหารระดับอื่นๆ ปัญหาสำคัญในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ไม่มีรายชื่อเรื่องและบทความที่ผู้ทำไว้แล้ว สำหรับการบริหารงานในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ 2521) พบว่า ผู้บริหารต้องประสบปัญหาต่างๆมากมาย ได้แก่ ปัญหาหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาการขาดแคลนกำลังพลและงบประมาณ ปัญหาสถานที่ตั้งคับแคบ

3.3 การดำเนินงานกิจการนิสิตนักศึกษา

พฤติกรรมทางการบริหารที่เป็นจริงของผู้บริหารกิจการนิสิตนักศึกษา

ในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร คำนึงสัมพันธภาพ สัมพันธภาพ และรวมทั้ง 2 ด้าน มีอยู่ในระดับปานกลาง จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารกับอาจารย์ ผู้บริหารกับนิสิตนักศึกษา และอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เป็นจริง พบว่ามีความแตกต่างกันโดยผู้บริหารให้คะแนนสูงกว่าอาจารย์และอาจารย์ให้คะแนนสูงกว่านิสิตนักศึกษา ส่วนพฤติกรรมทางการบริหารในสภาพที่ควรจะเป็นนั้น การคาดหวังของผู้บริหารกับอาจารย์ไม่แตกต่างกัน แต่การคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ สูงกว่านิสิตนักศึกษา และความคิดเห็นร่วมกันของผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางการบริหารในสภาพที่ควรจะเป็นตามความคาดหวังสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง (พทธี ศิริบรรณพิทักษ์ 2521) ในทำนองเดียวกัน กัญญา นิกรหัสชัย (2525) พบว่า พฤติกรรมผู้นำและการบริหารกิจการนิสิตของผู้บริหารกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คำนึงงาน คำนึงสัมพันธภาพและรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่พฤติกรรมคำนึงงานสูงกว่าคำนึงสัมพันธภาพ อาจารย์และนิสิตเห็นว่าการบริหารกิจการนิสิตในเรื่องบริการค่านิสิตการอยู่ในระดับสูง ทางค่านิสิตวิศวะ เกษม บุญรมย์ (2523) พบว่า ลักษณะของผู้บริหารกิจการนิสิตที่ผู้บริหาร อาจารย์และผู้นำนิสิตมีความคิดเห็นสอดคล้องกันและต้องการมากที่สุด ได้แก่ ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ การงานที่ตนรับผิดชอบ ส่วนลักษณะที่ให้ความสำคัญน้อยกว่าลักษณะอื่นๆ ได้แก่ ความมีอาวุโสในค่านิสิตและคุณวุฒิ การมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และข้อเสนอให้ผู้บริหารกิจการนิสิตในวิทยาลัยควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น พยายาม และให้ความเป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา จากการเปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์กับลักษณะที่เป็นจริงของผู้บริหารกิจการนิสิตปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยลักษณะที่พึงประสงค์สูงกว่าค่าเฉลี่ยที่เป็นจริง ในวิทยาลัยครูภาคใต้ ภารกิจที่ผู้บริหารกิจการนิสิตปฏิบัติจริงโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่มีงานที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย ได้แก่ การส่งเสริมให้อาจารย์ในผ่านกิจการนิสิตนักศึกษา ได้เข้าร่วมประชุม อบรม เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และการศึกษาปัญหาทางสังคมของสถาบันซึ่งมีผลต่อการพัฒนานิสิต การสนับสนุนให้หาเงินมาช่วยเหลือการจัดกิจกรรม การประเมินผลการจัดกิจกรรมนิสิต และการจัดสัมมนาอาจารย์ที่ปรึกษาชมรม ผลการเปรียบเทียบภารกิจที่ปฏิบัติจริงกับภารกิจที่ควรปฏิบัติ ปรากฏว่า ภารกิจที่ควรปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าภารกิจที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน (ชูศักดิ์ เอกเพชร 2524) ส่วนระบบ

บริหารงานในวิทยาลัยครูภาคใต้ (จรัส โพธิศิริ 2519) และวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พิชญ มาสุข 2518) พบว่า โครงสร้างของระบบบริหารกิจการนักศึกษาแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายแนะแนว และฝ่ายกิจกรรม แต่ละฝ่ายมีหัวหน้ารับผิดชอบภายใต้การควบคุมของผู้อำนวยการสถาบัน ฝ่ายปกครองและฝ่ายกิจกรรมมีบทบาทเกี่ยวกับการให้ทุนให้โทษแก่นักศึกษามากที่สุด

ลักษณะและขอบข่ายของงานบุคลากรนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย (ละออง วรณโคตร 2524) พบว่ามี 3 ประเภทด้วยกัน คือ งานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา งานบริการ และสวัสดิการนิสิตนักศึกษา และงานวินัยนิสิตนักศึกษา อาจารย์และนิสิตนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของบุคลากรอยู่ในระดับสำคัญมากและสำคัญปานกลาง ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ การสนับสนุนให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนิสิตนักศึกษาตามวิถีทางประชาธิปไตย ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาจากระบบบริหาร ปัญหาจากอาจารย์ และปัญหาจากนิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยภาคใต้ (เขาวลักษณะ คัคโนภาส 2523) พบว่า ผู้บริหารและนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เห็นว่าบริการประเภททะเบียนประวัติ การปรึกษาแนะแนว อาหารและที่พักอาศัย สุขภาพ กิจกรรมนิสิตนักศึกษา ทุนการศึกษาและการจัดหางาน วินัยนิสิตนักศึกษา และบริการอื่นๆอยู่ในระดับสำคัญมาก ส่วนผู้บริหารและนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ก็มีความเห็นเช่นเดียวกัน ยกเว้นบริการประเภททะเบียนประวัติ ที่ผู้บริหารทั้งสองวิทยาเขตเห็นว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการใช้บริการ นิสิตนักศึกษาใช้บริการทุกประเภทอยู่ในระดับใช้ได้น้อย ยกเว้นบริการทะเบียนประวัติที่ได้ใช้มาก และบริการปรึกษาแนะแนวที่นักศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ใช้ไ้มาก สำหรับสภาพการจัดบริการประเภทต่างๆยังมีสภาพการจัดไม่ดี ยกเว้นบริการปรึกษาแนะแนวที่นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่เห็นว่า สภาพการจัดดี และบริการทุนการศึกษาและการจัดหางาน นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เห็นว่ามีสภาพการจัดดี เช่นเดียวกับ พิงพิศ จักรบิง (2523) พบว่าวิทยาลัยครูเชียงใหม่ให้บริการนักศึกษาดีกว่าวิทยาลัยครูลำปางและเชียงราย เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพบริการต่างๆภายในวิทยาลัยแต่ละแห่งปรากฏว่า จัดได้ความล้าคับจากมากไปหาน้อยคือ บริการห้องสมุด บริการค่านกิจกรรมนักศึกษา บริการแนะ-

แนวและบริการสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาสภาพการให้บริการนิสิตของวิทยาลัยวิชาการศึกษา พบว่า วิทยาเขตปทุมวัน จัดบริการนิตินิต้านต่างๆได้ดี เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ บริการอาหารกลางวัน บริการค่านกิจกรรมนักศึกษา บริการสุขภาพ และบริการแนะแนว วิทยาเขตบางแสนจัดบริการนิตินิต้านต่างๆได้ดี เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ บริการหอพัก บริการอาหารกลางวัน บริการแนะแนว บริการค่านกิจกรรมนิตินิต และบริการสุขภาพ วิทยาเขตสงขลาจัดบริการนิตินิต้านต่างๆได้ดี เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ บริการหอพัก บริการอาหารกลางวัน บริการค่านกิจกรรมนิตินิต และบริการแนะแนว เมื่อเปรียบเทียบค่านความร่วมมือของนิตินิตที่มีต่อบริการต่างๆปรากฏว่า วิทยาเขตปทุมวัน ได้รับความร่วมมือที่สุด ส่วนวิทยาเขตสงขลาและบางแสน ได้รับความร่วมมือจากนิตินิตพอๆกัน (ทศพร ประเสริฐสุข 2517) ส่วนที่วิทยาเขตมหาสารคามจัดบริการนิตินิตทุกค่านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงตามลำดับคุณภาพจากมากไปหาน้อย คือ ค่านกิจกรรมนิตินิต บริการหอพัก บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน และบริการสุขภาพ วิทยาเขตพิษณุโลก จัดบริการนิตินิตทุกค่านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเรียงตามลำดับคุณภาพจากมากไปหาน้อยคือ บริการอาหารกลางวัน บริการหอพัก บริการค่านกิจกรรมนิตินิตบริการแนะแนว และบริการสุขภาพ (ศรัณย์ คำวิสุข 2517) ส่วนสภาพการให้บริการนิตินิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร พระนคร และพลศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย นอกจากบริการอาหารกลางวันที่อยู่ในระดับปานกลาง (สาคร เข้มทอง 2517)

โครงการให้ทุนอุดหนุนการศึกษามัธยมศึกษาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เพ็ญศิริ ค่านชนะ 2523) พบว่าผู้รับทุนการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีผลงานทางวิชาการ ได้ติดตามเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ผู้รับทุนมีทัศนคติที่ดีคือโครงการ และเห็นว่าโดยทั่วไปการดำเนินงานโครงการมีความเหมาะสม ส่วนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จคือ มีความสูงเปล่านั้นเนื่องมาจากการออกกลางคัน การใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตรมากเกินไป และสัดส่วนของวิทยานิพนธ์ระดับก็มากมีน้อย

3.4 ค่าใช้จ่ายลงทุนทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ค่าใช้จ่ายลงทุนทางการศึกษามัธยมศึกษาที่สรุปจากวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษามัธยมศึกษาได้ครอบคลุมถึง เรื่องของค่าใช้จ่ายลงทุนส่วนตัวของนิตินิตนักศึกษา

และค่าใช้จ่ายลงทุนของสถาบันทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ก. ค่าใช้จ่ายลงทุนในระดับบัณฑิตศึกษา

นิสิตบัณฑิตศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ใช้จ่ายส่วนตัวประมาณ ปีละ 12,116.14 บาท โดยนิสิตหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิตใช้จ่ายส่วนตัวมากที่สุด ส่วนนิสิตหลักสูตรนิสิตศาสตรมหาบัณฑิต ใช้จ่ายส่วนตนน้อยที่สุด จากการเปรียบเทียบพบว่าผู้ชายใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่าหญิง ผู้ที่ทำงานแล้วใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่าที่ยังไม่มีงานทำ ผู้ที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัดใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ผู้ที่มีครอบครัวแล้วและผู้ที่เป็นโสดใช้จ่ายส่วนตัวไม่แตกต่างกัน (คณที สูงสถิตานนท์ 2518) และ เพลินพิศ นันทจิต (2518) พบว่า การใช้จ่ายของนิสิตจะขึ้นอยู่กับ หลักสูตรที่เรียน สถานภาพ การทำงาน เพศ และภูมิลำเนา เมื่อพิจารณาเฉพาะสาขาวิชาพลศึกษาในประเทศไทย นิสิตบัณฑิตศึกษาใช้จ่ายส่วนตัว ประมาณ ปีละ 25,766.97 บาทหรือประมาณเดือนละ 2863.89 บาท นิสิตที่ทำงานแล้วใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่าผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน (เพ็ญทิพย์ เกียรติกำจาย 2524)

ในการผลิตมหาบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ลักษณะ วิสิฐศรีศักดิ์ 2524) ต้องเสียค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ 10,382 บาทต่อปี และจากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวของการบัณฑิตศึกษา โดยศึกษาจากค่าดำเนินการ ค่าใช้จ่ายลงทุนประจำปี และค่าใช้จ่ายงบกลางรวมกัน และอีกวิธีหนึ่งศึกษาจากค่าใช้จ่ายคงที่กับค่าใช้จ่ายแปรไ้รวมกัน ผลที่ได้ออกมาเหมือนกันคือ คณะทางสาขาวิทยาศาสตร์ เสียค่าใช้จ่ายรายหัวมากที่สุด ได้แก่ ปี พ.ศ. 2521 ใช้จ่าย 30,205 บาท ปี พ.ศ. 2522 ใช้จ่าย 36,728 บาท และปี พ.ศ. 2523 ใช้จ่าย 41,158 บาท อันคัมรองลงมา คือ คณะทางสาขามนุษยศาสตร์ โดยในปี พ.ศ. 2521 ใช้จ่าย 17,459 บาท ปี พ.ศ. 2522 ใช้จ่าย 22,939 บาท และปี พ.ศ. 2523 ใช้จ่าย 21,586 บาท อันคัมสุดท้ายคือคณะทางสขาสังคมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2521 ใช้จ่าย 14,061 บาท ปี พ.ศ. 2522 ใช้จ่าย 16,625 บาท และปี พ.ศ. 2523 ใช้จ่าย 18,329 (กุลจิครา ทร- ยางกูร 2525)

ข. ค่าใช้จ่ายลงทุนระดับปริญญาตรี

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาวิทยาลัยครูทั่วประเทศ โดยเฉลี่ย ประมาณ ปีละ 15,352.08 บาท โดยนักศึกษาวิทยาลัยครูจันทระเกษมและกาญจนบุรี ใช้จ่ายเฉลี่ยมากที่สุดระหว่าง 17,620.68 - 17,345.03 บาท ต่อปี ส่วนนักศึกษาวิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และวิทยาลัยครูสุรินทร์ ใช้จ่ายเฉลี่ยน้อยที่สุดระหว่าง 14,432.76 - 11,214.47 บาท ต่อปี (อำไพ โกมลนิศร์ 2525) เมื่อพิจารณาเฉพาะวิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กิตติพันธ์ รุจิรกุล 2524) พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 19,441.28 บาท ต่อปี โดยนักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร ใช้จ่ายส่วนตัวสูงที่สุด เป็นเงิน 23,727.63 บาท ต่อปี และวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ใช้จ่ายส่วนตัวน้อยที่สุด เป็นเงิน 12,152.50 บาท ต่อปี ส่วนค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 6,012.23 บาทต่อปี โดยนักศึกษาวิทยาลัยครูอุดรธานี ใช้จ่ายมากที่สุดเป็นเงิน 7,896.37 บาท ต่อปี และนักศึกษาวิทยาลัยครูนครราชสีมา ใช้จ่ายส่วนตัวน้อยที่สุดเป็นเงิน 4,888.65 บาท ต่อปี สำหรับ ค่าใช้จ่ายรายหัวที่รัฐบาลลงทุนให้นักศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 8,073 บาท ต่อปี โดยลงทุนให้นักศึกษาวิทยาลัยครูอุบลราชธานีสูงที่สุด เป็นเงิน 9,543.99 บาท ต่อปี และลงทุนให้นักศึกษาวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ เสียค่าใช้จ่ายต่ำสุดเป็นเงิน 7,615.97 บาท ต่อปี นอกจากนี้ วิสาข์ เกษประทุม (2521) ได้ศึกษาเฉพาะวิทยาลัยครูนครสวรรค์ พบว่า รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายรายหัวปีละ 2,746.68 บาท แบ่งเป็นค่าดำเนินการ 2,407.20 บาท ค่าลงทุน 339.48 บาท

นักศึกษาสาขาช่างอุตสาหกรรมในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนปีละ 17,520.44 บาท โดยนักศึกษาในวิทยาเขตพระนครเหนือได้เสียค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ เฉลี่ยต่อคนปีละ 19,958.25 บาท ส่วนนักศึกษาในวิทยาเขตเทคนิคภาคใต้ เสียค่าใช้จ่ายต่ำสุดเฉลี่ยต่อคนปีละ 18,523.33 บาท (เข้า สิทธีชัย 2525)

บัณฑิตศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บวรจง ทองภูมิ 2508) ที่ไม่เสียค่าที่พักในระหว่างการศึกษาจะเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 24,000 บาท ต่อปีสำหรับหลักสูตร 4 ปี และประมาณ 23,500 บาท ต่อปีสำหรับหลักสูตร

2 ปี ส่วนผู้ที่เสียค่าที่พักเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 40,000 บาท ต่อปีสำหรับหลักสูตร 4 ปี และประมาณ 16,500 บาท ต่อปี สำหรับหลักสูตร 2 ปี ส่วนค่าใช้จ่ายฝ่ายรัฐบาลในการผลิตครูศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 4 ปี ประมาณ 15,000 บาท ต่อปี เป็นค่าดำเนินการประมาณ 13,000 บาท และค่าลงทุน(เสื่อมราคา) ประมาณ 2,000 บาท และหลักสูตร 2 ปี เสียค่าใช้จ่ายประมาณ 7,500 บาท ต่อปี เป็นค่าดำเนินการประมาณ 6,500 บาท ค่าลงทุน (เสื่อมราคา) ประมาณ 1,000 บาท ทางค่านมหาวิทยาลัยขอนแก่น (นิตยสารกฤตสมัย 2517) พบว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาที่รัฐบาลลงทุนให้เฉลี่ยเป็นเงินคนละ 53,387.62 บาท ต่อปีแบ่งเป็นค่าดำเนินการ 17,313 บาท ค่าใช้จ่ายลงทุน 36,074.62 บาท เมื่อพิจารณาเป็นคณะพบว่าค่าใช้จ่ายรายหัวของคณะแพทยศาสตร์สูงกว่าทุกคณะและค่าเฉลี่ยปานกลางของทุกคณะคือ 179,878.46 บาท ส่วนคณะศึกษาศาสตร์ เสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปานกลาง คือ 21,668.50 บาท และการวิจัยยังพบว่าปริมาณงานสอนของคณะวิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์สูงกว่าทุกคณะ ในขณะที่ปริมาณงานสอนของคณะแพทยศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปานกลาง

นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ใช้จ่ายโดยเฉลี่ยปีละ 30,344.17 บาท นักศึกษาวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ ใช้จ่ายมากที่สุดเป็นเงิน 35,836.34 บาท ส่วนวิทยาลัยแสงธรรมใ้จ่ายน้อยที่สุด เป็นเงิน 12,631.66 บาท (สุภาพรรณ ไชยเศรษฐ 2525) ส่วนนักเรียนโรงเรียนทหารตำรวจเสียค่าใช้จ่ายเรียงตามลำดับดังนี้ นักเรียนนายร้อยตำรวจเสียค่าใช้จ่ายสูงสุด ปีละ 9,282 บาท ค่าสุกปีละ 929 บาท นักเรียนนายเรืออากาศเสียค่าใช้จ่ายสูงสุด ปีละ 6,709 บาท ค่าสุกปีละ 755 บาท นักเรียนนายเรือเสียค่าใช้จ่ายสูงสุด ปีละ 5,159 บาท ค่าสุกปีละ 694 บาท และสุกท้ายนักเรียนนายร้อยทหารบกเสียค่าใช้จ่ายสูงสุด 4,914 บาท ค่าสุกปีละ 390 บาท ค่าใช้จ่ายสูงสุดของนักเรียนโรงเรียนทหารตำรวจได้แก่ ค่าพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนค่าใช้จ่ายต่ำสุดมี 4 ประเภท คือ ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าที่พัก ค่าพาหนะ และค่าใช้จ่ายระหว่างฝึกภาคสนาม (กุลกาญจน์ บ่อทรัพย์ 2519) ทางค่านสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม นักศึกษาภาคปกติเสียใ้จ่ายน้อยกว่านักศึกษาภาคค่ำ พิจารณาค่านสถาบันนักศึกษาภาคค่ำในวิทยาลัยครูเสียใ้จ่ายน้อยที่สุด คือ 5.840 บาท ต่อปีการศึกษา นักศึกษาภาคค่ำของมหาวิทยาลัยเสียใ้จ่ายมากที่สุด เป็นเงิน 13,347 บาทต่อ

ปีการศึกษา (เฉียบ ไทยยิ่ง 2520) จากผลการวิจัยหลายเล่มให้ผลตรงกันว่า นิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาทางการเงิน และแก้ปัญหาโดยการขอ จากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และยืมจากเพื่อน (อำไพ โกมลมิศร์ 2525, กิตติพันธ์ รุจิรกุล 2524, เช้า สิทธิชัย 2525, บรรจง ทองงาม 2508, สุภาพรรม ไชย- เศรษฐ 2525, กุลกาจจน์ บ่อทรัพย์ 2519, เฉียบ ไทยยิ่ง 2520)

ค. ต้นทุนและความสูญเสียในสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครูต้องใช้ต้นทุนตลอดหลักสูตรทั้งหมดเฉลี่ยคนละ 66,119.33 บาท สำหรับประโยชน์และต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยน เป็นมูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่า -14,252.75 บาท เมื่อพิจารณาถึงอัตราผลตอบแทนภายในมีค่าร้อยละ 5.96 ซึ่งน้อยกว่าระดับประกาศนียบัตรและประกาศนียบัตรชั้นสูง (ศรี- เพชร เลิศพิเชฐ 2521) การศึกษาอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลของการลงทุนทาง คำนการศึกษานี้ในวิทยาลัยครู (คนัย สถิตชนาจุฑิ 2520) พบว่า ต้นทุนของการศึกษา ที่นักศึกษาชำระมี 2 ประเภทคือ ต้นทุนทางตรงซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัวทาง คำนเสื้อผ้า และค่าอุปกรณ์การศึกษาประมาณปีละ 1,440.48 บาทต่อคน และค่าใช้จ่าย ที่จ่ายให้แก่สถาบันประมาณ ปีละ 4,054.49 บาทต่อคน และประเภทต้นทุนทางอ้อมซึ่ง เกิดขึ้นเนื่องจากนักศึกษาเข้ารับการศึกษาโดยไม่ทำงาน จึงทำให้สูญเสียรายได้ไปใน ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ ประมาณปีละ 11,939.63 บาทต่อคน ส่วนผลตอบแทนจากการ ศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษามีตัวแปรที่ประมาณรายได้คือ อายุ ชั่วโมงการทำงานมาก กว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน อาชีพบัณฑิตที่เป็นนักบริหาร ปริญญาเกียรตินิยม อาชีพบัณฑิตที่เป็น พนักงานวิสาหกิจเอกชน อาชีพบัณฑิตที่ประกอบกิจการส่วนตัวและองค์กรขนาดใหญ่ และ อัตราผลตอบแทนจากการศึกษาที่นักศึกษาได้รับเท่ากับ 22.76 เปอร์เซ็นต์

ต้นทุนของการลงทุนการศึกษาของมหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์ตลอด จนสำเร็จตามหลักสูตรเฉลี่ยคนละ 160,632.22 บาท สำหรับประโยชน์และต้นทุนทาง เศรษฐกิจที่เปลี่ยนเป็นมูลค่าปัจจุบันมีค่า 257,029.95 อัตราผลตอบแทนส่วนสังคมและ อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลมีค่า 3.16 และ 2.86 ตามลำดับ และอัตราผลตอบแทนภายในมีค่าเป็น 51.73 และ 46.47 ตามลำดับ (บังอร พลเคษา 2523) การศึกษา ระดับปริญญาตรีของมหาวิทาลัยมหิดลมีความสูญเสียเปล่าทั้งค่านการ เรียนซ้ำกว่ากำหนดและ

การออกกลางคัน เมื่อพิจารณาเป็นรายคณะพบว่า คณะเภสัชศาสตร์มีความสูญเสียค่า ทั้งสองลักษณะ แต่คณะพยาบาลศาสตร์ไม่มีความสูญเสียเลย รัฐบาลต้องสูญเสียเงิน เนื่องจากนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะ สาธารณสุขศาสตร์ และคณะพยาบาลศาสตร์ รุ่นปีการศึกษา 2508-2510 เรียนช้ากว่า กำหนดและออกกลางคัน รวม เป็นเงินทั้งสิ้น 3,440,416 บาท และเสียเงินเนื่อง จากนักศึกษาแพทยศาสตร์ (หลักสูตรพรีคลินิกและคลินิก) คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เรียนช้ากว่ากำหนดและออกกลางคัน 3 รุ่น (2510-2512) รวมเป็นเงิน 3,456,756 บาท (วรรณิ สักยวัฒน์ 2518) และการผลิตบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ลักษณะ วิไลศุศรีศักดิ์ 2524) พบว่าเกิดความสูญเสียค่าอัน เนื่องมาจากนิสิตสำเร็จช้ากว่ากำหนดและนิตออกกลางคัน ซึ่งไต่ถาม คณะนิติศาสตร์ที่มี ผู้ออกจากมหาวิทยาลัยกลางคันมากที่สุด ส่วนคณะครุศาสตร์มีผู้สำเร็จการศึกษาตามกำหนด เวลาสูงสุด จากสถาบันดังกล่าวผลการวิจัย ของวัชรวิ บูรณสิงห์ (2512) พบว่า ในปี พ.ศ. 2502-2504 รัฐบาลต้องสูญเสียเงินเนื่องจากนิตตกซ้ำชั้นและการออกก่อนสำเร็จ การศึกษา เป็นเงินประมาณ 26,657,994 บาท โดยแบ่งตามรายปีได้ดังนี้

ปีการศึกษา 2502 สูญเสียประมาณ 13,207,866 บาท

ปีการศึกษา 2503 สูญเสียประมาณ 7,367,946 บาท

ปีการศึกษา 2504 สูญเสียประมาณ 6,082,182 บาท

นิตตกซ้ำชั้นและออกก่อนสำเร็จการศึกษา มีจำนวนสูงมากในชั้น ปีที่ 1 และ 2 คือ ประมาณ 35-40%

3.5 สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา

สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเป็น อย่างมาก สภาพแวดล้อมนี้อาจจะเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางการศึกษา สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบัน พบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นารี มิตรสัมพันธ์ 2522) มีสภาพแวดล้อมที่เด่นที่สุดในเรื่องอาคารสถานที่ วิทยาลัยครูกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รัชนี อมรพันธ์ 2523) มีสภาพแวดล้อมด้านการเรียนที่ดีที่สุด ก้านถาวรบริหารค่าที่ดีที่สุด โดยวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ มีสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุด วิทยาลัยครูสุรินทร์มีสภาพแวดล้อมค่าที่สุดในวิทยาลัยครู

กลุ่มภาคใต้ (ชูพันธ์ สมแก้อ 2523) มีสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนที่ดีที่สุด โดยมีวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชมีสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุด วิทยาลัยครูภูเก็ตมีสภาพแวดล้อมค่าที่
 สุก

เมื่อประเมินความคิดเห็นของบุคคลต่างๆเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า นิลิตมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษาศาสตรศึกษา ศึกษาศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง (ผดุง พรหมมูล 2524) และมีสภาพแวดล้อมทางสังคมในกลุ่มเพื่อนของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (จุไร ชุมชุม 2526) ส่วนสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อยู่ในระดับปานกลาง (ผกาทิพย์ เกษรากล 2524) แต่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ประภาศรี สุฉันทบุตร 2522) พบว่ามีสภาพห้องเรียนร้อนอบอ้าว มีเสียงรบกวน นักศึกษามีจำนวนมากเกินห้องเรียน แต่มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีสภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อนและค่านการการบริหารอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนที่วิทยาลัยครูภาคเหนือ (บุญเลิศ กลางใจ 2523) โดยทั่วไปมีสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง วิทยาลัยครูนครราชสีมา (รังสรรค์ หันสันเทียะ 2526) พบว่ามีสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร อาคารสถานที่และการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สงวน สทวงษ์ 2526) มีสภาพแวดล้อมทางวิชาการของศูนย์ฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง วิทยาลัยครูภาคกลาง (จตุฎ ถาวรจักร์ 2523) มีสภาพแวดล้อมในด้านการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน กิจกรรมนักศึกษา การบริหาร อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาจากทรรศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในสถาบันได้พบความแตกต่างกันคือ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (สมบัติ วิจารณ์สาริกกุล 2524) นักศึกษามีทรรศนะแตกต่างจากผู้บริหารในเรื่องสภาพแวดล้อมของสถาบัน ในสถาบันพยาบาล (ประอรนุช ฤดยาทร 2526) นักศึกษามีทรรศนะแตกต่างจากอาจารย์ในเรื่องสภาพแวดล้อมทางการศึกษาภาคปฏิบัติที่เป็นจริงของนักศึกษา

จากกรศึกษาถึงสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาทำให้พบสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาศึกษาของนิสิตโดยทั่วไป (รังสรรค์ พิษพรพิศาล 2524) ในเรื่องเครื่องอำนวยความสะดวก อุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ที่ถูกโทรมมีไม่พอ และสิ่งทีนิสิตต้องการคือ สนามหญ้า โรงฝึกพลศึกษา ห้องน้ำห้อง

ส่วน สถานที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงร่างกาย อุปกรณ์กีฬา และมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สำอังกค์ ไม้ประโคน 2526) ได้มีการจัดตั้งเรือนรุกขรังสีขึ้นในบริเวณมหาวิทยาลัยเพื่อวัดปริมาณรังสีในสิ่งแวดล้อม และนำแหล่งกำเนิดรังสีมาใช้งานในเวลากลางวันซึ่งมีส่วนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้วย เพื่อให้การจักษภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 8 ด้าน คือ บรรยากาศในการเรียน พฤติกรรมของอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก บรรยากาศการเรียนและวินัยนิสิต นักศึกษา กีฬาและสันทนาการ บุคลิกภาพเพื่อนสนิท และบริการทางวิชาการ (นัยนา อ่างสันติกุล 2522) ส่วนที่วิทยาลัยครูโดยทั่วไปประสบปัญหาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการใช้ที่ดินประกอบการศึกษาวิชาเกษตรกรรม เรื่องที่ดินมีจำนวนน้อย ประสบภัยธรรมชาติ ดังนั้นวิทยาลัยควรเน้นการปฏิบัติการเกษตรค้ำพืชมากกว่าค้ำสัตว์ (สายันท์ กันตรง 2521)

ในปี พ.ศ. 2523 สดภาพ เกตทินทะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการวางแผนผังและแผนผังแม่บทของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นขณะนั้นมีนักศึกษารวมประมาณ 3,600 คน ประกอบด้วยคณะต่างๆ 8 คณะ คาดหมายว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะมีคณะต่างๆครบทุกคณะยกเว้นคณะนิติศาสตร์ และจะมีนักศึกษาเต็มทีประมาณ 15,000 คน การที่มหาวิทยาลัยขยายตัวขึ้นอีกประมาณ 4 เท่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดองค์ประกอบใหม่ตามแผนผังแม่บท โดยให้คณะต่างๆอยู่บนพื้นที่ดินทางค้ำเหนือแห่งเดียว คณะศึกษาศาสตร์ให้เปลี่ยนไปใช้เพื่อกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมอีสาน ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง และโรงเรียนสาธิต คณะในสาขาวิชาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันให้อยู่ใกล้กันเพื่อที่จะได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นสูงต่อการเปลี่ยนแปลงของการใช้อาคารและที่ดินส่วนกลางของพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างกลุ่มคณะต่างๆนั้นจะได้แก่ หอสมุดกลาง สำนักงานอธิการบดี ศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ สถาบันวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ศูนย์กลางวิทยาเขต และอาคารเรียนรวม ส่วนใช้สอยเหล่านี้เรียงตัวกันอยู่ในแนวยาว ลักษณะการจัดองค์ประกอบคล้ายกับแบบ **Linear**

Pattern of Growth แต่โดยที่แกนกลางค่อนข้างยาว เพราะต้องการรวมกลุ่มคณะวิทยาศาสตร์และสุขภาพเข้าด้วยกัน ระบบการสัญจรที่นำมาใช้ให้หลีกเลี่ยงการตัดกันของระบบทางเดินเท้าและระบบขยายนานในเขตการศึกษา โดยให้มีถนนวงแหวนล้อมรอบเขตการ

ศึกษา ระบบทางเดินเท้าส่วนใหญ่เป็นแบบมีหลังคาคลุม เขตพักอาศัยของนักศึกษา กระจายอยู่เป็นกลุ่มๆที่รอบนอกของถนนวงแหวนหลัก เช่นเดียวกับ เขตกีฬาและพักผ่อนซึ่งอยู่ต่อเนื่องกับเขตพักอาศัย ต่อมา วาณี เกตุกิตะ (2524) ได้ศึกษาโครงการและงานออกแบบอาคารสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า อาคารสำนักวิทยบริการตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของเขตการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน การเรียนรวม และนโยบายของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้นักศึกษาอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย ส่วนการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพและเทคนิควิทยาอาคารที่เหมาะสม ควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางด้านการติดต่อใช้สอยขององค์ประกอบต่างๆ พฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในด้านการความสะดวก การสัญจรและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ ในด้านการประหยัดพลังงานได้กำหนดให้ผู้ใช้อาคารใช้ทางสัญจรบันไดแทนลิฟท์ โดยชั้นลงเพียง 3 ชั้น ใช้การระบายอากาศตามธรรมชาติและในการป้องกันการสูญหายของหนังสือได้ใช้ระบบควบคุมทางเข้าออกห้องอ่านหนังสือให้เข้าออกทางเดียว สำหรับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ลาดกระบัง (ธีรมน ไวโรจนกิจ 2518) พบว่า ควรขยายบริเวณสถานศึกษาให้มีพื้นที่เพิ่มขึ้น ระบบการสัญจรควรเป็นระบบทางเท้า เพราะทุกตำแหน่งในบริเวณสถานที่สามารถเดินมายังบริเวณศูนย์กลางสถานศึกษาได้ภายในเวลา 10 นาที

3.6 การใช้อาคารสถานที่ของสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ของสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้ คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษา (วิเศษ วิเชียร 2515) มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม อยู่ในสภาพใช้การได้ดีและทางวิทยาลัยได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่เต็มที่ สิ่งที่ต้องการเพิ่มคือ อาคารเรียน หอพัก และห้องเฉพาะวิชา ส่วนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (วันเพ็ญ วิวัทธิโกวิท 2522) ศึกษาเฉพาะการใช้ประโยชน์ห้องเรียน พบว่ามหาวิทยาลัยมีห้องเรียนทั้งหมด 1,729 ห้อง คิดเป็นพื้นที่ห้อง 85,879.44 ตารางเมตร อัตราการใช้ห้องโดยเฉลี่ยทั้งมหาวิทยาลัยเท่ากับร้อยละ 80.31 อัตราการใช้พื้นที่โดยเฉลี่ยทั้งมหาวิทยาลัยเท่ากับร้อยละ 37.24 และประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ห้องเรียนโดยเฉลี่ยทั้งมหาวิทยาลัยเท่ากับร้อยละ 29.87 โดยส่วนรวมทั้งมหาวิทยาลัยยังใช้ประโยชน์ห้องเรียนไม่เต็มที่ กล่าวคือมีอัตราการใช้ห้องและอัตราการใช้พื้นที่ต่ำกว่าค่าการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นคณะพบว่า คณะที่มีอัตราการใช้ห้องอย่างเต็มที่



ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ และอาคารเรียนรวมอีก 1 แห่ง ส่วนคณะอื่นๆมีอัตราการใช้ห้องต่ำกว่าค่าการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม สำหรับอัตราการใช้พื้นที่ของทุกคณะยังต่ำกว่าค่าการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม เช่นเกี่ยวกับที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ประเสริฐ แสงวชิระภิบาล 2522) ซึ่งพบว่า ประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่การเรียนการสอนทางค่านห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 37.28 อัตราการใช้ห้องเรียนเฉลี่ยร้อยละ 52.70 อัตราการใช้พื้นที่ห้องเรียนเฉลี่ยร้อยละ 37.28 เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วต่ำกว่าค่าที่เหมาะสม เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการใช้ห้องเรียนไม่สม่ำเสมอ ค่าเฉลี่ยจำนวนที่ใช้ห้องเรียนต่ำมาก และอัตราส่วนจำนวนขนาดห้องเรียนต่างๆไม่สัมพันธ์กับอัตราส่วนจำนวนขนาดของกลุ่มนิสิต คือ จำนวนห้องเรียนขนาดเล็กมีน้อย จำนวนกลุ่มนิสิตขนาดเล็กมีมาก จำนวนห้องเรียนขนาดใหญ่มีมากแต่จำนวนนิสิตขนาดใหญ่มีน้อย ส่วนประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่บริหารและสำนักงานมีค่าร้อยละ 79.96 ซึ่งต่ำกว่าค่าเหมาะสมเล็กน้อย สำหรับผลการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น หอสมุดกลางและสถานพยาบาลยังมีพื้นที่ไม่เพียงพอ แต่ห้องพักผ่อนและห้องบริหารกิจกรรมนิสิตอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมในทำนองเดียวกัน ประไพพิศ โฉมลิขิตศักดิ์ (2518) พบว่า จากคณะต่างๆของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 11 คณะ มีห้องเรียนรวมกันทั้งหมด 264 ห้อง เฉลี่ยพื้นที่ห้องเรียนค่อนิสิต 1 คน เท่ากับ 1.90 ตารางเมตร โดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ใช้พื้นที่ห้องเรียนค่อนิสิต 1 คนสูงสุดมีค่าเท่ากับ 3.10 ตารางเมตร ต่ำสุดคือ คณะเภสัชศาสตร์ มีค่าเท่ากับ 1.19 ตารางเมตร สำหรับพื้นที่ห้องเรียนโดยเฉลี่ยทุกคณะ เท่ากับร้อยละ 20.98 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยคณะนิติศาสตร์มีพื้นที่ห้องเรียนสูงสุด มีค่าเท่ากับร้อยละ 46.84 ของพื้นที่ห้องทั้งหมด ต่ำสุดคือ คณะเภสัชศาสตร์ มีพื้นที่ห้องเรียนเท่ากับร้อยละ 12.93 ของพื้นที่ห้องทั้งหมด อัตราการใช้ห้องเรียนโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 61.03 สูงสุดคือ คณะอักษรศาสตร์เท่ากับร้อยละ 88.68 ต่ำสุดคือ คณะวิทยาศาสตร์ เท่ากับร้อยละ 27.33 ส่วนอัตราการใช้พื้นที่โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 35.20 สูงสุดคือ คณะนิติศาสตร์ เท่ากับร้อยละ 71.92 ต่ำสุดคือ คณะเศรษฐศาสตร์ เท่ากับร้อยละ 14.86 เมื่อพิจารณาเป็นคณะปรากฏว่ามีเพียงคณะ อักษรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และนิติศาสตร์ เท่านั้นที่มีค่าอัตราการใช้ห้องเรียนที่เหมาะสม ส่วนอัตราการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมมีเพียงคณะเดียว คือ คณะนิติ-

ศาสตร์ สำหรับวิทยาลัยครูภาคใต้ (เพ็ญศรี เต้สกุล 2521) พบว่า มีการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่เพื่อประโยชน์ทางการเรียนการสอน การใช้ห้องเรียนห้องปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบอัตราส่วนของการใช้พื้นที่คือนักศึกษาพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าค่าการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม ส่วนการใช้ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ระดับชั้นของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร (ไพรินทร์ เนตรหาญ 2515) พบว่าใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมทั้งจำนวนชั่วโมงที่ใช้ก่อสร้าง และพื้นที่ที่ใช้ก่อสร้าง ส่วนการใช้ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ระดับสูงนั้นมีจำนวนชั่วโมงที่ใช้ก่อสร้างน้อยกว่าค่าที่เหมาะสม แต่การใช้พื้นที่ก่อสร้างมีค่าเหมาะสม

3.7 สถานภาพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

อาจารย์พยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่มีวุฒิครูมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 31 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมดโดยเป็นอาจารย์ในคณะครุศาสตร์ และคณะสาธารณสุขศาสตร์ เป็นส่วนใหญ่ ปริมาณอาจารย์พยาบาลถ้าพิจารณาตามวุฒิจะเป็นไปตามเกณฑ์ยูเนสโกกำหนดไว้ ให้มีอาจารย์วุฒิปริญญาเอก 1.5 คน: ปริญญาโท 5 คน: ปริญญาตรี 3.5 คน โดยอาจารย์ที่มีวุฒิสองได้ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนกลางมากกว่าส่วนภูมิภาค (สุคนธ์ ไช้แก้ว 2521)

ส่วนอาจารย์วิทยาลัยครูที่มีวุฒิครูมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 89.57 ของจำนวนอาจารย์ทั้งหมด โดยอาจารย์มหาวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ เกษตรกรรม และบรรณารักษศาสตร์มีสัดส่วนอาจารย์ที่มีวุฒิน้อยกว่าปกติ (สุพร คึงทางธรรม 2518) กลุ่มวิทยาลัยครูที่อาจารย์มีวุฒิสองได้แก่ กลุ่มภาคกลาง กลุ่มนครหลวง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงใต้ สัดส่วนวุฒิของอาจารย์วิทยาลัยครู คือ ปริญญาตรี 5.66: ปริญญาโท 4.29: ปริญญาเอก 0.05 เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนวุฒิกับเกณฑ์สัดส่วนวุฒิขั้นต่ำของทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า สัดส่วนวุฒิของผู้สอนในวิทยาลัยครูต่ำกว่าเกณฑ์ อาจารย์วิทยาลัยครูที่มีวุฒิปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีมีแนวโน้มลดลง ส่วนอาจารย์ที่มีวุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะวุฒิปริญญาโทและวุฒิปริญญาเอก มีจำนวนเพิ่มขึ้น (สวัสดิ์ โพธิวัฒน์ 2523) อาจารย์ในวิทยาลัยครูมีประสบการณ์การสอนโดยเฉลี่ย 11 ปี 7 เดือน ทำงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 29.10 ชั่วโมง โดยอาจารย์ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการะการทำงานสูงสุด คือ 32.30 ชั่วโมง/สัปดาห์ และอาจารย์ในกลุ่มวิทยา-

ลัษณกรหลวงมีภาระการทำงานต่ำสุด คือ 26.52 ชั่วโมง/สัปดาห์ ส่วนผลงานทางวิชาการ อาจารย์หนึ่งคนมีผลงานวิจัยโดยเฉลี่ย 0.1 เรื่อง เป็นการเขียนตำรา 0.69 เรื่อง การแปลตำรา 0.07 เรื่อง การเขียนบทความทางวิชาการ 0.6 เรื่อง (รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ 2522) สำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาเกษตรในวิทยาลัยครู (ไพรัช พิชพันธ์ 2520) พบว่า อาจารย์ปฏิบัติงานด้านการสอนวิชาเกษตรเป็นวิชาหลัก สักส่วนอาจารย์ทางเกษตรที่สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปต้องการ คือ อาจารย์วุฒิปริญญาตรี และปริญญาเอก สาขาวิชาสัตวบาล อาจารย์วุฒิปริญญาโท สาขาพืชสวน

3.8 บทบาทและภาระหน้าที่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

ในวิทยาลัยครูอาจารย์มีบทบาทและภาระหน้าที่หลายด้าน ซึ่งได้แก่ การสอน การเป็นอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่ปรึกษา โดยอาจารย์มีความวิตกกังวลในภาระปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำแต่มีความรู้สึกรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์สูง (มานิต ถนอมพวงเสรี 2522) งานที่อาจารย์วิทยาลัยครูโดยทั่วไปปฏิบัติมากที่สุด คือ งานด้านการสอน โดยอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจำนวน 380 คน สมชาย วงศ์เกษม (2519) ได้ทำการวิจัยพบว่า อาจารย์เกือบทั้งหมดที่เป็นกลุ่มประชากรทำการสอนโดยไม่ได้ทำวิจัย อาจารย์คนหนึ่งสอน 2 วิชา และ 7 หมู่เรียนต่อภาคเรียน หรือสอนนักศึกษา 287 คนต่อภาคเรียนใช้เวลาในการเตรียมการสอน 7 ชั่วโมง/สัปดาห์ สอน 18 ชั่วโมง/สัปดาห์ ตรวจงาน 5 ชั่วโมง/สัปดาห์ นิเทศการสอน 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ และให้คำปรึกษาทางวิชาการ 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ ส่วนอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันตก ได้ปฏิบัติงานด้านการสอนมากที่สุด และปฏิบัติงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมน้อยที่สุด (กมลพิศ สืบพงศ์ 2524) อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ (นภคด เชนะโยธิน 2524) ได้ปฏิบัติงานจริงเกี่ยวกับงานวิชาการทุกๆด้าน คือ การสอน การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจารย์ประสบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการวิจัยหรือเขียนตำราและเอกสาร การสอน การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และการนิเทศการสอน นอกจากนี้อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ (สวัสดิ์ สุคนธ์ 2522) วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร (บุพิน ศิริพละ 2520) และวิทยาลัยครูในภาคกลาง (วิชนี ศิลตระกูล 2521) ต่างก็ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ

บทบาทและความรับผิดชอบงานในด้านการค้นคว้าวิจัยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดความรู้และประสบการณ์ในการวิจัย ตลอดจนมีงานในความรับผิดชอบมาก งานที่ประสบปัญหาในระดับรองลงมาคือ การให้บริการดูแลชุมชนและสังคม ส่วนการปฏิบัติงานในด้านการนิเทศการสอน การเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและการเป็นที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร ประสบปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (วิชนี ศิลตระกูล 2521) ประสบปัญหามากในเรื่องการสอน อันเนื่องมาจากการขาดค่าตอบแทน สำหรับบทบาทในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษานั้น อาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ (ชอลัดดา ขวัญเมือง 2523) พบว่า อาจารย์ควรต้องปฏิบัติมากในเรื่อง การติดตามผลการเรียนและแจ้งผลการเรียน การติดตามเรื่องราวของนักศึกษาในความรับผิดชอบ ให้คำปรึกษาก่อนอาชีพ รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับนักศึกษาและทำระเบียบเสนอ ให้คำแนะนำในการปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น ส่วนอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (ละออ ชูศิริ 2520) พบว่า อาจารย์ควรต้องปฏิบัติให้มากในเรื่อง การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน การเลือกวิชาและการลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียนและการแก้ปัญหาทางการเรียน การเปลี่ยน ตอน เพิ่ม วิชาเรียน หรือการลาพักการเรียน และการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาที่เรียนอ่อนให้ปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น ส่วนงานนิเทศ อาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (สมัย วันสุข 2520) วิทยาลัยครูภาคเหนือ (บรรจบ วงศ์ยัง 2520) วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิวัฒน์ ใจเที่ยง 2520) วิทยาลัยครูส่วนกลาง (เกลียวพันธ์ ขจรดวงกิติ 2520) พบว่า อาจารย์นิเทศก์โดยรวมควรปฏิบัติให้มากในเรื่อง รายงานความเคลื่อนไหวกิจการในวิทยาลัยครูให้นักศึกษาฝึกสอนและชุมชนทราบ แก้ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน เข้าร่วมในการฝึกอบรมครู ให้สวัสดิการความปลอดภัยแก่นักศึกษาฝึกสอน ลักษณะที่สำคัญของอาจารย์นิเทศก์คือ ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สอนในวิทยาลัยครูอย่างน้อย 3 ปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนในโรงเรียนประถมศึกษาามาก่อน เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น และมีความสามารถในการสาธิตการสอนให้นักศึกษาฝึกสอนดูได้ หน่วยงานในการฝึกสอนควรเป็นหน่วยงานอิสระมีฐานะเป็นภาควิชาหนึ่งในคณะวิทยาศาสตร์ สำหรับอาจารย์เกษกรในวิทยาลัยครู สว่างเจษฎาพิทยา (2519) พบว่า อาจารย์เกษกรในวิทยาลัยครูควรมีความรู้ความสามารถใน

8 บทบาท คือ การวางแผนการสอน การปฏิบัติการสอน การประเมินผลการสอน การแนะแนว การจัดการ การประชาสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ บทบาททางวิชาชีพ กิจกรรมนักเรียน โดยอาจารย์เกษตรปฏิบัติงานเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ การวางแผนสำหรับการสอน การศึกษาวิจัย งานกิจกรรมทั่วไป การประชาสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ งานการจัดการต่างๆ งานให้คำปรึกษาและแนะแนว งานจัดวิธีการที่จะใช้ในการสอน ส่วนพยาบาลในวิทยาลัยครู มะลิวรรณ วิโนทัย (2522) พบว่า พยาบาลในวิทยาลัยครูได้ปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงกับตามความต้องการแตกต่างกันทุกด้าน คือ ด้านการบริหารและพัฒนาสุขภาพ ด้านการสอนสุขศึกษาและการให้คำแนะนำ ด้านการให้บริการพยาบาลและป้องกันโรค ด้านการติดตามให้ความช่วยเหลือ

กล่าวโดยทั่วไปแล้วอาจารย์ในคณะต่างๆของวิทยาลัยครูจะมีปริมาณงานแตกต่างกันทั้งปริมาณงานรวมทั้งหมด ปริมาณงานรวมทั้งหมด ปริมาณงานภาคปกติและปริมาณงานนอกเวลา (สุวกิจ ศรีรัตนา 2519) แต่เมื่อพิจารณาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตก (สิทธิชัย คีวัน 2512) พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึงมีปริมาณงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูเพชรบุรี และวิทยาลัยครูกาญจนบุรี ตามลำดับ สุวกิจ ศรีรัตนา (2519) กล่าวว่า วิทยาลัยครูโดยทั่วไปได้ประสบปัญหาในการจัดสรรปริมาณงานไม่มีการกระจายเท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารจึงควรจัดสรรปริมาณงานให้เหมาะสมโดยอาศัยการวิจัยเพื่อการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยครูนั้น เอนก ศิลปนิสมาลัย (2520) ได้สร้างเกณฑ์สำหรับประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ 8 แบบ คือ งานสอน งานนิเทศการสอนหรือฝึกงาน งานวิจัย และงานเขียนตำราทางวิชาการ งานบริหารทางวิชาการ งานบริหารและบริการ งานกิจกรรมนักศึกษา งานพิเศษทั่วไปและงานในแผนก งานบุคลิกภาพและจรรยาบรรณ ส่วนระบบความถี่ความชอบในการขึ้นเงินเดือนจะมี 4 อย่าง คือ การตัดเงินเดือน งดการขึ้นเงินเดือน ให้ 1 ชั้น ให้ 2 ชั้น

ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พบว่า อาจารย์ต้องมีบทบาทเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและประสบปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คือ อาจารย์มีชั่วโมงสอนและมิจานพิเศษอื่นๆมาก จึงไม่มีเวลาให้คำปรึกษาและดูแลนิสิตได้ทั่วถึง และเนื่องจากการ

ขาดแคลนอาจารย์ที่ปรึกษา จึงทำให้อาจารย์ต้องรับผิดชอบนิสิตมากเกินไป (มยุรี สิงห์ ไข่มุก 2526) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พิศมัย ศรีอำไพ 2517) จำนวนสามในสี่ได้ทำการสอนโดยไม่ได้วิจัย และจำนวนหนึ่งในสามได้ทำการสอนโดยไม่หาประสบการณ์ในวิชาที่สอนด้วยการให้บริการ เมื่อพิจารณาเป็นวิทยาเขต พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขต พลศึกษาและสงขลา มีค่าครองชีพสูงกว่าเขตอื่นมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และอาจารย์ทุกวิทยาเขต มีปริมาณงานแตกต่างกันในค่านผลงานการวิจัย การเขียนบทความ ประสบการณ์ในการสอน (ศิริ สืบกระพันธ์ 2524) ส่วนบทบาทในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยการปฏิบัติงานนั้นยังไม่สนองความต้องการของนิสิตที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการในค่านการเรียนเป็นอย่างมาก (ภักตรา จันทปัญญาศิลป์ 2519) สำหรับบทบาททางวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน (สุธีระ ทานควณิช 2519) อาจารย์ปฏิบัติมากในเรื่องการสอนโดยไม่ได้ทำการวิจัย เพราะขาดการสนับสนุนค่านการเงินและอุปกรณ์ ขาดความรู้ทักษะในการทำวิจัย ทางค่านมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ชม สงทิมย์ 2523) นิสิตร้อยละ 86 ผู้สำเร็จการศึกษาร้อยละ 84 และอาจารย์อาชีวศึกษาร้อยละ 83 มีความเห็นตรงกันว่าครูเกษตรต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถใน 8 บทบาทคือ การวางแผน การสอน การปฏิบัติการสอน การประเมินผลการสอน การแนะแนว การจัดการ การประชาสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ บทบาททางวิชาชีพ กิจกรรมนักเรียน

เปรมจิต จีระพันธ์ (2512) ได้ศึกษาถึงปริมาณงานของอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า อาจารย์โดยเฉลี่ย 1 คนสอน 3 วิชา/ภาค ปกครอง นิสิตปริญญาตรี 46 คน ปริญญาโท 16 คน และคณนิสิตทำวิทยานิพนธ์ 4 คน อาจารย์มีเวลาทำการสอน 24 ชั่วโมง/สัปดาห์ ทำวิจัย 7 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานบริการ 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานบริหาร 8 ชั่วโมง/สัปดาห์ อาจารย์สองในสามจากจำนวน 530 คน ทำการสอนโดยไม่ได้วิจัย และหนึ่งในสามทำการสอนโดยไม่ได้หาประสบการณ์ในวิชาที่สอนด้วยการให้บริการ และเนื่องจากอาจารย์มีรายจ่ายเกินรายได้ (ฐิติพ พึ่งสุนทร 2516) จึงจำเป็นต้องหางานพิเศษ ซึ่งรวมทั้งงานประกอบอาชีพตามสาขาวิชาด้วย โดยอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เกษศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ มีรายได้พิเศษสูงกว่า

คณะอื่นๆ และเนื่องจากผลิตภาพการทำงานของอาจารย์เกิดในสถาบันมากกว่านอกสถาบัน คือ เน้นการสอนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การวิจัย การบริหารปริญญาวิทยานิพนธ์ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งของอาจารย์พบว่า (สายใส ไวยภาพ 2517) ตำแหน่งของอาจารย์ถ้าเพิ่มจากอาจารย์โท อาจารย์เอก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผลิตภาพการทำงานของอาจารย์จะเพิ่มขึ้น แต่จะกลับลดลงในตำแหน่งรองศาสตราจารย์และอาจารย์ชั้นพิเศษ แล้วกลับสูงขึ้นอีกครั้งในตำแหน่งศาสตราจารย์ เมื่อพิจารณาตามคุณวุฒิปรากฏว่า ผลิตภาพของอาจารย์ปริญญาโทสูงกว่าอาจารย์ปริญญาตรี และกลับลดลงในอาจารย์ปริญญาเอก ทางด้านอาจารย์พยาบาลในมหาวิทยาลัย ได้ปฏิบัติงานแตกต่างกันในด้านการสอน และงานพัฒนาอื่นๆ รวมทั้งงานบริหารวิชาชีพ โดยอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน และมีตำแหน่งต่างๆกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการของคณะเหมือนกัน ยกเว้นด้านการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบุคลากร (พูนทรัพย์ สัตตะชาติ 2519 , สมบัติ พันธุ์คง 2519, สาคร พุทธปาน 2522) โดยอาจารย์ปฏิบัติงานมากเรียงตามลำดับคือ ด้านการสอน การวิจัย การเขียนตำราและบทความ (ปรากฏทรัพย์ โพธิ์ศรี 2526)

อาจารย์ในวิทยาลัยพลศึกษา มีปริมาณงานแตกต่างกัน แต่มีบทบาทเหมือนกับอาจารย์วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัย โดยปฏิบัติด้านการสอนมากที่สุด ด้านการวิจัยน้อยที่สุด (อินทรา ลาวัญกุล 2524) ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล (ปฤศนา ภูวนันท์ 2518) โดยเฉลี่ย 1 คนสอน 2 วิชา/ภาค ใช้เวลาในการสอน 19 ชั่วโมง/สัปดาห์ การวิจัย 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ การบริการ 13 ชั่วโมง/สัปดาห์ การบริหาร 7 ชั่วโมง/สัปดาห์ ดูแลนักศึกษาปริญญาตรี 7 คน ให้ค่าปรึกษา 0.25 ชั่วโมง/สัปดาห์ ดูแลนักศึกษาปริญญาโท 5 คน ให้ค่าปรึกษา 2.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ ดูแลนักศึกษาปริญญาเอก 2 คน ให้ค่าปรึกษา 2.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ ควบคุมวิทยานิพนธ์ นักศึกษาปริญญาตรี โท เอก หลักสูตรละ 2 คน ให้ค่าปรึกษานักศึกษาปริญญาตรีคนละ 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ ปริญญาโทคนละ 2.6 ชั่วโมง/สัปดาห์ และปริญญาเอกคนละ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อรพรรณ อุทิศวรรณกุล 2521) ได้ปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตน คือ ด้านการสอน ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษา วิจัยในสนามหรือห้องทดลอง รับผิดชอบงานบริหาร อาจารย์เพียง

หนึ่งในสามของจำนวนอาจารย์ทั้งหมดคประสมปัญหาในการทำงาน โดยมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิจัย การบริหารมหาวิทยาลัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และงานสอน

ส่วนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ประพีร์พรหม โพธิ์กระแจ่ง 2521) มีปริมาณบทบาทที่เป็นจริงในด้านการสอน การวิจัย และการถ่ายทอดคิดป-
 วัจนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทด้านบริการทางวิชาการแก่สังคมอยู่ในระดับ
 ต่ำ

3.9 ขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษา

ก. ขวัญในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

อาจารย์พยาบาลในมหาวิทยาลัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีระดับขวัญไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับขวัญของอาจารย์พยาบาลคือ ระยะเวลาที่สถาบันนั้นๆตั้งขึ้น ระยะเวลาการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล และองค์ประกอบของขวัญ ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกพอใจ ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ความรู้สึกมั่นคง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ความรู้สึกประสบความสำเร็จ และความรู้สึกรับผิดชอบ (เพ็ญศรี ชูไน้ 2517) ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (นิยม เพชรผูก 2515) พบว่าเจ้าหน้าที่คิดเป็นร้อยละ 59.52 มีกำลังขวัญสูง โดยกำลังขวัญเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกต่อผู้บังคับบัญชา ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัย ความพึงพอใจสภาพการทำงาน ความพึงพอใจต่อหน้าที่การงาน ความพึงพอใจต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สุขภาพทางจิตใจเกี่ยวกับกตกรทำงาน ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แต่ละวิทยาเขต อาจารย์มีขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของอาจารย์คือ การขาดงานและการโยกย้าย สภาพการปฏิบัติงานที่น่าพึงพอใจ ความร่วมมือในการกำหนดนโยบาย ความเชื่อมั่นและนับถือในตัวผู้บริหาร (จรีพรหม กมลาคัน 2521) ส่วนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ประทีป เล้ารัตนอารีย์ 2524) พบว่า อาจารย์มีระดับขวัญอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบขวัญด้านความรับผิดชอบสูงที่สุด ส่วนความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยต่ำที่สุด อาจารย์ที่มีอายุราชการ วุฒิการศึกษา และระดับที่สอนต่างกัน มีระดับขวัญไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระดับขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์

ประจำวิทยาลัย เอกชนและอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยของรัฐ (เจิมจันทร์ ทองวิวัฒน์ 2522) พบว่า อาจารย์ประจำวิทยาลัยเอกชนคิดเป็นร้อยละ 50.91 มีขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ทำให้อาจารย์มีขวัญและความพึงพอใจในระดับสูง คือ เพื่อนร่วมงานและปริมาณงานในหน้าที่รับผิดชอบ ส่วนปัจจัยที่ทำให้มีขวัญและความพึงพอใจในระดับต่ำ คือ โอกาสก้าวหน้าในการทำงานและความมั่นคงในการทำงาน ส่วนอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 46.88 มีขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ทำให้อาจารย์มีขวัญและความพึงพอใจในระดับสูงคือ ปริมาณงานในหน้าที่รับผิดชอบส่วนปัจจัยที่ทำให้มีขวัญและความพึงพอใจในระดับต่ำ คือ ผู้บังคับบัญชาชกกับเงินเดือนและสิทธิผลประโยชน์ต่างๆ ส่วนขวัญในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยครู (ประธาน จันทร์เจริญ 2519) มีสภาพอยู่ในระดับปานกลางโดยอาจารย์ที่ทำหน้าที่บริหารและสอนมีขวัญในการปฏิบัติงานสูงกว่าอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนแต่เพียงอย่างเดียว ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของอาจารย์ในวิทยาลัยครู (สงวน ช่างฉัตร 2520) คือ เพศ อายุ วุฒิ สถานภาพสมรส ประสมการณ์ในการสอนและรายได้ สำหรับที่วิทยาลัยครูจันทบุรี (ชิงชัย สังแก้ว 2524) พบว่าขวัญของเจ้าหน้าที่และนักการภารโรงสูงกว่าขวัญของอาจารย์ บุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยมีระดับขวัญสูงกว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานมาก

ข. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษา

การปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาสภาพความพึงพอใจในแต่ละสถาบันพบว่า อาจารย์ประจำสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (สนธิ คชสิทธิ์ 2524) มีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง แค่นรงค์ เพียรเกิดสุข (2525) พบว่า อาจารย์ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้ามีความพึงพอใจในการทำงาน คำนสถานทีและสถานภาพการทำงานอยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ คำนสถานภาพทางสังคม และพอใจต่ำสุด คือ รายได้ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้อาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า มีความพอใจในการทำงาน คือ ความมีอิสระในการทำงาน แค่องค์ประกอบที่สามารถทำนายความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ คือ ความรับผิดชอบ สถานภาพทางสังคม และการเลื่อนตำแหน่ง ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(ประพจน์ นันทรามาศ 2523) มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆคือ ความก้าวหน้า ความรับผิดชอบ การบังคับบัญชา นโยบาย และการบริหารงาน สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ไพฑูริย์ กฤษณ์เพ็ชร 2523) โดยทั่วไปมีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยอาจารย์ในวิทยาเขตบางแสน มีความพึงพอใจในการทำงานสูงสุด รองลงมาคือ อาจารย์ในวิทยาเขตพิษณุโลก ส่วนอาจารย์ในวิทยาเขตพลศึกษา มีความพึงพอใจในการทำงานต่ำสุด ส่วนในวิทยาลัยครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิทยาลัยครูภาคเหนือ (กมล รัตสวน 2523) และวิทยาลัยครูในภาคใต้ (เวศ ศรีละมุด 2522) มีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยในวิทยาลัยครูภาคเหนือพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงาน คือ ลักษณะของงาน ความเจริญก้าวหน้า การปฏิบัติในการบริหารของผู้บังคับบัญชา ส่วนในวิทยาลัยครูภาคใต้ มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงาน คือ ความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน ฐานะของอาชีพ และความเป็นอยู่ส่วนตัว เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาพบว่า สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของอาจารย์วิทยาศาสตร์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ (สุรพล ไพโรจน์ประยูร 2525) ปฏิบัติงานจริงต่ำกว่าสมรรถภาพที่ควรปฏิบัติในทุกด้าน ส่วนอาจารย์พลศึกษาในวิทยาลัยครู (ชาญชัย เรื่องขจร 2523) มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานมากในด้าน การพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ สำหรับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการคลินิกในโรงเรียนพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ (อุทุมพร พรนฤสุวรรณ 2521) พบว่า อาจารย์มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทุกด้านยกเว้นในเรื่องเงินเดือน และสวัสดิการที่พึงพอใจในระดับต่ำ

ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรอื่นๆในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งได้แก่ ข้าราชการกรมการฝึกหัดครู (สุชาคา นิภานันท์ 2525) มีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่อง ผู้ร่วมงาน ลักษณะสิ่งตอบแทน และปัจจัยสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับงาน สำหรับข้าราชการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พิรพรท หุ่นเจริญ 2524) พบว่ามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบรรดารักหองสมุคมหาวิทยาลัย (เปล่งศรี อิงคินันท์ 2525) พบว่ามีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับ-

คัมภีร์ชา เพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจน้อย คือ การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้า และเงินเดือน เมื่อพิจารณาตามประเภทของงาน (จุโรพรณ หล่อศิริ 2524) บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากกว่าบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือ

3.10 ลักษณะของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพของสถาบันและตัวแปรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น สาขาวิชาที่สอน ซึ่งผลจากการวิจัยเพื่อศึกษาถึงลักษณะของคณาจารย์ต่างๆในสถาบันและได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า

อาจารย์วิทยาลัยครูร้อยละ 52.23 มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางและจำนวนร้อยละ 24.44 มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยอยู่ในระดับสูง ในกลุ่มอาจารย์ที่มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงนี้ เป็นผู้มีใจกว้าง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กับสนใจที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง การปกครอง แต่อาจารย์กลุ่มนี้มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยคล้ายในเรื่องการคำนึงถึงผู้อื่น ความรับผิดชอบ การเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย และความสามัคคีธรรม (บัญญัติ บุญเป็ย 2518) ส่วนในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บุญช่วย ศิริเกษ 2525) กลุ่มอาจารย์จำนวนคิดเป็นร้อยละ 71.63 มีความไว้วางใจต่อฝ่ายบริหารอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความขัดแย้งในกลุ่มอาจารย์ด้วยกันเกี่ยวกับการบริหารและการดำเนินงานของวิทยาลัยครูอยู่ในระดับต่ำ ส่วนทัศนคติต่อการเมืองนั้น อาจารย์วิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูภาคเหนือ (สมชาย สิทธิพงศ์ 2519) ไม่ว่าจะ เป็นเพศใด รัศมีอายุแตกต่างกันเท่าใด ต่างก็มีทัศนคติที่ดีต่อการเมือง แต่ในเรื่องทัศนคติแบบบังคับบัญชาและแบบวิชาชีพ วีระวัฒน์ พัทธน์กุลชัย (2524) พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูที่มีอายุ ตำแหน่งทางวิชาการเท่ากันจึงมีทัศนคติเหมือนกัน แต่ถ้าอาจารย์มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีทัศนคติในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกัน ในด้านทัศนคติต่ออาชีพครูนั้นศึกษาเฉพาะอาจารย์ผู้สอนวิชาเกษตร (สุรพล มนัสเสวี 2519, สุภางค์ โล้วโสภณกุล 2520) ซึ่งพบว่าอาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของอาจารย์เรียงตามลำดับคือ นักศึกษา สวัสดิการ สภาพแวดล้อมการทำงาน ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน แต่อาจารย์ผู้สอนวิชาเกษตร

ก็ประสบปัญหาในการทำงานคือ หลักสูตรไม่มีชั่วโมงปฏิบัติทำให้ยากแก่การสอน อุปกรณ์มีน้อย ซากอาคารเรียนและสถานที่ทำงานของหมวด เวลาเรียนมีน้อย อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (พนัน อ่อนสำลี 2523) มีทัศนคติที่ดีต่อการวางแผนและการดำเนินงานตามแผนส่งเสริมการเกษตร โดยมีทัศนคติที่ดีมากต่อสาขาวิชาที่ทำการส่งเสริมคือ สาขาพืช สาขาสัตว์ และสาขาช่าง

ในมหาวิทยาลัย อาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร (ศรีหทัย พานิชพันธ์ 2517) มีความคิดเห็นต่อการวางแผนครอบครัวว่า มีผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ โครงการวางแผนครอบครัวนี้รัฐบาลควรถือเป็นโครงการเร่งด่วน โดยจัดสอนแทรกเพศศึกษาและการศึกษาที่ว้าก้วยชีวิตและครอบครัวไว้ในหลักสูตร ส่วนตัวอาจารย์เองก็ได้รับความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวนี้จากสื่อมวลชน อาจารย์จึงมีความคิดว่าอาจารย์ควรจะมีบุตร 2-3 คน โดยให้ภรรยาเป็นฝ่ายคุมกำเนิดมากกว่าสามี ส่วนในเรื่องของการทำแท้ง (ประวิตร ชื่นวิเชียร 2521) พบว่าอาจารย์มีความเห็นเกี่ยวกับการทำแท้งว่าทำได้ภายใต้เงื่อนไข คือ การตั้งครรภ์เป็นอันตรายต่อสุขภาพของแม่ ถูกข่มขืน และมีสาเหตุเชื่อว่าทารกจะพิการ อาจารย์ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งโดยเสรี ดังนั้นจึงเห็นว่ากฎหมายการทำแท้งควรมีการขยายขอบเขตให้กว้างขวางกว่าเดิม ในด้านทัศนคติต่อการเมืองนั้นศึกษาเฉพาะอาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สมพงษ์ คุชาพงษ์ 2518) พบว่า อาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มีทัศนคติต่อการเมืองแตกต่างจากอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาทางสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ ส่วนทัศนคติต่อวิชาชีพครูศึกษาเฉพาะอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (บุญศรี แสงประเสริฐ 2521) พบว่า คณะที่อาจารย์สอนประจำมีความสัมพันธ์ทำให้อาจารย์มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูแตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบอาจารย์แพทย์กับอาจารย์วิศวกรรม (รัชการพร จารุเสน 2524) พบว่า อาจารย์ทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้ในค่านิยมความเป็นอาจารย์และการประกอบอาชีพตามสาขาของตนไม่แตกต่างกัน สำหรับเรื่องความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันนั้น (รมย์ อุปรมัย 2512) อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 235 คน มีความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์ เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการสอนและให้ประโยชน์ทั่วไป โดยอาจารย์มีหลักในการพิจารณาเลือกอ่านหนังสือพิมพ์ไทย คือ เลือกอ่านเพราะบทวิจารณ์ดี มีคุณภาพและความมุ่งหมายที่แน่นอน เสนอข่าวรวดเร็ว ตรงไปตรงมา ยุติธรรม บทบรรณาธิการดี หนังสือพิมพ์ไทยที่อาจารย์เลือกอ่านคือ สยามรัฐ เคลื่อนิวส์ ไทยรัฐ พิมพ์ไทย ส่วนหลักในการเลือกอ่าน

สอน ส่วนในวิทยาลัยครูภาคเหนือ (สุนีย์ เอี่ยมอภุชย์ 2522) พบว่า การจัดการนิเทศภายในของผู้บริหารไม่เป็นไปตามที่อาจารย์ในวิทยาลัยคาดหวังทั้งนี้เกิดปัญหาและอุปสรรคมาจากการที่ผู้บริหารระดับอธิการและรองอธิการขาดการติดตามผลว่า อาจารย์ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการนิเทศภายในไปปฏิบัติเพียงใด งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญแก่งานวิชาการในการพิจารณาความดีความชอบ และไม่มีระบบในการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน จากปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคณาจารย์ในวิทยาลัยครูสุบิน แก้วยัง (2525) และทิพวรรณ สีกุลรัมย์ (2522) จึงได้เสนอโครงการพัฒนาคณาจารย์ของวิทยาลัยครูโดยทั่วไป และเฉพาะวิทยาลัยครูลำปางชั้น ส่วนเชิญ วีระฉายา (2524) ก็ได้เสนอแนะให้จัดโปรแกรมโดยเฉพาะสำหรับพัฒนาสมรรถภาพผู้บริหารในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือขึ้น โดยเน้นให้คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การจัดโปรแกรมบรรลุผลคือ วิธีการให้การอบรม พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เข้ารับการอบรม การจัดหลักสูตรการอบรม ลักษณะของอาจารย์ผู้ให้การอบรม ภูมิหลังของผู้เข้ารับการอบรมการบริหารและบริการอบรม การวัดผลและประเมินผลการอบรม พฤติกรรมที่แสดงออกของอาจารย์ผู้สอนต่อผู้เข้ารับการอบรม สำหรับที่วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า มยุรี พลังกูร (2523) พบว่า ผู้บริหารไม่ได้ให้การสนับสนุนในการพัฒนาคณาจารย์ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเห็นว่าอุปสรรคและปัญหาในการพัฒนาคณาจารย์คือ การขาดแคลนบุคคลที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคณาจารย์ ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา อรพินทร์ กุลประภา (2523) ได้พบว่า ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ต้องการได้รับการพัฒนาทั้งในด้านการปฐมนิเทศ การฝึกอบรม หรือประชุมเชิงปฏิบัติการ การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ การจัดสัมมนาทางวิชาการ และการศึกษาปฏิบัติงาน เทคนิควิธีทำงาน แต่การพัฒนาคณาจารย์ก็ต้องประสบปัญหาและอุปสรรค คือ การขาดงบประมาณ ขาดกำลังคน เวลาไม่เอื้ออำนวย ในมหาวิทยาลัย (ศิริทิพย์ วีโรทัย 2525) พบว่าผู้บริหารและอาจารย์ต้องการเวลาสำหรับการทำวิจัยและเขียนตำราเอกสารทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและอาจารย์ร้อยละ 60 ได้ปฏิบัติงานวิจัยอยู่ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารและอาจารย์ให้ความสนใจงานวิจัย ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องสนับสนุนการวิจัยโดยขจัดปัญหาในเรื่องเวลา ให้อาจารย์ได้พักการสอนเพื่อไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการโดยทำการวิจัยหรือแต่งและเรียบเรียงตำรา จึงทำให้ได้ผลงานที่สมบูรณ์

และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สำหรับที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กรณีการ พงษ์สันติ 2524) อาจารย์ต้องการได้รับการเสริมความรู้ในเรื่องการประเมินผลการ สอนมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้สื่อการสอน และอันดับสุดท้าย คือ ความรู้พื้นฐานเพื่อ การสอน ส่วนที่มหาวิทยาลัยมหิดล (ชวนพิศ นรเกษานนท์ 2524) พบว่า มหาวิทยาลัย ได้กำหนดโครงการเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนไว้ 6 โครงการ คือ การวิจัยเพื่อเสริมการสอน การประเมินผลการสอน หลักสูตรและการดำเนินการ การสอน การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการศึกษา และผู้เรียน ระดับอุดมศึกษา ในการจัดโครงการนี้อาจารย์ต้องการให้จัดเป็นการประชุมปฏิบัติการ โดย จัดเป็นโปรแกรมสั้นๆ เฉพาะวันทำงาน 1-2 วัน ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สมนึก เจริญพัฒนา 2524) ได้จัดการพัฒนาอาจารย์โดยจัดโครงการประชุมปฏิบัติการและสัมมนา ของหน่วยพัฒนาอาจารย์ การจัดโครงการนี้ประสบผลสำเร็จ 6 โครงการคือ การเรียน การสอนทั่วไป การสอนแบบบรรยาย การสอนกลุ่มย่อย เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับ เนื้อหาวิชา การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ และการประเมินผลการ เรียน ส่วนโครงการที่ไม่ประสบผลสำเร็จ คือ โครงการประชุมเรื่องชุดการสอน การ สอนโดยผู้สอนเป็นกลุ่ม และสื่อการสอน ส่วนในสถานศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและทบวงมหาวิทยาลัย (ทองกษัตริย์ วัชรโรทยาน 2523) ได้จัดรูปแบบของการพัฒนา คณาจารย์ในรูปการศึกษาต่อทั้งระยะยาวและระยะสั้น การอบรมสัมมนา การประชุมวิชา การต่างๆทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งได้รับผลที่ทำให้อาจารย์มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปใน ทางที่ดีขึ้นต่อการปฏิบัติงาน ต่อสถาบันและต่อวิชาชีพ

3.12 เทคโนโลยีทางการอุดมศึกษา

เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดย จะเอื้ออำนวยประโยชน์ที่ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ กว้างขวางขึ้นจึงมีผู้เสนอโครงการ เพื่อจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ชีรกุล ศรีจันทพงศ์ (2512) เสนอให้ จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปราณี นนทมาศ (2512) เสนอให้ จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิเชียร นิตยะกุล (2513) เสนอให้จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มนต์ทิพย์ ควงแก่น (2517) เสนอให้จัดตั้งศูนย์โทรทัศน์การศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สมภพ วิจารณ์-

พันธ์ (2517) เสนอให้จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาสำหรับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
โกวิท วิวัฒน์ศร (2518) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูจันทร-
เกษม พรรณพิมล กุลบุญ (2518) ได้เสนอโครงการใช้โทรทัศน์สำหรับห้องสมุดมหา-
วิทยาลัยในประเทศไทย มานิต ยอกเมือง (2518) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา
สำหรับวิทยาลัยครูอุบลราชธานี อรพรรณ ประภาพันธ์ (2518) ได้ออกแบบโครงการ
ศูนย์โสตทัศนศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูจันทบุรี วิว เนียมพยัคฆ์ (2518) ได้เสนอจัดตั้ง
ศูนย์โทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร คมสัน อุสมสารเส-
วี (2519) เสนอให้จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูสกลนคร
นราพร มนุระสาคร (2519) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูหมู่
บ้านจอมบึง วนิกา ทั้งศรีพงษ์กุล (2520) ได้เสนอให้จัดตั้งสถานีวิทยุศึกษาสำหรับมหา-
วิทยาลัยเปิดในประเทศไทย วรกิต วัคเข้าหาลาม (2521) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์เทค-
โนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูมหาสารคาม วนิกา สุวรรณเพ็ญ (2523) ได้
เสนอให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับวิทยาลัยพยาบาล สภาอากาศไทย สมพร สุขวิเศษ
(2524) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูเพชรบุรี มานี-
ศา ศรีสาคร (2525) ได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทยใน
วิทยาลัยครูเทพสตรี โดยให้บริการยืมสื่อการสอนภาษาไทย การจัดทำรายชื่อสื่อการสอน
ต่างๆให้เป็นระบบ รวบรวมบันทึกเสียงเกี่ยวกับวิชาภาษาไทย

การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆก็ประสบปัญหา
เช่นกัน โดยวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิบูลย์ สุทธิพันธ์ 2523) ประสบปัญหาในการ
บริหารงานของหน่วยเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน
งาน ชาคิวส์อุปกรณ์ ส่วนวิทยาลัยครูจันทรเกษม (โกวิท วิวัฒน์ศร 2518) วิทยาลัยครู
จันทบุรี (อรพรรณ ประภาพันธ์ 2518) และวิทยาลัยครูเพชรบุรี (สมพร สุขวิเศษ
2524) ประสบปัญหาคัดคล้ายคลึงกันคือ อุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่ตรงกับเนื้อหาวิชา ห้องเรียนส่วนใหญ่
ไม่อำนวยความสะดวกในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ที่วิทยาลัยครูมหาสารคาม (วรกิต วัค
เข้าหาลาม 2521) วิทยาลัยครูเทพสตรี (มานิตา ศรีสาคร 2525) ประสบปัญหาคัดคล้าย
คลึงกันคือ ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน ขาดงบประมาณ อาจารย์ขาดความรู้ความชำนาญ
ในการผลิตสื่อจึงต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อ นอกจากนี้อาจารย์
และนักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร (คมสัน อุสมสารเสวี 2519) วิทยาลัยครูจันทบุรี



ใช้โทรทัศน์วงจรปิดเพื่อการสอนแต่ก็ประสบปัญหาในค่าน การทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมกล้องไม่สัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน ห้องเรียนออกอากาศถ่ายทอดไม่ถี่ ไม่มีการประเมินผลการเรียนโดยใช้โทรทัศน์ และไม่มีการจัดระเบียบวิธีการซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุด อาจารย์ผู้สอนต้องการได้รับการฝึกและอบรมในค่านการผลิตและการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน เมื่อมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดขึ้น (ณัฐวิจิ คุณาวุฒิ 2519) สิ่งสำคัญจะต้องมีสื่อการสอนที่จำเป็น คือ ตำรา/สิ่งพิมพ์ การเรียนทางไปรษณีย์ วิทยุโทรทัศน์ และมีศูนย์การศึกษาเป็นส่วนเสริม นอกจากนี้ควรมีโทรทัศน์การศึกษาโดยเฉพาะ มีระบบคอมพิวเตอร์และอาจารย์สอนทบทวน มีสถานีวิทยศึกษา (วนিকা สุวรรณเพ็ญ 2520) มาช่วยจัดระบบการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร โดยสถานีวิทยศึกษานี้ต้องเป็นหน่วยงานเอกเทศสังกัดมหาวิทยาลัยเปิด งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการก่อสร้างนำมาจากงบประมาณแผ่นดิน

เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปแล้วมหาวิทยาลัยต่างๆยังจัดบริการโสตทัศนศึกษาไม่เพียงพอที่จะบริการอาจารย์และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษา อุทัย บุญประเสริฐ (2513) จึงเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งจัดตั้งหน่วยงานโสตทัศนศึกษากลางของมหาวิทยาลัยขึ้น และผู้บริหารควรให้ความสนใจ ส่งเสริมงานโสตทัศนศึกษายิ่งขึ้น นอกจากนี้ พรรรถพิมล กุลบุญ (2518) ยังเสนอให้มีการนำโทรทัศน์มาใช้สำหรับหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยต่างๆโดยนำโทรทัศน์ระบบวงจรปิดมาใช้ในค่านบริหารคือ ฝึกงานเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ใช้เป็นเครื่องตรวจห้องต่างๆป้องกันการขโมยหนังสือ และใช้ประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ส่วนการนำโทรทัศน์ระบบวงจรปิดมาใช้ในค่านบริการนั้นกระทำได้โดยนำมาใช้ในการขยายบริการของห้องสมุดไปให้ทั่วมหาวิทยาลัย จัดรายการโทรทัศน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ใช้โทรทัศน์ปฐมนิเทศห้องสมุด บริการตอบคำถามทางโทรทัศน์

3.13 คอมพิวเตอร์ทางการอุดมศึกษา

คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทช่วยในการดำเนินงานการจัดการศึกษาซึ่งมรกต คุษฎีธรรม (2516) ได้ทำการวิจัยถึงการใส่เครื่องมือคอมพิวเตอร์ช่วยการลงทะเลเบียนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า มหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยนำมาช่วยงานลงทะเลเบียนในเรื่อง การเก็บประวัติ ตรวจสอบวิชาเรียน ตรวจสอบ

สอบจำนวนนักศึกษา ทำรายงานประกาศผลสอบ และทำ Transcript ซึ่งสอดคล้องกับที่ สิริพร แสงหทัยอารีย์ (2523) ได้พบว่า สถาบันอุดมศึกษาต่างๆได้นำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในส่วนต่างๆของงานทะเบียนนักศึกษา คือ ด้านตารางสอนตารางสอบ ด้านลงทะเบียน ด้านประมวลผลการศึกษา ด้านระเบียบประวัติ และด้านการเงิน ส่วนจิตติรัตน์ ทักเทียมรมย์ (2513) พบว่า นอกเหนือจากการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ประโยชน์ในงานต่างๆที่กล่าวข้างต้นแล้ว คอมพิวเตอร์ยังสามารถช่วยงานกิจการภายในห้องสมุด การทำวิจัย งานทางค่านบริหารในเรื่องการวางแผนและการก่อสร้าง ในมหาวิทยาลัย งานสารบรรณ การทำสถิติและชีวประวัติบุคคล พัสทุะคลัง ค้วยเหตุนี้ จึงควรมีหน่วยคอมพิวเตอร์ประจำสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง หรือมีศูนย์คอมพิวเตอร์ระหว่างสถาบัน สำหรับที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ไพโรจน์ อุตรพงศ์ 2515) ได้เสนอให้มีการจัดตั้งคอมพิวเตอร์ขึ้นเพื่อบริการทั้งในด้านการสอนและการบริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีโครงการที่ขยายงานออกไป ดังนั้นจึงต้องการความรวดเร็วโดยใช้ระบบอัตโนมัติ

จากความสำเร็จและความจำเป็นที่จะต้องใช้คอมพิวเตอร์ในสถาบันอุดมศึกษา จึงได้มีผู้ทำการวิจัยเพื่อเสนอรูปแบบของการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ในการใช้งานด้านต่างๆ คือ ในปี พ.ศ. 2519 อรสิริ มาไพโรจน์ ได้สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหน้าที่และปริมาณงานของอาจารย์ โดยคอมพิวเตอร์จะใช้เวลาในการคำนวณประมาณ 10 นาทีต่องาน 1 อย่าง ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ชัยยงค์ วงศ์ชัยสุวัจน์ ได้เสนอรูปแบบจำลองของไคนามิคของการพัฒนาคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในด้านการผลิตบัณฑิต ควรขยายการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาตามความต้องการของตลาด ในค่านบุคลากรควรกำหนดอัตราส่วนอาจารย์ค่อนิสิตปริญญาตรี เป็น 1: 10 ปริญญาโท เป็น 1: 5 คุณวุฒิอาจารย์ปริญญาเอก:โท:ตรี เป็น 3:5:2 ในค่านงบประมาณควรกำหนดตัวเลขจากปัจจัยต่างๆที่มีอยู่จริงทั้งทางด้านการผลิตบัณฑิต บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ในปีเดียวกัน เพลินจิต ทมทิทชงค์ ได้ออกแบบระบบคอมพิวเตอร์เพื่อใช้กับระบบการเงินของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ในการพิจารณาจัดสรรและวางแผนงบประมาณ ในปี พ.ศ. 2522 ทศนีย์ วิริโยทัย ได้เสนอให้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อหาความซ้ำซ้อนในแนวสังเขปรายวิชาและพบว่า รายชื่อวิชา และเนื้อหา

แนวสังเขปรายวิชา เป็นสิ่งที่ทำให้รายวิชาซ้ำซ้อนกัน ในปีเดียวกัน วิไลพร ศิริมังครารัตน์ ได้ออกแบบระบบคลังข้อมูลของทบวงมหาวิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 นรากร บั้นเก่า ได้ออกแบบระบบการลงทะเบียนของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กัวยภาษาโคบอล และในปีเดียวกัน วันพร เหลืองอาภรพงศ์ ได้เสนอให้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้เครื่องคาตาพอยท์ 5500 ในการดำเนินงานจัดสรรงบประมาณ ต่อมา สุภาวดี พันธุศาสตร์ (2524) ได้เสนอรูปแบบโครงร่างแบบร่างแทเพื่อใช้กับระบบฐานข้อมูลของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนอัจฉรา สืบสินธุ์สกุลไชย (2524) ได้ออกแบบระบบคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยประเมินความดี ความชอบของอาจารย์โดยประเมินงาน 8 ด้าน คือ งานสอน งานควบคุมวิทยานิพนธ์/โครงงาน งานวิจัย งานเขียนทางวิชาการ งานบริหาร งานกรรมการ งานอาจารย์ที่ปรึกษา และงานบริการสังคม และธนาวรรณ จันทร์คนไพบุลย์ (2524) ได้ออกแบบสร้างระบบสารสนเทศโดยใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารงานบุคคลระดับภาควิชา

3.14 การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา

จากการที่สถาบันอุดมศึกษาได้ผลิตบัณฑิตและมหาบัณฑิตในหลักสูตรต่างๆ ออกไปปฏิบัติงานในสังคม ซึ่งบัณฑิตและมหาบัณฑิตเหล่านี้มีจำนวนมากและได้ปฏิบัติงานอยู่ในหลายๆสาขา จึงสมควรที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่ผลิตไปทั้งนี้เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไข หลักสูตร และวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การติดตามผลบัณฑิตและมหาบัณฑิต

ก. การติดตามผลบัณฑิต

หลักสูตรในระดับปริญญาตรีจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ มุ่งผลิตบัณฑิตในหลายสาขา ได้แก่ บัณฑิตทางแพทย์ (ภาวณี อริยกาลกาญจน 2514) ผู้สำเร็จการศึกษาจะออกไปประกอบอาชีพแพทย์ โดยจะปฏิบัติงานอยู่ในนครหลวงในโรงพยาบาลหรือโรงเรียนแพทย์มากกว่าศูนย์บริการอนามัยและสถานอนามัย โดยมีงานหลักคือ การตรวจรักษาและป้องกันโรค ส่วนบัณฑิตพยาบาล (จรัสศรี รัมมะวาส 2525) ควรจะมีลักษณะที่พึงประสงค์คือ ค่านิยมทั่วไป ค่านิยมเฉพาะในวิชาชีพที่เกี่ยวกับลักษณะของการพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลและค่านิยมบรรณ ทางค่านิยมบัณฑิต

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ทวีป ศิริวิรัมย์ 2517) จำนวนร้อยละ 52.60 ประกอบอาชีพเป็นครูอาจารย์ในกรุงเทพมหานคร โดยมีงานหลักทั่วไปเกี่ยวกับวิชาวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ ส่วนบัณฑิตอีกร้อยละ 42.49 ประกอบอาชีพเป็นนักวิเคราะห์วิจัยและอุตสาหกรรม ส่วนบัณฑิตทางการศึกษา อนุจิตต์ ณ ลำเลียง (2511) พบว่า บัณฑิตออกไปประกอบอาชีพเป็นครู อาจารย์ตามสาขาที่สำเร็จมาโดยจะสอนเฉลี่ยสัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง และสอนในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาไทยมากกว่าหมวดอื่น สำหรับบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา (เสริมจิต ชูพินิจ 2513) ได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ศึกษามาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้พอประมาณ ยกเว้นการวิจัยทางการศึกษาเท่านั้นที่นำมาใช้ประโยชน์น้อยมาก ทั้งนี้บัณฑิตประสบปัญหาในการปฏิบัติงานคือ การขาดแคลนกำลังคน งบประมาณ และอุปกรณ์ ส่วนบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิไลวรรณ เจริญพงษ์ (2515) ศึกษาการปฏิบัติงานของบัณฑิตครุศาสตร์ พบว่า ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตร้อยละ 75.51 และบัณฑิตร้อยละ 80.61 มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า บัณฑิตครุศาสตร์ปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อแยกพิจารณาเป็นสาขาวิชา สุรีย์ ชรรวมเลิศล้ำ (2524) พบว่า บัณฑิตครุศาสตร์ สาขาพลศึกษา จากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตคิดเป็นร้อยละ 60.00 และบัณฑิตร้อยละ 61.45 เห็นว่าบัณฑิตมีความสามารถมากในการปฏิบัติงานด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ การสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมและความประพฤติ มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะต่ออาชีพครู ส่วนบัณฑิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ (จินกนา เบญจเทพานันท์ 2523) ร้อยละ 42.26 เห็นว่าคณะครุศาสตร์ผลิตบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพดี มีความสามารถในการปฏิบัติงานในด้านวิชาการ การดำเนินการสอน ความสามารถพิเศษอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงแม้เป็นบัณฑิตที่จบหลักสูตรตามปกติหรือบัณฑิตเกียรตินิยมก็มีโอกาสประสบความสำเร็จในการทำงานไม่แตกต่างกัน (พจนา วงศ์ระกูล 2516)

ทางค่านับจิตจากวิทยาลัยครู (สุนิทยั แววศักดิ์ 2521) พบว่า บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนประสพสันต์ อักษรมัต (2524) พบว่า บัณฑิตจากวิทยาลัยครูภาคกลางได้ประเมินความสามารถของตนในการปฏิบัติงานด้านบุคลิกภาพ ความสามารถในการสอน ทักษะต่ออาชีพครูและมนุษย์สัมพันธ์สูงกว่าที่ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตประเมิน โดยบัณฑิตจากวิทยาลัยครูภาคกลาง (ประนอม สัมฤทธิ์สุวรรณ

2524) มีสมรรถภาพด้านการสอน ด้านวิชาการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่มีสมรรถภาพด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง เมศตา นพประดิษฐ์ (2525) พบว่าบัณฑิตวิทยาลัยครุภาควิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งในความเห็นของบัณฑิตและคณาจารย์ และได้เสนอให้มีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตของวิทยาลัยครูให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปัจจุบัน สำหรับหลักสูตรวิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์ (เอกราช อุทระ 2520) พบว่า หลักสูตรนี้สามารถผลิตบัณฑิตให้ออกไปประกอบอาชีพได้ ด้วยความภูมิใจ และคณาจารย์ของบัณฑิตได้ประเมินว่าบัณฑิตที่ปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีแต่บัณฑิตประเมินตนเองว่าปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนบัณฑิตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ประสานจิตต์ ลิ้มโกศา 2521) พบว่า บัณฑิตสองในสามมีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี แต่หนึ่งในสามมีความสามารถอยู่ในเกณฑ์ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในเรื่อง การจัดการ การปฏิบัติการสอน และบทบาททางวิชาชีพของครูเกษตร ส่วนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต ยิงศักดิ์ วัตะสุนิทยกุล (2516) พบว่าบัณฑิตที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนในภาคการศึกษา 2 3 4 และ 5 มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยอยู่ในเกณฑ์ดี ความรู้ที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตเพียงพอแก่การนำไปใช้ปฏิบัติงาน ส่วนบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในภาคการศึกษา 7 และ 8 ธรรมบุญ เพชรยศ (2515) พบว่า บัณฑิตมีความรู้ความสามารถดีในเรื่อง การปกครองชั้น การควบคุมกิจกรรม วิชาการ บุคลิกภาพและลักษณะ ส่วนเรื่องการจัดกิจกรรม การแนะแนว การอบรมศีลธรรมวัฒนธรรม การใช้อุปกรณ์การสอน บัณฑิตมีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากนี้บัณฑิตที่ปฏิบัติงานในภาคการศึกษา 9 10 11 (สันติภาพ กองกาญจนะ 2515) ปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีและเห็นว่าความรู้ที่ได้จากหลักสูตรที่ศึกษาจบมาเพียงพอที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงาน บัณฑิตที่ปฏิบัติงานในภาคการศึกษา 1 6 12 (มารศรี นั้วสกุล 2515) ทั้งคณาจารย์และบัณฑิตประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สำหรับบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง (วรรณิ พุทธาวุฒิไกร 2515) ทั้งคณาจารย์และบัณฑิตประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตอยู่ในเกณฑ์ดี และบัณฑิตต้องการได้รับความรู้เพิ่มเติมในคำสอน เมื่อพิจารณาเป็นวิชาเอก พบว่าเอกพยาบาลศึกษา (ละเอียก แจ่มจันทร์ 2525) ผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถอยู่ในระดับมากในการถ่ายทอดความรู้ การนิเทศและประเมินผล การปฏิบัติการพยาบาล พฤติกรรมทางวิชาชีพ ยกเว้นความรู้ความสามารถทางวิชาการที่มีอยู่ในระดับ

ปานกลาง สำหรับวิชาเอกฟิสิกส์ (ระวีวรรณ ศรีบุญลือ 2515, ชยันต์ บุญรักษ์ 2515) พบว่า บัณฑิตต้องการให้วิทยาลัยวิชาการศึกษาส่งเสริมการใช้ การทำอุปกรณ์การสอนวิชา วิทยาศาสตร์และโสตทัศนวัสดุให้มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการแต่งตำราฟิสิกส์เป็นภาษาไทย และจัดสอนวิชาภาคปฏิบัติทางค่านไฟฟ้าและเครื่องจักร เครื่องยนต์ต่างๆเพิ่มขึ้น ส่วน วิชาเอกเคมี (วิฑูรย์ ศรีบางพลี 2515, ศานิต วิเศษสุข 2516) บัณฑิตที่จบหลักสูตร นี้ต้องการใ้ความรู้และการฝึกวิธีสอนแบบต่างๆในการสอนภาคปฏิบัติควรจัดให้มีการวิจัย ง่ายๆเพิ่มเติมจากการทดลอง วิชาเอกชีววิทยา (พรรณี ใจสะอาด 2515) พบว่า บัณฑิตต้องการให้วิทยาลัยวิชาการศึกษาเปิดสอนวิชาพืชสวนเพิ่มขึ้น และสอนภาคปฏิบัติควบ คู่ไปกับการสอนภาคทฤษฎี เมื่อพิจารณาโดยรวมบัณฑิตทางการศึกษาสายวิทยาศาสตร์ ที่ได้รับการอบรมจาก สสวท. และไม่ได้รับการอบรมจะมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน (ปรีชา สัมฤทธิ์ผล 2521) ส่วนวิชาเอกพลศึกษา (สุวัฒน์ บั้ววราภรณ์ 2523) พบว่า บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรที่ศึกษาเพียงพอ แก่การนำไปใช้ปฏิบัติงาน

ในค่านการนำวิชาการที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ เสรี เจริญศิริ (2512) พบว่า บัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมจะเป็นผู้ประยุกต์ วิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์มากกว่าผู้ไร้โอกาสศึกษาเพิ่มเติม เมื่อพิจารณาถึงระยะ เวลาที่ใช้ในการผลิตบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์โดยทั่วไป ลักขณา วิสิฐศรีศักดิ์ (2524) พบว่า คณะนิเทศศาสตร์มีผู้ออกจากมหาวิทยาลัยกลางคันมากที่สุด ส่วนคณะครุศาสตร์มีผู้สำเร็จ การศึกษาตามกำหนดเวลามากที่สุด อาจสรุปได้ว่าระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ใช้ในการ ผลิตบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ คือ 4 ปี 1 เดือน

ข. การติดตามผลมหาบัณฑิต

มหาบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษาทางมีความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบดี โดยมหาบัณฑิตนำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน อย่างเต็มที่ ครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ ประ-ถมศึกษา (สมบูรณ์ แววมณีพลี 2524) พลศึกษา (จินทนา แสสุวรรณ 2522) จิตวิทยา (ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์ 2522) วิทยาการศึกษา (กานดา ลือสุทธิบุญ 2523) มหาบัณฑิต ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการสอน งานอื่นๆที่นอกจากการสอนที่ครุศาสตร์มหาบัณฑิตต้องปฏิบัติ

คือ มหาวิทยาลัยทางจิตวิทยา (ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์ 2522) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการและผลิตผลงานทางวิชาการโดยการเขียนบทความ ส่วนมหาวิทยาลัยทางพลศึกษา (จินทนา แสสุวรรณ 2522) ทำหน้าที่บริหารค่านพลศึกษา และมีผลงานทางวิชาการในการจัดหรือร่วมจัดประชุม/สัมมนาวิชาการ ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยสาขาวิชาการศึกษา ผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง ของมหาวิทยาลัยศิลปากร (นุช สุวรรณะชญ 2525) มีผลงานทางวิชาการน้อยมาก และโอกาสน้อยที่จะได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก แต่ในด้านการปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบดี สำหรับอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ชุกิมา สัจจามันท์ 2518, สุวรรณ ชุตินันท์ 2524) ทำหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ในระดับบริหารและมีผลงานทางวิชาการในรูปหนังสือเป็นวิทยากร เป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมวิชาชีพ โดยในช่วง พ.ศ. 2507-2516 มหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 90.00 และในช่วง พ.ศ. 2517-2522 มหาวิทยาลัยคิดเป็นร้อยละ 73.15 ได้เป็นสมาชิกสมาคมและชมรมวิชาชีพต่างๆ ส่วนมหาวิทยาลัยทางบรรณารักษศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ลลิตลล กิตติประสาร 2518) ร้อยละ 86.96 ได้ทำหน้าที่สอน ร้อยละ 76.81 ทำหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ โดยปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการจัดหมวดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ ในด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2515 (ประเสริฐ ภูจันทิก 2517) พบว่า มหาวิทยาลัยประเมินความสามารถของตนเองในการผลิตผลงานทางวิชาการไว้ในระดับต่ำ แต่ประเมินความสามารถตนเองสูงในเรื่องความเชื่อมั่นในตนเองและเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ส่วนบุญชัย บุญวิรัตน์ (2517) พบว่าผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานของมหาวิทยาลัยได้ประเมินการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายรายหัวต่อปีในการผลิตมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มหาวิทยาลัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 3 ปี 3 เดือน

ในด้านการปรับปรุงหลักสูตรมหาวิทยาลัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หลักสูตรครุศาสตร์มหาวิทยาลัยควรต้องมีการปรับปรุง (ลดาพร รวีรัฐ 2523) ส่วนหลักสูตรสาขาวิชามนุษยศาสตร์ (ศรีดิถีพันธ์ ส่งาเมือง 2525) มหาวิทยาลัยต้องการให้มีการสอนภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับการสอนภาคทฤษฎี ส่วนสมบูรณ์ แววมณีพลี (2524) พบว่ามหาวิทยาลัยต้องการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

งานห้องสมุดในวิทยาลัยครูทั้งหมด พบว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่าตนเองได้มีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงานห้องสมุด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่บรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารได้มีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงานห้องสมุดทุกด้าน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นผู้บริหารควรปฏิบัติงานห้องสมุดทุกด้านในระดับมากกว่าที่ได้ปฏิบัติอยู่จริง สำหรับภาพพจน์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดในค่านทรรศนะของบุคลากรและนักศึกษาเป็นภาพพจน์ที่ตรงกับลักษณะอันพึงประสงค์มาก (ไพโรจน์ ชลารักษ์ 2519) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในการดำเนินงานระหว่างห้องสมุดและแผนกโสตทัศนศึกษาในวิทยาลัยครูทั่วประเทศพบว่ายังมีจำนวนน้อย จึงจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยร้อยละของการจัดดำเนินการร่วมกันในค่านการบริหาร 25.80 งบประมาณ 3.22 บุคลากร 14.51 และการบริการ 21.05 สื่อการศึกษาซึ่งห้องสมุดและแผนกโสตทัศนศึกษาจำนวนสูงสุดใช้หรือให้บริการร่วมกัน ได้แก่ ตำราแบบโปรแกรม ลูกโลก ภาพวาด เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องอัดสำเนาและเครื่องพิมพ์ดีด (พันทิพล มีแท้ม 2522) นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาความเพียงพอของทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการสอนวิชาบรรณารักษ์ของวิทยาลัยครูภาคกลาง (มนต์ฤดี วัชรประทีป 2521) พบว่าห้องสมุดของวิทยาลัยครูทุกแห่งมีหนังสือบรรณารักษศาสตร์ภาษาไทยเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือบรรณารักษศาสตร์ภาษาอังกฤษ อัตราส่วนระหว่างจำนวนหนังสือบรรณารักษ์กับจำนวนนักศึกษาวิทยาลัยครูเพชรบุรีจัดหาให้มากที่สุดคือ 7.2 เล่มต่อนักศึกษา 1 คน และวิทยาลัยครูนครปฐมจัดหาให้น้อยที่สุดคือ 2.8 เล่มต่อนักศึกษา 1 คน ซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการและไม่เป็นไปตามมาตรฐานห้องสมุดวิทยาลัยครูจึงควรจัดหาเพิ่มเติม สำหรับหนังสือภาษาไทยส่วนใหญ่ทันสมัยสอดคล้องกับหลักสูตร ส่วนหนังสือภาษาอังกฤษยังต้องการปรับปรุงทั้งในค่านปริมาณและคุณภาพ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 85.20 ต้องการให้หนังสือในห้องสมุดมีชื่อเรื่องเหมือนกับหนังสือของห้องสมุดวิทยาลัยครูแห่งอื่นๆ เพื่อความสะดวกในการเรียนการสอนและการค้นคว้า เพราะวิทยาลัยครูทุกแห่งใช้หลักสูตรการสอนเหมือนกันและอาจารย์ผู้สอนยังต้องการให้ห้องสมุดมีหนังสือที่ทันสมัยและตรงตามที่ต้องการอยู่เสมอ

การดำเนินงานห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาประสบปัญหาในเรื่องสายการบังคับบัญชา งบประมาณ ค่านวณและจำนวนบุคลากร จำนวนหนังสือและวารสารมีน้อย พื้นที่ห้องสมุดต่ำกว่า 2,000 ตารางฟุต (เบญจา สุวัฑฒ์ 2523)

ส่วนสภาพการดำเนินงานที่ทำให้เกิดการขโมยหนังสือ ผลการวิจัยของ สุพร พิริยะไพโรจน์ (2523) พบว่า การขโมยหนังสือในห้องสมุดมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนังสือ จำนวนคนใช้ห้องสมุด และจำนวนที่นั่งอ่านภายในห้องสมุด หนังสือหมวดที่ยืมหรือใช้มาก มีปริมาณการสูญหายมากกว่าหมวดอื่นๆ การจัดดำเนินงานห้องสมุดวิทยาลัยเอกชน (รัตนา เทชะวลัญญ 2519) ไม่มีสภาพเป็นศูนย์วิชาการอย่างเต็มที่ ไม่มีอาคารเป็นเอกเทศ ห้องสมุดมีความคับแคบ มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีคุณภาพไม้ครบ มีหนังสือไม่ทันสมัย ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักศึกษา ตลอดจนนักศึกษายังไม่รู้จักวิธีใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้อง ส่วนความต้องการของห้องสมุดคือ เพิ่มบุคลากรระดับต่างๆ ได้แก่ บรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ เสมียน และนักการประจำห้องสมุด และเมื่อพิจารณาการจัดหาวัสดุห้องสมุดของวิทยาลัยเอกชนพบว่า บรรณารักษ์มีแนวการจัดหาวัสดุห้องสมุดโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีแผนการจัดหาหนังสือธุรกิจ บัญชี และการบริหารมากเป็นอันดับหนึ่งในขณะที่นักศึกษาและอาจารย์มีความต้องการใช้หนังสือสังคมวิทยามากเป็นอันดับหนึ่ง (บุญศิริ สุวรรณเพชร 2523)

การบริหารงานห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้การบริหารแบบกระจายอำนาจจนเกิดความร่วมมือกัน ปัญหาการบริหารอยู่ที่ฐานะทางกฎหมายของหอสมุดกลางและบรรณารักษ์วิชาชีพ (จุฑามาศ สุวรรณโคตร 2512) สำหรับผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีการวิจัยพบว่า ได้แสดงพฤติกรรมผู้นำทั้งมิติมุ่งสัมพันธ์และมิติกิจสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 2 มิติ ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารได้บริหารงานโดยคำนึงถึงสัมพันธ์ภาพส่วนตัว มุ่งในด้านการแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับนับถือ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงานผสมผสานกับการคำนึงถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานได้ในระดับดี (จินตนา เวลมูลละ 2521) สำหรับภาระหน้าที่ของบรรณารักษ์ตามคู่มือปฏิบัติงาน ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งงานทั่วไปเกี่ยวกับห้องสมุด การบริหารงานในค่านระเบียบปฏิบัติงาน และในค่านงบประมาณ บุคลากร หน้าที่และขอบเขตของการดำเนินงาน และเนื้อหาปฏิบัติงานเฉพาะแผนก คือ งานวารสาร งานจัดหมู่และทำบัตรรายการ งานรับ-จ่าย งานบริการตอบคำตามช่วยการค้นคว้า งานจัดหาหนังสือและสิ่งพิมพ์ และงานโสตทัศนวัสดุ ซึ่งเนื้อหาของคู่มือปฏิบัติงานยังมีรายละเอียดไม่สมบูรณ์เพียงพอ (ปิยนารถ สงวนมณี 2523) และเมื่อพิจารณาสถานภาพของบรรณา-

รักร์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 88.57 เป็นหญิง มีอายุเฉลี่ย 30.17 ปี เป็นข้าราชการชั้นเอกและชั้นพิเศษเพียงร้อยละ 9.05 และ 3.81 ตามลำดับ บรรณารักร์ส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 55.71 เป็นข้าราชการชั้นโท ผู้ทำงานในห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 64.29 ได้รับการบรรจุเป็นตำแหน่งบรรณารักร์และวิทยากร ทำให้โอกาสที่จะก้าวหน้ามีจำกัด ตลอดจนสิทธิต่างๆที่ได้รับจะน้อยกว่าผู้มีวุฒิเช่นเดียวกัน แต่มีตำแหน่งอาจารย์ บรรณารักร์ที่มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไปทั้งในสาขาวิชาบรรณารักร์ศาสตร์ และสาขาอื่นมีเพียงร้อยละ 37.14 เท่านั้น (ยุวดี พิทักษ์ 2519) และจากการคาดคะเนความต้องการบรรณารักร์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ระหว่างปีการศึกษา 2520-2524 พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการบรรณารักร์รวมกันเฉลี่ยปีละ 253 คน ส่วนจำนวนบรรณารักร์ระดับปริญญาที่ผลิตได้ในประเทศตลอด 5 ปีการศึกษามีจำนวน 385 คน หรือเฉลี่ยปีละ 77 คน ซึ่งยังไม่เพียงพอับความต้องการของห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ส่วนข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการรับผิดชอบงานห้องสมุดของอาจารย์วิชาบรรณารักร์ศาสตร์ (กฤษณ์รัตน์ สุวรรณรัตน์ 2519) พบว่ามีข้อได้เปรียบคือ สามารถใช้ประสบการณ์จากห้องสมุดให้เป็นประโยชน์ก่อนสอน ได้ความรู้ และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น มีโอกาสใช้ห้องสมุดมากกว่าอาจารย์อื่น มีสิทธิได้รับผลตอบแทนและการพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ มีโอกาสพบกับนักศึกษามากขึ้น ทำให้รู้ขอบกว้างของห้องสมุด ส่วนข้อเสียเปรียบได้แก่ อาจารย์มีเวลาเตรียมการสอน การค้นคว้าหาความรู้ และการติดตามผลการสอนตนน้อยลง นอกจากนี้อาจารย์ส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 49.50 เห็นว่า อาจารย์ประจำแผนกวิชาบรรณารักร์ศาสตร์ควรใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานห้องสมุดของสถาบัน และอาจารย์จำนวนร้อยละ 31.15 ควรปฏิบัติงานห้องสมุดเฉพาะกรณีที่มีชั่วโมงสอนน้อย สำหรับการดำเนินงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน จิระ อินทโกสม (2524) พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกันภายในมหาวิทยาลัย คือ การยืม การบริการตอบคำถามและการช่วยค้นคว้าทางโทรศัพท์ระหว่างคณะต่าง ๆ ส่วนห้องสมุดคณะกับหอสมุดกลางต่างสถาบันมีความร่วมมือกันน้อย และผลการวิจัยยังเสนอให้มีความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกันมากขึ้นโดยไม่จำกัดแต่เฉพาะความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัยเท่านั้น ปัญหาสำคัญที่ทำให้ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดขาดความคล่อง-

ด้วได้แก่ ชาติทรัพยากรห้องสมุด บุคลากร ยานพาหนะและงบประมาณ นอกจากนี้
 การดำเนินงานภายในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ยังมีการแบ่งความ
 รับผิดชอบเป็นแผนกต่างๆคือ แผนกจัดหาไม้เจ้าหน้าที่ประจำทำหน้าที่หลักคือ การเลือก
 หนังสือ การสั่งซื้อ ขอบริจาคแลกเปลี่ยนหนังสือ แผนกนี้มีปัญหาทางค่านชาคงบประ-
 มาณเจ้าหน้าที่ หนังสือภาษาไทยมีน้อย ไม่มีคู่มือในการเลือกซื้อ และระเบียบการ
 จ่ายเงิน (พูนสุข ศรีภิรมย์ 2516) งานค่านวารสารมีทั้งแบบแยกเป็นสัดส่วนคือ
 แผนกวารสารโดยเฉพาะ และแบบไม่แยกคงอยู่กับงานค่านอื่นๆ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 ในประเทศไทยโดยมากไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำค่านวารสารโดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ส่วน
 ใหญ่ชาคคุณวุฒิค่านบรรณารักษ์และงบประมาณมีไม่เพียงพอ การจัดวารสารใช้วิธี
 พิจารณาจากรายชื่อวารสารที่อาจารย์และนักศึกษาเสนอแนะ (จารุวรรณ ไกรเทพ
 2517) ส่วนฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการเป็นหน่วยงานย่อยของงานเทคนิคห้องสมุด
 หัวหน้าฝ่ายทำหน้าที่บริหารงานค่านจัดหมู่และทำบัตรรายการที่เป็นนโยบายและการ
 แก้ไขปัญหาต่างๆที่เป็นงานบริหารเฉพาะในฝ่าย โดยไม่ต้องรับผิดชอบการทำงานประ-
 มาณและการคัดเลือกบุคลากร ปัญหาสำคัญของฝ่ายจัดหมู่และทำบัตรรายการคือ จำนวน
 บุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและบรรณารักษ์ไม่ได้ทำงานของฝ่าย
 เต็มเวลา (ศุภลักษณ์ รัตนมณีฉัตร 2522) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิธีดำเนินการของ
 ห้องสมุดในรูปแบบอื่นๆอีกดังที่ เฉลิมศักดิ์ ชูปวา (2522) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน
 วัสดุไม้ตีพิมพ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า หัวหน้าบรรณารักษ์มี
 บทบาทสำคัญในการเลือกและประเมินค่าสำหรับการจัดหานั้นบรรณารักษ์ฝ่ายจัดหาเป็น
 ผู้รับผิดชอบในการจัดหา กล่าวคือ ใช้วิธีการจัดซื้อเป็นส่วนใหญ่ วัสดุไม้ตีพิมพ์ในห้องสมุด
 ส่วนใหญ่มีบริการ ไม้ แก้ว รูปภาพ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง แผนที่ วัสดุเหล่านี้มีเนื้อ
 หาส่วนใหญ่ในหมวด 300 หรือ หมวดสังคมศาสตร์ ส่วนเครื่องมือที่บริการส่วนใหญ่
 ไม้ แก้ว เครื่องฉายสไลด์ เครื่องอ่านฟิล์มสตริป และเครื่องบันทึกเสียง ห้องสมุดใน
 ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีวิธีดำเนินการวัสดุไม้ตีพิมพ์ไม่แตกต่างกัน ส่วน สมร จิตรา-
 ทร (2524) ศึกษาการดำเนินงานเทคนิคของหนังสือปกอ่อนของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
 ในประเทศไทย พบว่า บรรณารักษ์เห็นค้วยในการจัดหาหนังสือปกอ่อนประเภทวิชาการ
 คำราและบันเทิง แต่ชอบคัดเลือกซื้อหนังสือปกแข็งมากกว่า การจัดเก็บบนชั้นจัดปนกับ
 หนังสือปกแข็งโดยเรียงตามเลขเรียกหนังสือหรือตามชื่อผู้แต่ง ชื่อสกุลผู้แต่ง ในขณะที่

ที่งานบริการจ่ายรับเห็นว่าควรจัดเก็บหนังสือปกอ่อนประเภทวิชาการและสารคดีไว้กับหนังสือปกแข็ง หนังสือปกอ่อนประเภทบันเทิงแยกไว้ต่างหาก ส่วนผู้ใช้ห้องสมุดซึ่งใช้หนังสือประเภทบันเทิงมากกว่าวิชาการและสารคดี เห็นว่าควรจัดเก็บหนังสือปกอ่อนทุกประเภทแยกเป็นสัดส่วนต่างหากจากหนังสือปกแข็ง จัดเรียงตามเลขเรียกหนังสือสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้าที่มีในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ประกอบด้วย คู่มือรายการ หนังสืออ้างอิง และวัสดุอ้างอิง วรรณคดี และบรรณารักษกรรม จุลสาร กฤตภาค โทรทัศน์ เครื่องถ่ายเอกสาร ที่นั่งในห้องหนังสืออ้างอิงมีโดยเฉลี่ยประมาณ 1 ที่นั่งต่อผู้ใช้ห้องสมุด 65.23 คน ปริมาณโดยเฉลี่ยของหนังสืออ้างอิง 1 หน่วยต่อผู้ใช้ห้องสมุด 5.72 คน ส่วนใหญ่เป็นหนังสือที่พิมพ์อยู่ในระหว่างค.ศ. 1960-1969 และปริมาณของวารสารโดยเฉลี่ย 1 รายการต่อผู้ใช้ห้องสมุด 11.25 คน ส่วนปัญหาในการดำเนินงานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าคือ สถานที่คับแคบ หนังสืออ้างอิงและวัสดุอ้างอิงมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด บุคลากรมีจำนวนน้อยเกินไป (ธิดา โปธิพุกกณะ 2514) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหนังสือที่ยืมออกกับประเภทที่ใช้ภายในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ถ้าหนังสือประเภทหนึ่งหรือหมวดหมู่หนึ่งมีการยืมออกสูง หนังสือประเภทนั้นมีการใช้ภายในห้องสมุดสูงด้วย แต่ถ้าหนังสือประเภทหนึ่งมีการยืมออกต่ำ หนังสือประเภทนั้นมีการใช้ภายในห้องสมุดต่ำเช่นกัน (จรรยา ไพโรจน์สกุล 2524) นอกจากนี้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้ดำเนินงานสำรวจหนังสือในระหว่างปีภาคการศึกษาหรือภาคฤดูร้อน โดยมอบให้บรรณารักษ์เป็นผู้สำรวจและควรเลือกสำรวจหนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไปและวารสารเป็นอันดับแรกสุด (พูนีสาร์ อัครกะพู 2525) และเนื่องจากปริมาณงานของห้องสมุดมีขอบข่ายกว้าง วรรณคดี เครื่องเล่น (2518) จึงเสนอให้นำคอมพิวเตอร์มาใช้ปรับปรุงระบบบริการของห้องสมุด คอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้ควรมีขนาดกลางหรือขนาดใหญ่เพื่อให้บรรจุข้อมูลได้หมด

การศึกษาหัวเรื่องของหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในส่วนกลาง พบว่า มีความเหมาะสมดังนี้คือ หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียน 39 หัวเรื่อง หัวเรื่องย่อยใช้ตามชื่อภาษา 28 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเนื้อหาเดียวกัน แต่ใช้คำหรือวลีต่างกัน 139 หัวเรื่อง สำหรับหัวเรื่องที่ใช้แตกต่างกันไป

เฉพาะแต่ละห้องสมุดของมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์เห็นว่ามีความเหมาะสม 37 หัวเรื่อง ไม่เหมาะสม 33 หัวเรื่อง (นิรมล ทรายเจริญ 2519) ส่วนหัวเรื่องหมวดวิชาการ ศึกษาที่มีชื่ออยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครรวม 625 เรื่อง เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อยได้คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 254 หัวเรื่อง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 219 หัวเรื่อง คุรุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 184 หัวเรื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน 138 หัวเรื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน 106 หัวเรื่อง มหาวิทยาลัยรามคำแหง 49 หัวเรื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา 7 หัวเรื่อง หัวเรื่องที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกันใช้คำหรือวลี แยกต่างกันได้ได้รับความนิยมนทั้งหมด 83 หัวเรื่อง (ไพพรรณ ไพบูลย์ศรีนครา 2518) สำหรับหัวเรื่องหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย อุบลวรรณ ปิติพัฒน์โชษิต (2518) พบว่า มีหัวเรื่องทั้งหมดจำนวน 6,241 หัวเรื่อง ปัญหาสำคัญของหัวเรื่องภาษาไทย คือ ขาดหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องที่ทันสมัย เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำโดยตรง และขาดความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์

จากการสำรวจปริมาณหนังสือภาษาอังกฤษด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ของหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มีหนังสือทั้งหมด 1,366 เล่ม มีความสามารถในการจัดเก็บเฉลี่ยประมาณปีละ 22 เล่ม ในการประเมินผลปรากฏว่าหนังสือสังคมศาสตร์มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีมีร้อยละ 49.12 เกณฑ์ดีมากร้อยละ 31.58 เกณฑ์ปานกลางร้อยละ 15.79 เกณฑ์ยังไม่ดีมีร้อยละ 3.51 ส่วนหนังสือมนุษยศาสตร์มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีมีร้อยละ 53.16 อยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ 16.46 อยู่ในเกณฑ์ยังไม่ดีมีร้อยละ 3.80 หนังสือสังคมศาสตร์โดยเฉลี่ย (33.89%) มีคุณภาพดีกว่าหนังสือมนุษยศาสตร์เล็กน้อย (32.87%) (วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา 2523)

ในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการศึกษาการจัดตั้งห้องสมุดศูนย์กลางของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่ง ลัดดา เหมทานนท์ (2514) พบว่า การจัดตั้งทำให้เกิดผลคือ ในการเตรียมหนังสือ 1 ชื่อเรื่องจำนวน 7 เล่มให้ห้องสมุดสาขาทั้ง 6 แห่ง จะใช้เวลา 2 ชั่วโมง 18 นาที ทุนค่าใช้จ่าย 9 บาท 80 สตางค์ และทุนกำลังคนที่มีอยู่ได้ 8 คน ส่วนข้อเสียเปรียบคือ ระยะทางระหว่างวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรกับวิทยาลัยสาขาอยู่ไกลกันมาก ทำให้ส่งหนังสือได้ล่าช้า ทางด้านการประ-

ชาสัมพันธ์ห้องสมุดของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์และนิสิตมีความเห็นว่ารูปแบบและวิธีการต่างๆในการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง (ส่งศรี ทีศรีแก้ว 2525) ส่วนการจัดซื้อหนังสือและการใช้หนังสือของห้องสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2510-2512) นงนวล ลำซำ (2514) พบว่า มีการจ่ายโอนหนังสือภาษาไทยน้อยกว่าภาษาอังกฤษ แต่ซื้อหนังสือภาษาไทยได้มากกว่าหนังสือภาษาอังกฤษ โดยจะซื้อในหมวดวิชาใหญ่ๆ 3 หมวดวิชา คือ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และหมวดประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับผู้ใช้ห้องสมุดที่ใช้หนังสือใน 3 หมวดวิชาดังกล่าวมาก และใช้หนังสือภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ สำหรับการประเมินคุณค่าของหมวดหนังสือทางพลศึกษาและกีฬาในหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พบว่า มีคุณสมบัติทางด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ และด้านความเพียงพอต่ำกว่าเกณฑ์ทุกด้าน (สมชาย อังศุภรานต์ 2524) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยังได้ดำเนินการโดยใช้นิสิตช่วยงานห้องสมุดโดยมอบหมายงานพื้นฐานประจำวันที่ไม่ต้องใช้วิชาการทางบรรณารักษะมาก ซึ่งช่วยให้เกิดผลดีแก่ห้องสมุด แต่ก็ประสบปัญหาในเรื่องบรรณารักษะไม่มีเวลาประชุมแบ่งงาน และชี้แจงรายละเอียดของงาน (อาภา อมรัชกุล 2514)

4. นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ผลสรุปของวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษา สามารถจำแนกเนื้อหาออกเป็นเรื่องต่างๆได้ ดังนี้

4.1 ลักษณะของนิสิตนักศึกษา

เนื่องจากนิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาชาติและสังคมต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้สนใจศึกษาวิจัยสภาพของนิสิตนักศึกษาในค่านต่างๆ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ในวิทยาลัยครูนักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร (นิตยา นวลนัม 2525) มีลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์อยู่ 6 ด้านคือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความมีจิตใจเข้มแข็งอดทน การวางแผนและคุณธรรม โดยนักศึกษาหญิงมีลักษณะผู้นำสูงกว่านักศึกษาชายเกือบทุกด้าน ยิ่งนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ก็มีลักษณะผู้นำสูงเช่นกัน ส่วนนักศึกษาซึ่งอยู่ในตำแหน่งกรรมการสโมสรในวิทยาลัยครู
กลุ่มนครหลวง (พรพจน์ พรหมสวัสดิ์ 2526) มีค่านิยมอาวุโสแตกต่างกันตามประสบการณ์
อายุ วุฒิ และตำแหน่ง ซึ่งค่านิยมอาวุโสที่ตำแหน่งมีความสัมพันธ์กับลักษณะประชาธิปไตย
ของนักศึกษาอย่างเด่นชัด และเมื่อศึกษาถึงความถนัดของนักศึกษาคูสองกลุ่ม คือ ผู้ที่ผ่าน
การคัดเลือกและผู้ผ่านการล่อคัดเลือกของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง (กัลยาณี ชำนาญ
หอม 2526) พบความแตกต่างกันเฉพาะความถนัดด้านภาษาและด้านเหตุผลเท่านั้น ส่วน
ด้านกรวางแผนและทัศนคติต่ออาชีพไม่แตกต่างกัน ในด้านทัศนคติของนักศึกษาคูที่มีต่อ
ปัญหาประชานั้น (วันทนี ศรีลิโก 2524) พบว่า นักศึกษามีทัศนคติในทางลบต่อปัญหา
ประชากรโดยทั่วไป คือ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา เขตที่ศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียน ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาคูดังกล่าว ส่วนทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพ
ยากรป่าไม้ของนักศึกษาในวิทยาลัยครูภาคใต้นั้น วิชัย พัฒนาวงศ์ธรรม (2524) พบว่า
นักศึกษาร้อยละ 51.70 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์สูง โดย
ได้รับความรู้จากการอ่านวารสารมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.70 การที่นักศึกษาคูมีทัศน
คติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่งผลให้เยาวชนของชาติในอนาคตมีทัศนคติที่ดีต่อการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วย สำหรับทัศนคติต่อยาเสพติดของนักศึกษาคูในกรุงเทพมหานคร
นคร (อัปษร เทียวตระกูลวัฒน์ 2521) พบว่า นักศึกษาที่เคยสูบบุหรี่ สุรา ยากระตุ้น
และกัญชามีทัศนคติที่ดีต่อการเสพยาชนิดนั้นๆมากกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเสพยาและมีแนว
โน้มที่ทำตามคาดหวังหรือชักจูงจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเสพ

ทางด้านนักเรียนนายร้อยตำรวจมีแรงจูงใจเข้าศึกษาเพราะเคยใช้
ระยะเวลาการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในต่างจังหวัด เคยเป็นข้าราชการตำรวจมาก่อน(ปรุ
บุญดง 2525) ส่วนการตัดสินใจเลือกหน่วยปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว นักเรียน
นายร้อยตำรวจตัดสินใจเลือกหน่วยปฏิบัติงานตามภูมิสำเนาเดิมของตน (ชิต ควรเคชะ
คุปต์ 2522) ส่วนนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (สุพร รุ่งเรือง 2520) มีลักษณะ
ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงที่สุด

นักศึกษายาบาลในกรุงเทพมหานคร (ยุวดี วัฒนานนท์ 2521)
พบว่า นักศึกษายาบาลมีลักษณะผู้นำและมีมโนภาพแห่งคนสูง แต่มีความวิตกกังวลต่ำ และ
เมื่อเปรียบเทียบกับหลักสูตร พบว่า นักศึกษาหลักสูตรปริญญาที่มีความรู้สึกกังวลต่ำ มีมโน-

ภาพแห่งคนสูง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา ส่วน นักศึกษาพยาบาล สถานศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและสังกัดกระทรวงกลา- โหมที่อยู่ต่างจังหวัด (เครือวัลย์ สุขเจริญ 2523) พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมกล้าแสดง ออกอยู่ในระดับมาก ยกเว้นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ของสถานศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวง สาธารณสุขจะเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกอยู่ในระดับน้อย ทางค่านทัศนคติ ต่อการปฏิบัติงานอนามัย (สุกานดา บัณฑิตยารักษ์ 2524) พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มี ประสบการณ์ใช้ชีวิตในชนบทมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานอนามัยในชนบทดีกว่า ผู้ที่ไม่มีประ- สบการณ์ ส่วนนักศึกษาแพทย์ (มณฑา พึ่งเสมา 2517) มีความคิดเห็นว่ากฎหมายทำ แท้งไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และต้องการให้มีการทำแท้งถ้ามีสาเหตุมาจาก การตั้งครรภ์นั้นเป็นอันตรายต่อมารดา มารดาตั้งครรภ์เพราะถูกข่มขืน มารดาป่วยเป็นโรค จิต ปัญญาอ่อน การตั้งครรภ์กับบุคคลที่สืบสายโลหิตโดยตรง และฐานะยากจนมากเคยใช้ชีวิตป้อง- กันการปฏิสนธิแล้วไม่ได้ผล ส่วนแพทย์ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา (จำรูญ มีชนอน 2517) ไม่มีใครอยากไปปฏิบัติงานในชนบท ค่ายเหตุนี้ทางโรงเรียนแพทย์จึงควรคัดเลือกนักศึกษา แพทย์จากผู้มีภูมิลำเนาในชนบท และจัดหลักสูตรวิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคมให้สอด- คล้องกับงานสาธารณสุขในชนบท สร้างโรงเรียนแพทย์เพิ่มขึ้นใหม่ในต่างจังหวัดให้นัก- ศึกษาได้ใกล้ชิดกับปัญหาที่กล่าว และกระทรวงสาธารณสุขก็ควรวางระบบบริหารงาน สาธารณสุขในภูมิภาคใหม่

นิสิตคณะเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย- ยาลัยเกษตรศาสตร์ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศ์ 2512) มีทัศนคติที่ดีต่อชาวอเมริกัน และถ้า นิสิตมีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศก็จะเลือกไปอเมริกา เมื่อนึกถึงชาวต่างชาติก็คือชาว อเมริกัน แต่นิสิตมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อทหารอเมริกันในเมืองไทย สำหรับทัศนคติต่อหน่วยงาน ของนิสิตปริญญาโท จิตวิทยา (ศรีกัญญา ชำนาญหมอด 2525) เห็นว่า หน่วยงานที่มีปัญหา คำนมุษย์สัมพันธ์ก็คือ หน่วยงานที่มีการบริหารงานของผู้นำแบบอัทธาศิปปิไทย มีการพิจารณาความดีความชอบของผู้นำระบบอุปถัมภ์ เพื่อนร่วมงานเป็นบุคคลที่มีปัญหา ทางค่านิสิต ปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร (วิวัฒน์ชัย อยู่เย็นง 2521) มีทัศนคติที่ดีต่อหลักสูตร นี้และพอใจอาจารย์ที่ปรึกษา กับการสอนที่เป็นกันเอง แต่ไม่พอใจกับความสัมพันธ์ของเพื่อน ร่วมสาขา ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนิสิตที่เป็นกลุ่มอาสาสมัคร มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์ (วิเชียร รัตการ 2522) นิสิตกลุ่มอาสาสมัครมีการใช้เหตุผลเชิงจริย-
 ธรรมสูงกว่า มีความเชื่อแบบควบคุมภายในตนมากกว่า และมีลักษณะแสดงตัวในคนสูง
 กว่านิสิตที่ไม่เป็นสมาชิก ทางค่านิสิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (คนตรี กิจเจริญ 2521)
 มีทัศนคติที่ดีต่อสื่อสำเร็จรูปพื้นเมือง และเห็นว่ารัฐบาลและหน่วยงานการผลิต สมาคม
 และกลุ่มต่างๆ ควรมีการร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงคุณภาพและสนับสนุนการใช้สื่อสำเร็จรูป
 นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (สุภาวดี คุณวัฒน์ 2521) มีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา
 และนักศึกษาเห็นชอบด้วยกับพระสงฆ์ที่ประพฤติดีเคร่งครัดในระเบียบวินัย ทำหน้าที่เผย
 แพร่พุทธศาสนาและทำประโยชน์ให้แก่สังคม ส่วนทัศนคติต่อเรื่องเพศศึกษานั้น (จริยา
 พงศ์วิวัฒน์ 2526) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจอย่างจำกัด และไม่คอยเข้าใจใน
 เรื่องการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด แต่นักศึกษาเห็นประโยชน์ของการเรียน
 การสอนเพศศึกษา นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สุพร รุ่งเรือง (2520) พบว่านิสิต
 มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงที่สุด และมองพรหม อยู่ประเสริฐ (2512)
 พบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เป็นผู้นำไม่ว่า เป็นผู้นำแบบปล่อยตามสบาย แบบประชา-
 ธิปไตย แบบอักษิณัม ผู้นำที่มีพฤติกรรมในทางก้าวร้าว และผู้นำขอมยอมคนอื่น เห็นความ
 สำคัญของลักษณะการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมากกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นผู้นำ เมื่อเปรียบ
 เทียบนิสิตคณะครุศาสตร์กับนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาในเรื่องการตัดสินใจเลือกเรียนครู
 (โสภณินถ มัทธพย์ 2514) พบว่า นิสิตคณะครุศาสตร์มีความมั่นใจมากกว่า และเมื่อสำ
 เร็จการศึกษาแล้วนิสิตคณะครุศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 84.67 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร
 ในระดับปกติอยู่ระหว่าง 2.76 ถึง 2.82 ร้อยละ 12.22 ได้ระดับคะแนนเกียรตินิยมอันคับสุดของ ร้อยละ 3.12 ได้ระดับคะแนนเกียรตินิยมอันคับหนึ่ง ส่วนแนวความคิดที่มี
 ต่อชนชั้นในสังคมไทย (บุสดี อากมานนท์ 2520) พบว่า นิสิตคิดเป็นร้อยละ 52.07 มี
 แนวความคิดสอดคล้องกันในสถานภาพชั้นสูงโดยนิสิตประเมินตามอิทธิพลทางเศรษฐกิจ
 และเห็นว่า การกำหนดฐานะทางสังคมทำให้เกิดความรู้สึกที่ต่อการเหยียดฐานะทางเศรษฐกิจ
 ของคนอื่นด้วย นอกจากนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ (สุจิตรา รัตเกียรติ 2511)
 พบว่า นิสิตที่เคยได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิภาพมาก่อนมีความเชื่อและมี
 ความเข้าใจในค่านสุขภาพและสวัสดิภาพอย่างถูกต้อง เกี่ยวกับการเชื่อถือโอโซนกลาง
 (ประกอบ ทั้งคำ 2512) พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน
 เพศต่างกัน และศึกษาคณะต่างกันมีการเชื่อถือโอโซนกลางต่างกัน ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ของนิสิตมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับการเชื่อถือโชคกลางของนิสิต นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ทัศนีย์ เพชรจรัส 2524) ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเนื่องจากปัจจัยด้านการศึกษา และปัญหาต่างๆคือ ด้านเศรษฐกิจ การเรียน ที่อยู่อาศัย สังคม และนิสิตมีความคาดหวังที่จะกลับไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาเดิมของตน ส่วนในเรื่องการคบเพื่อนนั้น (เทียนจิตต์ จิตต์อารี 2520) พบว่านิสิตหญิงนิยมคบเพื่อน 5 ลักษณะเรียงตามลำดับคือ เพื่อที่มีความประพฤติดี ให้ความช่วยเหลือดี มีความสนใจตรงกัน เรียนดี ฐานะดี โดยนิสิตประสมปัญหาการคบเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างเพศ ตัวแปรที่ทำให้การคบเพื่อนมีความแตกต่างกันคือ ชั้นเรียน และภูมิลำเนา ส่วนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก (บัญญัติ คุุเจริญไพบุลย์ 2518) พบว่า การกระจายของนิสิตเป็นไปตามทฤษฎีย่านกลาง (Central Place Theory) รูปแบบการกระจายของนักศึกษาหนาแน่นไปตามเส้นทางคมนาคมและจากการที่นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (บุญชลอ อุคมพันธ์ 2511) ใ้ทำงานพิเศษทำให้เป็นประโยชน์แก่นิสิตในการแบ่งเบาภาระการเงินของนิสิตเอง เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการสอน นิสิตใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของวิทยาลัยอีกด้วย ส่วนปัญหาที่นิสิตพบคือ เด็กไม่สนใจเรียน ระยะเวลาที่สอนไกลเกินไป ส่วนการจำกัดความรู้ลึกอ่อนไหวอย่างเป็นระบบ (วิภา มีสวัสดิ์ 2523) พบว่า วิธีนี้ช่วยลดความรู้ลึกถาวรในการพูดหน้าชั้นเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรได้

กล่าวโดยส่วนรวมแล้วนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป (บุญเลิศ สุวรรณเสนีย์ 2513) มีทัศนคติที่ดีต่อการพลศึกษาในประเทศไทย โดยเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพลศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษา (อาภรณ์ ราฐพิมล 2524) มีความคิดเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะที่สำคัญของน้ำใจนักกีฬา สำหรับทัศนคติคือพุทธศาสนา (วันหนึ่ย์ วิชัยคำ 2515) พบว่า นิสิตคณะวิชาทางการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามากกว่านิสิตคณะรัฐศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ ส่วนในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะนักศึกษาในภาคเหนือ (อรุณี เปาอินทร์ 2524) พบว่า นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงทำให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถาบัน สำหรับเรื่องการนิยมใช้ของไทย (ประไพคุณจักร 2515) พบว่า นิสิตนักศึกษาที่เรียนในคณะเศรษฐศาสตร์ หรือเคยเรียนเศรษฐ-

ศาสตร์มาแล้วมีทัศนคติที่คัดค้านผลผลิตไทย เกี่ยวกับเรื่องคนครีไทย (ประสิทธิ์ อินทนิล 2521) นิสิตในมหาวิทยาลัยส่วนกลางมีทัศนคติที่คัดค้านครีไทยทั้งนี้มีอิทธิพลมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสบการณ์ทางคนครีไทย และสิ่งแวดล้อมทางคนครีไทย ส่วนในเรื่องของความเชื่อ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา (พิมพ์ใจ มีชัยแก่นทร์ 2523) มีความเชื่อเรื่องพระเจ้า จิตวิญญาณ สวรรค์ อิสระ ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ทางเพศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเป็นประชาธิปไตย ความก้าวหน้าปรมุมิหลัง สัญชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ ศาสนา เพศ ส่วนในเรื่องการมองภาพจน์ของคนสัญชาติต่างๆ (ทวนทอง เขาวงกตพิงค์ 2523) พบว่า นิสิตนักศึกษามองว่าคนออสเตรเลีย อังกฤษ อเมริกัน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ เยอรมันตะวันตก และญี่ปุ่น เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวย-ก้าวหน้า ทุนนิยม คนเกาหลีเหนือ รัสเซีย เชคโกสโลวาเกีย จีน เวียดนาม ภูมาเนีย เป็นกลุ่มคนขยัน-เผด็จการ-คอมมิวนิสต์ คนอินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ลิเบีย อิหร่าน เป็นกลุ่มคนยากจน-ล้าหลัง-ทุนนิยม ส่วนการจัดกลุ่มอาชีพของบุคคลต่างๆ (รจนา พิริยะอนนต์ 2522) นิสิตนักศึกษาได้จัดกลุ่มอาชีพไว้ 6 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ยากจน กลุ่มอาชีพชั้นสูง กลุ่มอาชีพชั้นกลาง กลุ่มครู กลุ่มหมอนวด ลีเก กลุ่มตำรวจ ถ้าจัดแบ่งเป็นกลุ่มลักษณะได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มลักษณะอาชีพชั้นสูง กลุ่มผู้มีคุณธรรมและกลุ่มลักษณะแสดคงตัว ในเรื่องการศึกษาเลือกคู่ครอง (ชนิษฐา โพชนนุถ 2522) นิสิตนักศึกษาเลือกคู่ครองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตนโดยนิสิตนักศึกษาที่มีความเข้าใจและสนใจที่จะเรียนรู้วิธีการวางแผนครอบครัว ส่วนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิงแตกต่างกัน แต่ถ้านิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษายังไม่ถึง 2 ปี มีค่านิยมคงกล่าวไม่แตกต่างกัน

ในการศึกษาความรู้สึกของนิสิตนักศึกษา (เจสสิว ฤกษ์รุจิพิมล 2520) พบว่า นิสิตนักศึกษามีภาวะเอาเปรียบเนชั้นอยู่ 4 ประเภท คือ ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน ความรู้สึกโดดเดี่ยว และความรู้สึกไร้ความหมาย โดยความรู้สึกไร้บรรทัดฐานจะมีความสัมพันธ์กับเพศ และจำนวนปีที่เรียน ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้ความหมายจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4.2 บุคลิกภาพของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

บุคลิกภาพของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปแตกต่างกันตาม

ประเภทของสถาบัน ลักษณะเนื้อหาวิชาที่ศึกษา สถานภาพส่วนตัว ดังนั้นการจะพิจารณาถึงบุคลิกภาพของนักศึกษาจึงต้องคำนึงถึงตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่

ประเภทของวิชาที่ศึกษา สามารถกำหนดลักษณะของผู้เรียนได้ (พรหมทิวา รุจิพร 2512) นิสิตนักศึกษาที่เรียนวิชาประเภทวิทยาศาสตร์ หรือกลุ่มที่เรียนวิชาอักษรศาสตร์มีแนวโน้มที่เป็นคนเงียบขรึมไว้ตัว ระมัดระวังในการแก้ปัญหา บางครั้งไม่ชอบสูงส่งถึงกับใคร มักชอบคิดสิ่งใหม่ๆแต่ไม่คิดจะทำให้สำเร็จ นอกจากนี้องค์ประกอบของบุคลิกภาพทุกๆด้าน ยังสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก (วิญญา วิศาลภรณ์ 2522) ได้ องค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่ จิตใจกล้าแข็ง-จิตใจอ่อนแอ สාරรวม-ชอบออกสังคม ไว้วางใจ-ระแวง ซื่อาย-กล้าเข้าสังคม เกรงเกรียค-ทำตามสบาย สติปัญญา ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (สุริทอง ศรีสะอาด 2523) โดยเฉพาะในระดับปริญญาโท มีบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบและการเป็นผู้นำสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ถ้านักศึกษาได้เคยมีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดมาก่อนก็มีแนวโน้มที่มีบุคลิกภาพด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ สำหรับบุคลิกภาพของนักศึกษาแพทยศาสตร์โดยทั่วไป ใช้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เฉพาะนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 6 เพียงชั้นปีเดียว (สุภาพร ฉมาพร 2522) แต่ถ้าวินิจฉัยเป็นสถาบันสามารถทำนายได้เฉพาะนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์รามาชิตีได้เพียงคณะเดียว (ยุวดี ภาวชา 2517) ตัวแปรอื่นๆซึ่งได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพด้านความต้องการของนักศึกษาวิทยาลัยครู โดยเฉพาะที่วิทยาลัยครูยะลา (สุชา ไอยราพ้ง 2523) และวิทยาลัยครูสงขลา (ธัญญา สุคนธ์ 2523) นักศึกษาหญิงมีบุคลิกภาพด้านความต้องการในเรื่อง การเข้าใจผู้อื่น ความเป็นระเบียบ ความมีไมตรีสัมพันธ์ การให้ผู้อื่นเอื้ออาทร ความสำเร็จ การยอมรับนับถือ การรู้สึกสำนึก และความมีน้ำใจ นักศึกษาชายมีบุคลิกภาพด้านความต้องการสูงในเรื่อง ความมีอำนาจ ความสนใจทางเพศ นักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง มีบุคลิกภาพด้านความต้องการสูงในเรื่องความสำเร็จ การแสดงตัว ความเป็นอิสระ ความมีไมตรีสัมพันธ์ การเข้าใจผู้อื่น ความเป็นระเบียบ การให้ผู้อื่นเอื้ออาทร ความมีอำนาจ การรู้สึกสำนึก ความมีน้ำใจ การเปลี่ยนแปลง ความอดทนและความก้าวร้าว นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีบุคลิกภาพด้านความต้องการสูงในเรื่อง ความ

สำเร็จ ความอดทน ความเป็นระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาวิทยาลัยครูจันทบุรี (วันที ระเบียบ 2523) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีบุคลิกภาพสูงในด้านกรยอมรับตนเอง สัมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ตึงเครียด และการมีอำนาจเหนือผู้อื่น นอกจากนี้ในวิทยาลัยอยุธยา (สุชา ใยรพงค์ 2523) พบว่า มีตัวแปรทางศาสนาเข้ามามีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพด้านความต้องการ คือ นักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธมีบุคลิกภาพด้านความต้องการสูงในเรื่อง ความมีน้ำใจ การเปลี่ยนแปลง นักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามมีบุคลิกภาพด้านความต้องการสูงในเรื่อง ความสนใจทางเพศ และการให้ผู้อื่นเอื้ออาทร สำหรับนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รัตนา เทพคลไชย 2518) มีบุคลิกภาพด้านความต้องการเด่นที่สุด คือ ช่วยเหลือผู้อื่น และน้อยที่สุด คือ ความต้องการแสดงออก นิสิตต่างคณะก็มีบุคลิกภาพด้านความต้องการแตกต่างกัน 8 ประการ คือ การแสดงออก พึ่งตนเอง มีอำนาจเหนือผู้อื่น คบเพื่อนต่างเพศ ไม่ศรีสัมพันธ์ ขอความช่วยเหลือ เปลี่ยนแปลง อดทน ทั้งนี้ไม่ว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (การุณี สุหรัย 2511) มีลำดับการเกิดในครอบครัวเป็นลำดับใดก็ตาม มีบุคลิกภาพด้านความต้องการไม่แตกต่างกัน นักศึกษาพยาบาล (ยุพิน ตันติชนพันธ์ 2521) มีลักษณะบุคลิกภาพด้านความต้องการแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มอื่นอยู่ 11 ลักษณะ คือ ความมีอำนาจเหนือผู้อื่น การควบคุมตนเอง ความอดทน การสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ลักษณะที่พบในคนส่วนมาก สัมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ตึงเครียด ประสิทธิภาพทางสติปัญญา การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความมีลักษณะของหญิง ความรับผิดชอบ การเจริญวัยทางสังคม เมื่อเปรียบเทียบเป็นระดับชั้นและสถาบัน (บรรจง คำหอมกุล 2518) พบว่า นักศึกษาพยาบาลแต่ละระดับชั้นมีบุคลิกภาพด้านความต้องการแตกต่างกัน 8 ลักษณะคือ สัมฤทธิ์ผล เป็นระเบียบ แสดงออก ปกครองตนเอง ยอมรับโทษ อดทน คบเพื่อนต่างเพศ และก้าวร้าว ส่วนนักศึกษาพยาบาลแต่ละสถาบันมีบุคลิกภาพด้านความต้องการแตกต่างกัน 4 ลักษณะคือ ปกครองตนเอง ผูกไมตรีกับผู้อื่น ยอมรับโทษและเปลี่ยนแปลง นักศึกษาพลศึกษาในมหาวิทยาลัย (วรสฤษฎี ปิงเมือง 2524) มีบุคลิกภาพ 8 คุณลักษณะ คือ บุคลิกภาพด้านความรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นอยู่ที่ คำนวณการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง ด้านความอดทน ด้านลักษณะที่พบในคนส่วนมาก ด้านสัมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ตึงเครียด และด้านประสิทธิภาพทางสติปัญญา

ถ้านักศึกษาแต่ละสถาบันมาศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพ พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีบุคลิกภาพแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มอื่นๆ (บุพิน คันทิชนพัตน์ 2521) ในด้าน ความมีอำนาจเหนือผู้อื่น การควบคุมตนเอง ความอดทน การสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น ลักษณะที่พบในคนส่วนมาก สมฤทธิ์ผลในสถานการณ์ที่ต้องพึ่งตนเอง ประสิทธิภาพทางสติปัญญา การเข้าใจความรู้สึก นอกจากนี้ นวลละออ เจียมสุวรรณ (2516) ยังพบว่า นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีบุคลิกภาพสูงกว่านิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ในด้านการกล้าสังคม ทำตามสบอย จิตใจอ่อนแอ ซื่อตรงต่อหน้าที่ และลึกลับ แพทย์จรัส (2516) พบว่า นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีบุคลิกภาพสูงกว่านักเรียน นายร้อยตำรวจในด้านการ สติปัญญา ความเกรงใจ แต่ในด้านการขบออกสังคม นักเรียน นายร้อยตำรวจมีบุคลิกภาพสูงกว่า ทางด้านบุคลิกภาพของนิสิตและนักศึกษาที่ต่อท่าน และไม่ต่อท่านสินค้าต่างประเทศ (ลักขณา วิวัฒน์วงศ์ษา 2516) พบว่า นิสิตและนักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตนักศึกษาที่ไม่ต่อท่านสินค้าต่างประเทศ มีลักษณะบุคลิกภาพด้านการสังคมดีกว่า นิสิตและนักศึกษาที่ต่อท่านสินค้าต่างประเทศ นอกจากนี้ บุญจันทร์ สินประเสริฐ (2523) ยังได้เปรียบเทียบบุคลิกภาพแบบเมเคียเวลลี ระหว่างนิสิตและนักศึกษากับผู้ปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา บุคลิกภาพแบบเมเคียเวลลีนี้เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกโดยเจตนาใช้อุบายหลอกลวงเพื่อชักจูงผู้อื่นให้กระทำตามที่ตนปรารถนา วิธี การที่เป็นอุบายมีหลายประการ อาจเกิดขึ้นโดยการเลียนแบบจากบุคคลอื่น หรือคิดขึ้นเองตามสถานการณ์และไม่มีการคำนึงถึงว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องควยเหตุผลหรือศีลธรรมหรือไม่แต่มุ่งกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น จากผลการวิจัยพบว่า นิสิต นักศึกษามีบุคลิกภาพแบบเมเคียเวลลีสูงกว่าผู้ปฏิบัติธรรม แต่บุคลิกภาพแบบเมเคียเวลลีของกลุ่มพระและกลุ่มชีสูงกว่าคฤหัสถ์ผู้ถือศีล และเพื่อให้นักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยรามคำแหง (วงพัศกร ภูพันธ์ศรี 2523) มีพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมจึงได้มีการทดลองฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกแก่นักศึกษาหญิง ซึ่งทำให้นักศึกษาหญิงมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมและมีบุคลิกภาพจากแบบเก็บตัว เป็นแบบแสดงตัว บุคลิกภาพจากมีไมตรีสัมพันธ์สูง เป็นมีไมตรีสัมพันธ์ต่ำลง ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิจิต บุญซื่อ (2525) พบว่า ผลจากการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่นักศึกษาคู ทำให้นักศึกษาคู มีพฤติกรรมด้านการแสดงออกและมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่สูงขึ้นกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึก

4.3 คุณธรรมและศีลธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

นิสิตมหาวิทยาลัย (สนองศรี รุกศิษฐ์ 2523) ที่มีความสามารถในการเป็นผู้ว่าในด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย เป็นผู้มีความรู้คุณธรรมค่านิยมวิหารสิทธิ์ นอกจากนี้คุณธรรมค่านิยมวิหารสิทธิ์ของนิสิตครูและนิสิตแพทย์ (จินตนา จินตารักษ์ 2523) ยังมีความสัมพันธ์ทางตรงกับลักษณะของนิสิตต่อไปนี้ คือ ความวิตกกังวล ค่านิยมมั่นคง-อ่อนไหว ค่านิยมกล้าสังคมน-ซื่อสัตย์ ค่านิยมควบคุมตนเองได้-ไม่มีวินัยในตนเอง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลและคุณธรรมบางประการของนิสิตมหาวิทยาลัย (วัฒนา ศรีสิทธิ์วาจา 2519) พบว่า ความวิตกกังวลทุกคู่ คือ ระวัง-ไว้ใจ หวาดกลัว-ประสาทมั่นคง เคร่งเครียด-อ่อนคลาย อารมณ์มั่นคง-อารมณ์อ่อนไหว กล้าสังคมน-ซื่อสัตย์ ควบคุมตนเองได้-ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมค่านิยม ความซื่อตรง ความเพียร ความไม่เบียดเบียน ความไม่ประพฤตินิทานองคลองธรรมและศีลห้า นอกจากนี้ จำรอง เงินกี (2519) ได้พบว่า ความวิตกกังวล กับคุณธรรมค่านิยม บริจาค ความอ่อนโยน การไม่โกรธ และความอกทน มีความสัมพันธ์กันในทางลบเช่นกัน ส่วนการพัฒนาความคึกคักนามธรรมให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์ในทางตรงกับระดับการตัดสินใจคุณค่าศีลธรรม (มรรยาท กิจสุวรรณ 2520)

เมื่อพิจารณาเป็นสถาบัน อนุสรณ์ อรรถศิริ (2516) พบว่า นิสิตและอาจารย์ในวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เห็นว่าหัวข้อจริยธรรมที่สำคัญมาก คือ ความซื่อสัตย์ สำคัญอันดับสุดท้าย คือ การสะสมทรัพย์สมบัติ ในสถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (สุภัทรา เอื้อวงศ์ 2525) นักศึกษาพยาบาลมีพัฒนาการการให้เหตุผลทางจริยธรรมในแต่ละระดับชั้นไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สมเกษ มุงเมือง 2525) ไม่ว่าจะเป็นเพศใด ระดับชั้นใด จะศึกษาคณะวิทยาศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์มีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สลิลลา วรธนัจฉริยา 2512) เห็นชอบด้วยกับศาสนาโดยมองศาสนาในแง่ศีลธรรมจรรยา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดทางใจ โดยแนวความคิดนี้จะแตกต่างกันตามเพศ และกลุ่มอุดมคติ สำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครู โดยเฉพาะวิทยาลัยครูสงขลา (มารุต คำชะอม 2524) พบว่าไม่ว่าจะเป็นเพศใด มี

พัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างกันและระดับจริยธรรมของนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะมุ่งอนาคต ส่วนความคิเห็นค่านิยมของครูประถมศึกษาและนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา (เสนีย์ มีทรัพย์ 2521) ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็ค่านิยมคคิของครู ค่านิยมของครู ค่านิยมของครู และค่านิยมของครู และจากการฝึกรวมโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา (ฉกาจ ช่วยโต 2521) พบว่า นักศึกษาที่เข้าอบรมมีทัศนคติเชิงจริยธรรมดีกว่า และมีแนวโน้มว่ามีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า ผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกรวม ส่วนที่วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม การใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติช่วยพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแก่นักศึกษาได้ (เกรียงศักดิ์ ภัทรพงศ์พันธ์ 2525) นอกจากนี้ครูประจำการและนักศึกษาคูวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม (จงดี ทิมา 2526) ต้องการให้อาจารย์ในวิทยาลัยครูแห่งนี้มีคุณธรรมสูงกว่าที่อาจารย์ปฏิบัติจริง ทางค่านิยมวิทยาลัยครูภาคกลาง (เกษิณี ผลประพสุติ 2524) นักศึกษาแสดงพฤติกรรมค่านิยมซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา และความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง

4.4 ความสามารถของนิสิตนักศึกษา

เนื่องจากบุคคลมีความสามารถแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษา ถึงความสามารถของนิสิตนักศึกษาในการศึกษาสาขาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ให้สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ในการศึกษาความสามารถของนักศึกษาจะแบ่งพิจารณาได้ดังนี้

ความสามารถในการเรียนวิชาทักษะ ในสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อุบล สุวรรณชัยรบ 2522) พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการฟัง การอ่านและการเขียนแตกต่างกัน แต่นิสิตในมหาวิทยาลัยศิลปากรและนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา (อุไร แฉล้ม 2522) มีความสามารถในการอ่านและเขียนสูงกว่านักศึกษาวิทยาลัยครู ซึ่งสอดคล้องกับที่วิล ชิวเจริญกุล (2523) พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา มีความสามารถในการฟัง การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักศึกษาในวิทยาลัยครูภาคใต้ ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ทัศนีย์ มั่งประยูร 2524) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาในการอ่านเชิงวิจารณ์ในค่านิยมสรุปโดยอิงความการตีความ ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ปรียา พันธุ์พันธ์

2517) มีความรู้ศัพท์อยู่ในระดับปานกลาง โดยจำคำที่มีความถี่สูงได้มากกว่าคำที่มีความถี่ต่ำ และมีความรู้ศัพท์ที่เป็นคำนามมากที่สุด แกรู้คำกริยาน้อยที่สุด ความรู้ศัพท์ที่เป็นคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์จะมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้โน้ตยังมีปกติวิสัยของการเชื่อมโยงคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษคล้ายคลึงกัน (วิทยา บุญ-ถนอม 2517) ส่วนปัญหาในการเขียนภาษาอังกฤษ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (กองกาญจน์ นิธิพงศ์ 2516) มีปัญหามากที่สุดในเรื่อง คำศัพท์ ส่วนน นอกจากนี้มีปัญหาในเรื่องการสะกดคำ การใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ส่วนนิสิตครูศาสตร์ (เรณู ลิกขชาติ 2519) พบว่า มีการรับรู้ความถี่ของการถูกหลักไวยากรณ์และการรับรู้ความสามารถในการสื่อความหมายของประโยคที่มีรูปต่างกัน มีความถี่ในการใช้ต่างกัน มีความถูกหลักไวยากรณ์ต่างกันและมีความสามารถในการสื่อความหมายต่างกันด้วย ในการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการสอนทักษะภาษาอังกฤษ (บุญซึก เนติศักดิ์ 2524) พบว่า การให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพึ่งเพียบันที่เสี่ยงภัยความเร็วปกติและความเร็วแบบเร่ง นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงให้ผลของการระลึกได้ไม่ต่างจากนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แต่ถ้าใช้วิธีการเว้นระยะ (ควงกมล ศรีนิตวิวงศ์ 2524) นักศึกษาระลึกคำรูปธรรมได้ดีกว่าคำนามธรรม ส่วนการสอนอ่านด้วยวิธีอ่านแบบ S.Q.3R. (คมคาย หมั่นสาย 2525) ให้ประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกับการสอนอ่านแบบธรรมดา สำหรับการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบโคลเซนโทรนิแบบวันทุกคำที่ 5 6 7 กับนักศึกษาวิทยาลัยครู (วิชา-คา สันประจักษ์ผล 2521) พบว่า ความสัมพันธ์ของคะแนนจากแบบทดสอบความเข้าใจฉบับภาษาไทย ส่งผลไปยังประสิทธิภาพการวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษด้วย

เมื่อพิจารณาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนิสิตนักศึกษาตามระดับชั้นปีที่ศึกษา กุสุมา มานะสุนทร (2518) และเบญจภรณ์ ฉัตรนระรัชต์ (2524) พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งในมหาวิทยาลัยมีความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ การใช้เครื่องสัมพันธ์ความกับความสามารถในการอ่านเอาความภาษาอังกฤษอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ โดยคะแนนในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษนี้มีความสัมพันธ์กับคะแนนสอบไล่ภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วย ส่วนความ

สามารถในการใช้สำนวนภาษาอังกฤษ (คิยู ปาลีคุบ์ 2519) พบว่า นักศึกษาใช้
 สำนวนใดถูกต้อง โดยใช้สำนวน " on time " ถูกต้องมากที่สุด และสำนวน " get
 into trouble " ถูกต้องน้อยที่สุด สำนวนที่นักศึกษาใช้ถูกต้องจะเป็นสำนวนที่ได้เคย
 เรียนรู้มาแล้วในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ลิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่หนึ่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร (ดิทธิพร ยอดนิล 2523) มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางคำศัพท์สูงกว่า
 ครั้งหนึ่งของคะแนนเต็มในแบบทดสอบและมีความรู้ศัพท์พื้นฐานประมาณ 1,700 คำ ส่วน
 นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่หนึ่ง มหาวิทยาลัยขอนแก่น (เขาวลัทธิ อภิชาติวิมล 2519) พบว่า
 นักศึกษามีความสามารถในการใช้คำบุพบทในภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะ
 ประสบปัญหาเนื่องจากความแตกต่างของคำบุพบทในภาษาอังกฤษและภาษาไทยในด้าน
 โครงสร้าง ตำแหน่งและหน้าที่ของบุพบท วลี และกฎการใช้คำบุพบท นักศึกษาปีที่หนึ่ง
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พูนทรัพย์ จรรยาสุภาพ 2521) พบว่า นักศึกษามีความ
 สนใจในการใช้ประโยคขยายภาษาอังกฤษ และภาษาไทยในคานำหน้า โครงสร้าง
 ประเภท และการใช้กฎไวยากรณ์วิวรรต นักศึกษาปีที่หนึ่ง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 บางแสน (กอบลาภ คันสกุล 2525) มีความสามารถในการอ่าน การหาความหมาย
 ของศัพท์ภาษาอังกฤษน้อย นักศึกษาปีที่หนึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เขาวลัทธิ ณ เชียงใหม่
 2524) พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีความเข้าใจในการอ่าน
 ข้อความที่ใช้ประโยคซับซ้อน และข้อความที่ลดความซับซ้อนแตกต่างกัน นักศึกษาปีที่หนึ่ง
 ในมหาวิทยาลัยการค้า (คณิงนิจ รัตนกัญญาพงษ์ 2525) มีความสามารถในการอ่าน
 ภาษาอังกฤษ ในระดับถ้อย โอน สื่อสาร และวิเคราะห์ วิจัยไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 80
 ส่วนนิสิตปีที่สอง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิลาวัณย์ สมมาตร 2525) พบว่า มี
 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษขั้นต่ำทางด้านการอ่านเพื่อจับใจความ การอ่านเพื่อ
 เรียงลำดับเหตุการณ์และการอ่านเพื่อสรุปความอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยนิสิตประสบปัญหาใน
 การจับใจความสำคัญ การสรุปความ และการเรียงลำดับเหตุการณ์ นิสิตปีที่สอง
 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรและปทุมวัน (พิณทิพย์ ทวยเจริญ 2515) มีข้อผิดพลาด
 ในการอ่านตำราภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง โดยผิดพลาดทางด้านความหมายของ
 ศัพท์มากที่สุด ผิดพลาดทางด้านโครงสร้างของประโยคน้อยที่สุด ส่วนนิสิตปีที่สาม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (นันทพร วิกรมโรจนานันท์ 2523) มีปัญหาในการฟัง
 ภาษาอังกฤษทั้งเมื่อจะแยกพิจารณาแต่ละทักษะและพิจารณารวมทุกทักษะ นักศึกษาวิทยาลัยครู

ในกรุงเทพมหานคร (ประสิทธิ์ สง่าเนตร 2523) ชั้นปีที่สาม มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิจารณญาณไม่คิด ทั้งนี้เป็นเพราะอุปสรรค คือ ศัพท์ และวัฒนธรรมในภาษาอังกฤษ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่สี่ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ (กุสุมา สุขเกษม 2522) มีความสามารถทางการฟัง อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน โดยมีความสามารถทางการฟัง อ่าน และเขียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ด้าน นิสิตครูศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกและวิชาโท (เปรมจิต ศรีเมฆานนท์ 2514) พบว่า มีความสามารถในการเรียนเสียงภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาเอกมีความสามารถในการเรียนศัพท์ และแบบสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษสูงกว่านิสิตที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาโท ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (วนิดา พันธุ์แก้ว 2522) มีความสามารถในการฟัง การอ่าน และการเขียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา (อัมพร อมราชีวะ 2517) มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง แต่สูงกว่าความสามารถในการเขียน โครงสร้างที่นักศึกษาทำคะแนนได้สูงสุด คือ **Sentence Connector** และโครงสร้างที่สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องมากที่สุด คือ **Parallelism** ส่วนความสามารถที่นักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษในวิทยาลัยครูส่วนกลาง (สมจิต นามเมือง 2525) มีมากที่สุด คือ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ประศินีย์ แต่นักศึกษาก็ประสบปัญหาในการใช้จุดคูลูก ยัติภังค์ และอัญประกาศ ท่านอง เจริญรูป (2522) พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิทยาลัยครู คือ ความเข้าใจศัพท์และวัฒนธรรมของตะวันตก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ร้อยกรองภาษาอังกฤษด้วย และนักศึกษามีปัญหาในเรื่องเทพนิยายกรีกโรมัน กลวิธีต่าง ๆ ในคำประพันธ์ วิธีสอนก็มีส่วนที่ทำให้ให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการอ่านภาษาอังกฤษได้นั้นหนา นีเยพันธ์ (2526) พบว่า การสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีวิเคราะห์ขอความให้กับนักเรียนนายเรืออากาศจะช่วยให้นักเรียนนายเรืออากาศมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการสอนแบบธรรมดา นอกจากนี้ บำรุง ไตรรัตน์ (2521) ยังได้นำประโยคในภาษาอังกฤษมาปริวรรตเพื่อให้นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลกอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า นิสิตมีความเข้าใจในการอ่านข้อความชุด **Unsimplified** และ **Simplified** ไม่แตกต่างกัน

ความสามารถของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทักษะภาษาไทย พบว่านิสิต

มหาวิทยาลัยปีที่หนึ่ง (วีรจักร วรรณคดี 2517) มีความรู้พื้นฐานหลักภาษาไทย ใน การเรียน การใช้คำสำนวน และการลำดับคำ ลำดับความยังไม่ดีพอ โดยนิสิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไชยศิริ ปราโมช ณ อยุธยา 2518) มี ข้อผิดพลาดในการเรียนภาษาไทย คือ การใช้คำชนิดต่าง ๆ การแต่งประโยค ความหมาย การสะกดการันต์ การใช้แนวเทียบนิค การให้ความหมายของคำ การอ่าน กฎเกณฑ์ การใช้ภาษา อิทธิพลของภาษามาลี สันสกฤต สำหรับความสามารถของนักศึกษาในการ ศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ ชนุชชัย ภูอุคม (2524) พบว่า นักศึกษาวิชาเอกคณิตศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มีสมรรถภาพค่าในการพิสูจน์ว่าขอความเป็นเท็จโดยการยกตัวอย่าง คำน

4.5 สมรรถภาพทางกายของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

จากการศึกษาสมรรถภาพทางกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยในภาคใต้ (วีระ มนต์สวาณิช 2524) พบว่า นักศึกษาชายมีสมรรถภาพทางกายดังนี้ วิ่ง 50 เมตร เวลา เฉลี่ย 7.21 วินาที ยืนกระโศกไกล ระยะทางเฉลี่ย 223.51 ซม. แรงบีบมือขวา ไค้เฉลี่ย 36.67 ก.ก. แรงบีบมือซ้าย ไค้เฉลี่ย 27.55 ก.ก. ค้างข้อซ้าย ไค้เฉลี่ย 8.28 ครั้ง วิ่งเก็บของ เวลาเฉลี่ย 11.14 วินาที ลูกนั่ง 30 วินาที ไค้เฉลี่ย 22 ครั้ง งอตัวไปข้างหน้า ไค้เฉลี่ย 11.6 ซม. วิ่ง 1,000 เมตร เวลาเฉลี่ย 4.15 นาที ส่วนนักศึกษาหญิงมีสมรรถภาพทางกายดังนี้ วิ่ง 50 เมตร เวลาเฉลี่ย 10.60 วินาที ยืนกระโศกไกลระยะทางเฉลี่ย 154.65 ซม. แรงบีบมือ ขวา ไค้เฉลี่ย 5.95 วินาที วิ่งเก็บของ เวลาเฉลี่ย 12.56 วินาที ลูกนั่ง ไค้เฉลี่ย 13.45 ครั้ง งอตัวไปข้างหน้า ไค้เฉลี่ย 11.10 ซม. วิ่ง 1,000 เมตร เวลาเฉลี่ย 4.52 นาที ทางค่านักเรียนนายร้อย (ไชยยันต์ อินทุสะอาด 2520) พบว่านักเรียน นายร้อยจะมีเกณฑ์ปกติสมรรถภาพทางกายเป็นดังนี้ ค้างข้อ 9.55 ครั้ง บีคพื้น 38.03 ครั้ง ลูกนั่งแบบชันเข่า 2 นาที 55.96 ครั้ง งอเข่าครั้งนั่ง 2 นาที 110.10 ครั้ง และวิ่ง 1 ไมล์ 407.64 วินาที ส่วนนักศึกษาวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง (บวร เอี่ยมละออ 2524) พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูมีเกณฑ์ปกติสมรรถภาพทางกายสำหรับนักศึกษาชาย เป็น ดังนี้ ระดับดีเลิศ คือ ตั้งแต่ 451 ขึ้นไป ดีคือ 401-450 ปานกลาง คือ 301-400 ค่อนข้างต่ำ คือ 251-300 และต่ำ คือ ตั้งแต่ 250 ลงมา นักศึกษาหญิงมีเกณฑ์ปกติ

สมรรถภาพทางกาย ระดับดีเลิศ คือ ตั้งแต่ 489 ขึ้นไป ดีคือ 445-488 ปานกลางคือ 357-444 ค่อนข้างต่ำคือ 313-356 และต่ำคือ ตั้งแต่ 312 ลงมา

เมื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายระหว่างนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษากับนิสิต คณะครุศาสตร์ทั่ว ๆ ไปและเฉพาะแผนกวิชาพลศึกษา จะพบว่านักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา จะมีสมรรถภาพทางกายโดยส่วนรวมดีกว่า (เลิศพร ณีรมย์ 2513) และมีความสามารถทางบาสเกตบอลดีกว่า (วราวุธ สุนัน 2513) กล่าวโดยสรุปได้ว่านิสิตระดับปริญญาบัณฑิตวิชาเอกพลศึกษาในมหาวิทยาลัยมีสมรรถภาพทางกายอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (อรามศรี ชูศรี 2523)

4.6 ทัศนคติของนิสิตนักศึกษาต่อการเมืองการปกครองไทย

ในวิทยาลัยครูภาคกลาง (ปรีชา ซาคิมลากร 2521) นักศึกษามีอุดมการณ์ประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันโดยมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เคน พลวิเศษ 2524) นักศึกษามีบุคลิกภาพทางการเมืองแตกต่างกันโดยมีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการอยู่ในระดับเดียวกันคือทั้งในระดับปานกลางและค่อนข้างสูง ส่วนในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง (นภคิต มหาวิริยะกุล 2525) นักศึกษามีบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบอำนาจนิยมและมีวัฒนธรรมทางการเมือง (วิชัย ภูโยธิน 2526) แตกต่างกันตามอายุ และเพศ นอกจากนี้นักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้ (สุนทร พูนเอียด 2525) ก็มีวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกันตามสาขาวิชาเอก การพูดคุย กับกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมืองและการรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน โดยนักศึกษาที่ศึกษาวิชาเอกทางสังคมศาสตร์ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่าผู้ที่ศึกษาวิชาเอกทางมนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์

ในโรงเรียนทหาร ตำรวจ พบว่า นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (ทรงศนีย์ บั๊จจ สานนท์ 2519) นักเรียนนายเรืออากาศ (บุญชาติ พรหมพูล 2520) และนักเรียนนายเรือ (สินิท จรอนันต์ 2523) มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็นเผด็จการและอำนาจนิยมมากกว่าที่จะเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม คือ ระบบราชการทหาร การเรียนการสอนภายในโรงเรียน ระบบการศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนนายเรือ

นอกเหนือจากสิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองด้วย ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศกองอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ให้นักเรียน โดยเฉพาะต้องปรับปรุงองค์กรที่มีอิทธิพลต่อลักษณะอำนาจนิยม คือ ระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ส่วนนักเรียนนายร้อยตำรวจมีทัศนคติทางการเมืองผสมทั้งในทางประชาธิปไตยและเผด็จการแตกคองไปทางเผด็จการ (ชวลิต ภัยสิทธิ์ 2522) และมีบุคลิกภาพทางการเมือง (ธารินทร์ จันทราทิพย์ 2526) สูงในเรื่องความศรัทธาในตนเอง มีมาตรฐานทางสังคม มีทักษะทางสังคมสูง

นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม (ปกรณ คุนารักษ์ 2522) นิสิตมีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สำเนา ขจรศิลป์ 2514) ที่มีทัศนคติทางการเมืองก็ส่วนใหญ่จะเรียนทางศิลปศาสตร์ และเป็นเพศชาย นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วงษ์ เลิศไพศาล 2517) มีทัศนคติต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เกินขอบเขตและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ นิสิตยังต้องการมีบทบาททางการเมืองซึ่งมีแนวโน้มว่าจะขัดแย้งกับรัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ด้วย (ปราโมทย์ สันตยากร 2522) ในการการศึกษาทัศนคติต่อการเมืองของนิสิต อุเทน ปัญญา (2513) พบว่า นิสิตที่เคยได้เรียนนิเวศรัฐศาสตร์มาบ้างจะมีทัศนคติต่อการเมืองสูงและเมื่อพิจารณาเป็นคณะจะพบว่า นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ (จำเนียร แสงสว่าง 2518) มีแนวโน้มเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเมืองและปัญหาสังคม เศรษฐกิจเป็นแบบพวกหัวเก่ามากกว่าคณะรัฐศาสตร์ ส่วนนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ (ชาญชัย รามโกมุต 2522) พบว่า นิสิตไม่ว่าเพศใด และศึกษาในชั้นปีใด มีทัศนคติต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สมศักดิ์ ส่งสัมพันธ์ 2518) และนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไป (ไกรรฐ จิระบุตร 2520) มีทัศนคติทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้นสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง และรับอิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยไว้มาก ส่วนนิสิตปริญญาโทจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวรรณ 2522) มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง ยิ่งนิสิตนักศึกษามีการศึกษาสูงขึ้นความเป็นประชาธิปไตยยิ่งมีมาก

ขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยรักษาประชาธิปไตยให้มิเสถียรภาพไ้มากขึ้น ดังนั้นจึงควรนำการ
 สื่อสารมวลชนและสื่อบุคคลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตย
 (พัฒนาวิทย์ ชูโต 2524) ส่วนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง (มานะศรี ยงเจริญ 2522) นักศึกษาแสดงออกใน 5 กิจกรรม
 คือ กิจกรรมด้านการประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การรณรงค์หาเสียงและทำงานให้
 พรรค การสื่อข่าวทางการเมือง และการลงคะแนนเสียง โดยนักศึกษาชายและนักศึกษา
 ที่มีอายุมีความรู้และมีระดับความสนใจทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับ
 การแสดงออกในสังคมที่เกิดจากภาวะขัดแย้งนั้น นักศึกษาที่เป็นผู้นำมีความคิดว่าการแสดง
 ออกเช่นนี้เป็นอันตรายต่อชาติบ้านเมือง (อภิรักษ์ ชาญศิริ 2518)

4.7 นิสิตนักศึกษากับการอาชีพ

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อุษารัตน์ ขรรมิโกมินทร์ 2522)
 ส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 30.46 เลือกประกอบอาชีพรับราชการ นอกนั้นเลือกประกอบ
 อาชีพอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจเอกชน รัฐวิสาหกิจ ชนาคกร อาชีพส่วนตัวและ
 อื่น ๆ เหตุผลที่เลือกอาชีพราชการคือ ความมั่นคงดีกว่าอาชีพอื่น ในขณะที่เลือกอาชีพ
 ธุรกิจเพราะรายได้ดี สำหรับเรื่องสวัสดิการ การให้ความรู้ ความก้าวหน้า สังคม
 ยอมรับนับถือ นิสิตมีความเห็นแตกต่างกันในแต่ละอาชีพน้อยมากไม่มีผลต่อการตัดสินใจ
 เลือกอาชีพ แต่มีผลเกี่ยวกับภูมิลาเนา อาชีพบิดา มารดา คณะและเพศมีส่วนช่วย
 ในการตัดสินใจบ้าง และต่อมา เหมงจา จิรภัทรวิมล (2516) พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์ชั้นปีที่หนึ่ง และปีที่สี่ มีความเห็นว่า อาชีพที่สังคมต้องการมากกว่าอาชีพอื่น
 คือ แพทย์ การช่างและการสอน อาชีพที่มีเกียรติคือ แพทย์ รับราชการ อาชีพที่มี
 รายได้คือ แพทย์ การช่างและการค้าขาย ความมุ่งปรารถนาทางอาชีพของ นักศึกษา
 มีความสัมพันธ์กับเพศ ระดับการศึกษา และชั้นปีที่ศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ปรารถนา
 ที่จะประกอบอาชีพเดียวกับบิดา ถ้าบิดามีรายได้มากจะไม่สนใจรับราชการ นักศึกษาชาย
 ให้ความสำคัญแก่อาชีพที่มีคุณประโยชน์ต่อชาติมากกว่าหญิง และเลือกอาชีพจากเหตุผล
 เดียวกับงานในขณะที่หญิงเลือกอาชีพจากเหตุผลส่วนบุคคล นอกจากนี้ กิ่งแก้ว พูลคลองตัน
 (2523) ศึกษา นิสิตนักศึกษาคณะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า วุฒิภาวะทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพมีความสัมพันธ์
 กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิตนักศึกษามาก นิสิตนักศึกษปีที่สามและสี่ มีวุฒิภาวะทาง

อาชีพสูงกว่านิสิตนักศึกษาปี 1-2 ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรปานกลาง และมาก มีภาวะทางอาชีพสูงกว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรน้อย เช่นเดียวกับที่ อรอนงค์ แจมผล (2524) ศึกษาเฉพาะนิสิตนักศึกษาปี 2 ในสถาบันดังกล่าว พบว่า ภาวะและความสนใจในอาชีพมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพ และภาวะทางอาชีพเป็นตัวแทนการตัดสินใจเลือกอาชีพที่สำคัญ ส่วนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ไม่สัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพ

นักศึกษาวิทยาลัยครูอุบลราชธานี (เจริญ โชตพันธ์ 2526) ให้เหตุผลในการเลือกเรียนวิชาชีพครูเพราะต้องการช่วยเหลือสังคมและคนอื่นมากที่สุด รองลงมาคือมีเกียรติและก้าวหน้า และมีค่านิยมต่อวิชาชีพครูทางด้านการเกียรติยศชื่อเสียงอยู่ในระดับสูง อันดับรองลงมาคือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความซื่อสัตย์ตามลำดับ ส่วนทัศนคติต่ออาชีพครู สारวย มีชนอน (2515) พบว่านิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติทางด้านการสอน ด้านความสัมพันธ์กับอาชีพและบุคคลอื่น เศรษฐกิจและความก้าวหน้าดีกว่านิสิตชั้นปีอื่น ในทำนองเดียวกันก็มีผลการวิจัยของณรงค์ วันดี (2520) พบว่านักศึกษาในสถานฝึกหัดครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู โดยเฉพาะในเรื่องความสำคัญของอาชีพครู ค่านิยมทางสังคมต่ออาชีพครู ระเบียบวินัยและจรรยาครู สำหรับทัศนคติของบัณฑิต ระหว่างเพศชายกับหญิง นักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาด้วยตนเองกับมีบุคคลอื่นแนะนำ นักศึกษาที่ตั้งใจว่าจะศึกษาต่อและตั้งใจว่าจะทำงานครูไม่มีความแตกต่างกัน และทัศนคติต่ออาชีพครูและนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาพลศึกษา ปี 1 2 3 และ 4 ทางด้านการสอน จรรยาครู ประโยชน์ ค่านิยม สถานที่ทำงาน เศรษฐกิจและความก้าวหน้าไม่แตกต่างกัน แต่ความสัมพันธ์กับบุคคลและอาชีพอื่น ๆ ทัศนคติของนิสิตชั้นปี 4 สูงกว่าปีอื่น (สมเจกณ์ อภิวัฒน์รักษา 2515) จากการเปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูระหว่างผู้เป็นครูกับนิสิตฝึกหัดครูวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน พบว่ามีความแตกต่างกันทางด้านอิทธิพลที่สนใจให้มาเป็นครูและเวลาที่คาดว่าจะยึดอาชีพครู (นวลจันทร์ ทิมวงศ์ 2511) ในขณะที่ทัศนคติต่ออาชีพครู นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก (วรรณวิภา ทองงอก 2517) มีความสัมพันธ์กับวินัยในตนเองและผลสัมฤทธิ์ในการสอน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน และนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระยะก่อนฝึกสอนมีความปรารถนาจะประกอบอาชีพครูในระดับปานกลาง แต่ภายหลังการฝึกสอนมีความปรารถนาจะประกอบอาชีพครูอยู่ในระดับมาก (ยุพดี ปานบุปผา 2522)

การเลือกเรียนวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในโรงเรียนพยาบาล
 สังกัดกระทรวงกลาโหม (สุพัตรา คันทิลปิกร 2523) ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับระดับ
 ของบิคมารค่า การชักชวนของเพื่อน ยศ สัญญาบัตรและสิทธิที่ได้รับ ส่วนทัศนคติ
 ต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปี 2 3 และ 4
 ไม่แตกต่างกันโดยนักศึกษายพยาบาลปี 4 มีทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลดีกว่าปีอื่น
 (อัญชลี เวชชนินนาท 2524)

นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพสังคมสงเคราะห์
 ต้องเป็นผู้เสียสละ อุตุน มีมนุษยสัมพันธ์และมีความรู้ในหลักการทางวิชาชีพ ในเรื่อง
 ภูมิลาเนา การศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานะภาพการสมรสของบิคมารค่า
 หรือผู้ปกครอง และเพศของนักศึกษา ไม่มีผลที่จะทำให้ศึกษามีทรศนะในวิชาชีพ
 แตกค่างกันมากนัก แต่ศึกษากับนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพมีค่านิยมแตกค่างกัน ภายหลัง
 จากการศึกษาแล้ว นักศึกษาจะอ้างอิงแบบจากนักสังคมสงเคราะห์มากขึ้น นอกจากนี้
 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของค่านิยมทางวิชาชีพแตกค่างจากชั้น
 ปีที่ 2 และ 3 (จำเรียง กุระมะสุวรรณ 2518, เพ็ญพัศกร์ ทองแท้ 2522)

นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพบรรณารักษ์ เหตุผลในการเลือกอาชีพ
 บรรณารักษ์เพราะว่ารักการอ่านและชอบอ่านหนังสือ จากการเปรียบเทียบนักศึกษา
 ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและบรรณารักษ์กลุ่มหนึ่งกับนักศึกษาส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค
 กลุ่มหนึ่ง ปรากฏว่ามีผลทำให้ศึกษามีทัศนคติต่ออาชีพบรรณารักษ์แตกค่างกัน ส่วน
 นักศึกษาในมหาวิทยาลัยกับวิทยาลัยครูมีทัศนคติต่ออาชีพ บรรณารักษ์ไม่แตกค่างกัน
 (ศรีสมร คุณากรบดินทร์ 2524)

ทัศนคติของนักเรียนเตรียมทหารในการเลือกเหล่าทัพมีมาก่อนเข้าโรงเรียน
 เตรียมทหารโดยพ่อแม่มีอิทธิพลอยู่มาก นอกจากนี้นักเรียนยังมีทัศนคติว่าควรคบเพื่อน
 เหล่าเดียวกันมากกว่าหลายเหล่าและการทำงานให้เจริญต้องมืพวกพ้องสนับสนุน
 สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจมีค่านิยมเกี่ยวกับบำเหน็จรางวัลจากภายนอกในการ
 รับราชการ เป็นพนักงานตำรวจอยู่ระดับปานกลาง ส่วนฐานะทางค่านเศรษฐกิจมี
 สหสัมพันธ์กับค่านิยมเกี่ยวกับบำเหน็จรางวัลจากภายนอก นักเรียนนายร้อยตำรวจที่มี
 บิคาประกอบอาชีพค่างกัน หรือที่จบจากโรงเรียนเตรียมทหารกับที่จบจาก ม.ศ.5 โดย
 ไม่เคยเป็นตำรวจมาก่อน มีค่านิยมเกี่ยวกับบำเหน็จรางวัลภายนอกในการรับราชการ

เป็นเจ้าของงานตำรวจไม่แตกต่างกัน การยอมรับระบบอาวุโสกับระยะเวลาที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยตำรวจไม่มีสัมพันธ์กับค่านิยมเกี่ยวกับบำเหน็จรางวัลจากภายนอกในการรับราชการเป็นพนักงานตำรวจ (เจือ จันทรเพ็ญ 2511, พัชรวาท วงษ์สุวรรณ 2518)

4.8 นิสิตนักศึกษากับสื่อมวลชน

นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ ชมภาพยนตร์ประมาณเดือนละ 1 ถึง 3 เรื่อง ภาพยนตร์ที่นิสิตนักศึกษาชายชมได้แก่ ภาพยนตร์ชีวิต ภาพยนตร์จารกรรม ภาพยนตร์เพลงและดนตรี ภาพยนตร์สืบสวนและตลกขบขัน ตามลำดับ ส่วนนิสิตนักศึกษาหญิงชมภาพยนตร์เพลงและดนตรี ภาพยนตร์ชีวิต ภาพยนตร์จารกรรม และภาพยนตร์ตลกขบขันตามลำดับ ภาพยนตร์มีอิทธิพลในแง่ค่านักศึกษา คือ ช่วยปรับปรุงคนในการเข้าสังคม ปรับปรุงบุคลิกภาพและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังช่วยเพิ่มพูนความรู้รอบตัว เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการผ่อนคลายอารมณ์ ส่วนผลเสียจากการชมภาพยนตร์คือ ทำให้สิ้นเปลืองเงิน เสียเวลาและสุขภาพ (กมล นินนาทนต์ 2510) สำหรับเหตุผลในการเลือกชมภาพยนตร์ของนิสิตนักศึกษา เดือนใจ ทองสัมริศ (2516) พบว่านิสิตนักศึกษาเข้าชมภาพยนตร์ต่างประเทศในโรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งตามแต่โอกาส คือมีเงินหรือมีภาพยนตร์ที่คิดว่าดีเข้าฉาย และชมภาพยนตร์ไทยนานกว่า 6 เดือนต่อครั้ง ส่วนโรงภาพยนตร์ชั้นสองทั้งภาพยนตร์ต่างประเทศและภาพยนตร์ไทยไม่นิยมเข้าชม เหตุผลสำคัญในการเข้าชมภาพต่างประเทศเพราะว่า เห็นภาพยนตร์ตัวอย่างแล้วต้องการชม เป็นภาพยนตร์ตลกขบขัน มีผู้ไปชมมาแล้วแนะนำว่าดี หลังจากชมภาพยนตร์ต่างประเทศแล้วนิสิตนักศึกษาได้รับความรู้รอบตัว ความรู้ทางค่านิยม ความเป็นอยู่ของชาวต่างประเทศและความรู้ทางภาษาต่างประเทศมากขึ้น ส่วนภาพยนตร์ไทยมีเหตุที่เข้าชมเนื่องมาจากมีผู้ไปชมมาแล้วแนะนำว่าดี เห็นภาพยนตร์ตัวอย่างแล้วต้องการชมและเนื้อหาภาพยนตร์มีแนวแปลก ส่วนเหตุที่ไม่นิยมชมภาพยนตร์ไทย เพราะกลัวพบการดำเนินเรื่องที่ไม่มีเหตุผล จำเจและซ้ำซาก นอกจากนี้นิสิตนักศึกษายังแสดงความคิดว่า การสอบและการชมภาพยนตร์เป็นคนละเรื่อง เวลาสอบไม่จำเป็นต้องงกชมภาพยนตร์ และรู้สึกว่าจะบางครั้งอยากแสดงความรักเหมือนบทบาทของคาราในภาพยนตร์ แต่เห็นว่าขัดกับวัฒนธรรมไทยจึงไม่ทำ ทางค่านิยมการโทรทัศน์ผลการวิจัยของนพรัตน์ ศรีประชุม (2512) พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มี

ความคิดว่ารายการโทรทัศน์ให้ประโยชน์ทางค่านิยมเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันมากกว่าประโยชน์ทางการศึกษาและอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ไม่มีผลต่อการเรียนของนิสิต ต่อมาสุริยัน เมธีกุล (2515) พบว่านิสิตสาขาสื่อสารมวลชนชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน โดยให้ความสนใจรายการข่าวต่างประเทศและภาพยนตร์ฝรั่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่ให้ความสนใจอยู่ในระดับน้อยที่สุดได้แก่รายการนาฏกนตรี เรื่องยาวแสดงหลายตอนจบ รายการที่ให้ประโยชน์ต่อการศึกษาระดับมากคือ รายการข่าว รายการสารคดี และรายการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้นิสิตได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงการโฆษณาในทำนองเชิญชวนหรือส่งเสริมการเลี้ยงชีพ โฆษณาเกินความจริง ก่อให้เกิดความเคียดแค้นรำคาญ และควรห้ามโฆษณาสินค้าบางชนิด เช่น อาวุธ สุรา และของมีนมเมาต่าง ๆ

ความสนใจในการอ่านของนิสิตนักศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นสถาบัน พบว่า นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสาร เป็นครั้งคราว ชอบอ่านเรื่องทั่วไปเป็นพิเศษและคำนึงถึงภาษาและไวยากรณ์ที่ใช้ในหนังสือพิมพ์ นักเขียนที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หนังสือพิมพ์ที่อ่านมากที่สุดคือ สยามรัฐ นิตยสารหรือวารสารที่อ่านมากที่สุดคือ สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน 2513) นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวนร้อยละ 68.90 อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวันเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ โดยอ่านวันละ 1 ฉบับ ประมาณ 30 นาที มีนิสิตจำนวนร้อยละ 39.40 ไม่เคยจับหนังสือเลย และจำนวนร้อยละ 39.10 มีความเชื่อเกินครึ่งและเชื่อเพียงครึ่งเดียวในสิ่งที่หนังสือพิมพ์เสนอ หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่นิสิตอ่านมากที่สุดคือ ไทยรัฐ ประชาชาติ เกลินิวส์ และประชาธิปไตย ตามลำดับ เหตุผลในการอ่านหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเพราะมีบทความ บทความความคิดเห็นคติ และเสนอข่าวรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ส่วนหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษที่นิสิตอ่านมากที่สุดคือหนังสือพิมพ์ Bangkok Post รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ The Voice of the Nation เหตุผลก็เพื่อปรับปรุงความรู้ใช้ภาษาอังกฤษ สำหรับเนื้อหาในหนังสือพิมพ์นิสิตสนใจเรื่องการเมืองมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องเศรษฐกิจและการศึกษา ตามลำดับ เนื้อหาที่สนใจน้อยที่สุด คือเรื่องประเภทบริการ (นรินทร์ บุญชู 2519) ยังมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาเฉพาะคณะ คือคณะครุศาสตร์ (อัญชลี แซ่มชุกกลิ่น 2519) นิสิตอ่านวารสาร

การปกครอง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยมาก ส่วนเรื่องเศรษฐกิจ สนใจอ่านน้อยที่สุด วรรณกรรมที่นิสิตนักศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 42.00 ปริญญาโทบัณฑิต ร้อยละ 73.00 ต้องการอ่านมากที่สุดได้แก่ ผลงานของผู้เขียนที่มีความชำนาญเฉพาะวิชา รองลงมาคือ ผลงานที่นิสิตนักศึกษาเคยอ่านงานเขียนของบุคคลเหล่านี้มาก่อนและบุคคล ที่มีชื่อเสียง เมื่อพิจารณางานสาขาวรรณกรรม พบว่าสาขาสังคมศาสตร์ นิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาตรีร้อยละ 70.30 ระดับปริญญาโทบัณฑิตร้อยละ 73.00 ที่ต้องการอ่าน ผลงานของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สาขาเศรษฐศาสตร์พัฒนาการเศรษฐกิจและ บริหารธุรกิจ นิสิตนักศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 76.33 ปริญญาโทบัณฑิตร้อยละ 78.50 ที่ ต้องการอ่านผลงานของป๋วย อึ๊งภากรณ์ มากที่สุด สาขาสังคมวิทยา มนุษยวิทยาและ จิตวิทยาสังคม นิสิตนักศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 42.66 และ 49.33 ต้องการอ่านผลงาน ของพระยาอนุมานราชชนน ม.ล.คุ้ย ชุมสาย และอานนท์ อาภาภิรมย์ ตามลำดับ ส่วน ระดับปริญญาโทบัณฑิตร้อยละ 66 และ 59.50 ที่ต้องการอ่านผลงานของพญา สายหู และหลวงวิเชียรแพทยาคม ตามลำดับ และจากการศึกษาในวิทยาลัยครูภาคใต้ของ ปรานี เพชรแก้ว (2524) พบว่า นักศึกษามีความสนใจอ่านวรรณกรรมรองลงมา โดยชอบคำประพันธ์ประเภทกลอนและโคลง เพราะให้แนวคิดสะท้อนภาพทาง สังคม การเมือง และเหตุการณ์ปัจจุบัน นักเขียนโบราณที่นักศึกษาสนใจคือ สุนทรภู่ ในปัจจุบันสนใจแนวการเขียนของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และอังคาร กัลยาณพงศ์

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความคิดเห็นว่าการใช้สื่อมวลชนเพื่อ การศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง นิสิตได้รับอิทธิพลของสื่อมวลชนในค่านับเท่ามากกว่า ค่านอื่น ๆ (ทวงแสง สุวรรณศรี 2514)

4.9 ปัญหาของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ในการศึกษาถึงปัญหาที่นิสิตนักศึกษาพบจากการเข้าศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษา ส่วนใหญ่จะมุ่งศึกษาเฉพาะนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งพบข้อสังเกต ที่น่าสนใจว่า นิสิต นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา (สมบัติ ไชสิทธธรรม 2506) จะ ประสบปัญหาในเรื่องครอบครัว บุคลิกภาพ การคบเพื่อน การเงิน สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การเดินทาง การใช้เวลาว่าง ปัญหาการเรียน และปัญหาสังคม จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จะพบว่าปัญหาทางด้านการเรียน บุคลิกภาพ ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน จะสามารถใช้ทำนายสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยส่วนกลาง ได้ ส่วนนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคจะทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้จากปัญหาคำถามการเรียน การเงิน อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับคน และความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม (อรพินทร์ นิมิตรนิวัฒน์ 2522)

เมื่อพิจารณาจากสภาพของนิสิตนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักโดยเฉพาะที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาในส่วนภูมิภาค (ประเทือง เกาจี่ 2517) จะพบว่า นิสิตนักศึกษามีปัญหาและความต้องการเรียงลำดับคือ ค่านิยมกรรม และสันตนาการ สวัสดิภาพ คณงานภารโรง การบริการหอพัก ความสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้ปกครองหอพัก ความร่วมมือของนิสิตและความสัมพันธ์กับเพื่อน ส่วนปัญหาของนิสิตต่างจังหวัดซึ่งกำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในกรุงเทพมหานคร (ยี่สุน เสรีบุรณะพงศ์ 2526) พบว่า นิสิต ประสบปัญหาเรียงตามลำดับคือ ปัญหาในค่านิยมการเรียน ปัญหาส่วนตัว และปัญหาสังคม สำหรับนิสิตวิชาเอกพลศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร (รัชชธานี ชัชวาลย์ปรีชา 2523) พบว่านิสิตมีปัญหาในเรื่องหลักสูตรในค่านิยมหาไม่เหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิตที่เรียน ขาดงบประมาณและการประสานงานในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขาดแหล่งคนคว่า ไม่ได้รับความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ทางค่านิยมศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ศิริลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2523) ประสบปัญหาเรียงตามลำดับคือ ปัญหาการเรียน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการใช้เวลาว่าง ปัญหาสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการเงินและปัญหาครอบครัว ในการสำเร็จการศึกษา (ทรงศรี สนิททรัพย์ 2522) พบว่านิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายในมหาวิทยาลัยที่จะสำเร็จการศึกษาหลังกำหนดเวลาของหลักสูตรจะมีปัญหาส่วนตัวมากในค่านิยมการเงิน หมดบ้าน และสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว โดยนิสิตนักศึกษาชายมีปัญหา มากกว่าเพศหญิง

4.10 การให้คำปรึกษาแนะแนวในระดับอุดมศึกษา

การให้คำปรึกษาแนะแนวเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาคงนั้นผู้ให้คำปรึกษาแนะแนวจึงต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่องานนี้ รวมทั้งต้องมีความรู้ความสามารถที่ควย (วิไล แพงคำ 2519) ซึ่งจะพิจารณาได้จากคุณลักษณะของนักแนะแนวที่วิทยาลัยครูภาคกลาง (จำรัส ควงสุวรรณ 2520) ต้องการคือ มีความ

สุขุมรอบคอบ มีความสามารถในการกระตุ้นและนำผู้อื่น มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความยุติธรรม มีทักษะในการค้นคว้าวิจัย การรวบรวมข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ปัญหา แต่งกายเหมาะสม มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการแนะแนว ฐานะละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาต่อ ระบบการเรียนการสอนและมีประสบการณ์ในการสอนการแนะแนวและการดำเนินชีวิต ในวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ (สุรางค์ นามสูตร 2526) จึงได้จัดบริการให้คำปรึกษาแนะแนวเป็นแบบกลุ่มสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพราะจะช่วยลดความวิตกกังวลด้านการเรียนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ส่วนนักศึกษาพยาบาลโรงพยาบาลรามารชิบัติ (เพียว พูลเจริญ 2524) พบว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาแนะแนวทั้งแบบเป็นกลุ่มและแบบรายบุคคลจะให้ผลต่อการปรับตัวในภาคปฏิบัติของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนความต้องการบริการแนะแนวของนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกัน คือ

ก. นักศึกษาคณะวิศวกรรมเทคโนโลยีในวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา (สารณี ภาณุรัตน์ 2524) ต้องการบริการแนะแนวเรียงตามลำดับ คือ บริการให้คำปรึกษา บริการปฐมนิเทศ บริการสนทนา บริการกิจกรรมนักศึกษา บริการสุขภาพอนามัย บริการด้านการเงิน บริการจัดวางตัวบุคคล บริการซ่อมเสริม

ข. นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย (อรพรรณ ลือบุญวัชชัย 2522) ต้องการบริการแนะแนวเรียงตามลำดับคือ บริการปฐมนิเทศ บริการที่พักอาศัย บริการให้คำปรึกษา บริการสนทนา บริการอาหาร บริการสุขภาพอนามัย บริการกิจกรรมนักศึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการทุนการศึกษา บริการซ่อมเสริม

ค. นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน (วันเพ็ญ ชีร์สวัสดิ์ 2512) ต้องการบริการแนะแนวในเรื่อง การปฐมนิเทศ บริการที่พักอาศัย บริการสุขภาพและอนามัย บริการให้คำปรึกษาหารือและอบรม บริการจัดหางานให้ทำและทุนต่าง ๆ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้บริการทุก ๆ ด้านที่จัดยังคงต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ส่วนที่ประสานมิตรบริการแนะแนวของวิทยาลัยจักได้คือพอประมาณ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่แนะแนวมีจำนวนน้อย ไม่มีความเป็นกันเอง จึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า

ง. นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี (นวน้อย วิจิตรกุล 2523) มีความต้องการบริการแนะแนวเรียงตามลำดับคือ บริการให้คำปรึกษา บริการปฐมนิเทศ บริการจัดวางตัวบุคคล บริการทุนการศึกษา บริการสนเทศ บริการสอนซ่อมเสริม

จ. นักศึกษาวิทยาลัยครูอุบลราชธานี (นวน้อย วิจิตรกุล 2523) ต้องการบริการแนะแนวเรียงตามลำดับคือ บริการปฐมนิเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการสนเทศ บริการจัดวางตัวบุคคล บริการทุนการศึกษา บริการซ่อมเสริม

ในคานปัญหาการให้บริการให้คำปรึกษาในมหาวิทยาลัย (นารี แซ่ลี่ 2519) ไม่ว่าจะเป็มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประสบปัญหาเหมือนกันในคานผู้ให้คำปรึกษา แต่แตกต่างกันในคานผู้ขอรับคำปรึกษา สำหรับที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (สาสิวรรณ เลหาศิริานนท์ 2511) จัดบริการแนะแนวได้ดี แต่ก็มีปัญหาที่ควรแก้ไขคือ เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ไม่มีความเป็นกันเอง การดำเนินงานมีความล่าช้า ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าในสถาบันการศึกษามีความต้องการนักจิตวิทยา มาปฏิบัติหน้าที่ คือ ให้คำปรึกษาแนะแนวและสอนวิชาทางจิตวิทยา จำนวนนักจิตวิทยาที่ต้องการเพื่อให้คำปรึกษาแนะแนวในระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 99 คน วิทยาลัย 171 คน ส่วนจำนวนนักจิตวิทยาที่ต้องการเพื่อสอนวิชาทางจิตวิทยาในระดับมหาวิทยาลัย 34 คน วิทยาลัย 262 คน (อัญชญา เวสารัชช 2518)

4.11 กิจกรรมนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

นิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาชอบเข้าร่วมกิจกรรม 3 ประเภทมากที่สุด คือประเภทวิชาการ ประเภทสหนาการและกีฬาและประเภทพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์พอสมควร วิธีดำเนินงานจัดกิจกรรมนิสิตเห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากอุปสรรคคานการเงินเป็นสำคัญ แต่อาจารย์เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้แล้ว และอาจารย์กับนิสิตเห็นเป็นอย่างเดียวกันว่ายังไม่มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม (อนันต์ ภูววรรณ 2517) ในขณะที่การจัดกิจกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก คานส่งเสริมวิชาการ คานกีฬา คานบำเพ็ญประโยชน์ และคานศิลปวัฒนธรรม พบว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับสูง แต่มีปัญหาคานผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตไม่ค่อยให้ความร่วมมือ การสนับสนุนงบประมาณ

น้อยเกินไป การเบิกจ่ายยุ่งยากล่าช้า การจัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสม อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และอาคารสถานที่ไม่เหมาะสม (เทอดศักดิ์ สถาปิตานนท์ 2524) และการศึกษาความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ธีระ นทีวุฒิกุล 2521) พบว่า กิจกรรมที่นิสิตต้องการเข้าร่วมมาก ได้แก่ กิจกรรมสังคมสันทนาการและบำเพ็ญประโยชน์ กีฬาและสุขภาพ และวิชาการตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่นิสิตมีความต้องการเข้าร่วมน้อยได้แก่ กิจกรรมงานอดิเรก ทางสังคม ศาสตร์ และวัฒนธรรม

กิจกรรมค่านิยมวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยศิลปากรมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยมีหลักการและวิธีการที่สำคัญคือ เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด ทั้งแก่การจัดทำโครงการ การจัดสรรงบประมาณ และการดำเนินกิจกรรมตามโครงการมีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชมรมต่าง ๆ ให้คำปรึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร งบประมาณไม่เพียงพอ นิสิตนักศึกษาไม่เห็นคุณค่าและไม่เข้าร่วมกิจกรรม (ระพีพันธ์ ฉายวิมล 2522) และกิจกรรมค่านิยมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานิสิตทั้งทางร่างกายและจิตใจ การดำเนินงานมีหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะซึ่งผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตนักศึกษาต้องทำงานร่วมกัน ปัญหาที่ปรากฏเป็นเรื่องเกี่ยวกับสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬาและงบประมาณค่านิยมกีฬาไม่เพียงพอ ตลอดจนนักศึกษาไม่ให้ความสำคัญค่านิยมกีฬา (ณัฐพงษ์ ชูทัย 2525) นอกจากนี้เจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ กรป.กลาง มีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอาสาพัฒนาชนบทของนักศึกษาเป็นไปในทางบวก (ขวัญใจ สมรรคบุตร 2523)

กิจกรรมนักศึกษาในวิทยาลัยครูควรเน้นหนักทางค่านิยมพัฒนาสังคมมากที่สุด รองลงมาคือค่านิยมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ปัญหาในการจัดและดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษา คืออาจารย์และนักศึกษาไม่เข้าร่วมกิจกรรม การประเมินผลกิจกรรมไม่เหมาะสมและไม่มีการนำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงกิจกรรมนักศึกษา (ชูชีพ พุทประเสริฐ 2523, รัชณี คำแสน 2523, ประทับ นิลพังงา 2522, ชื่นอารมณ์ ภาวะพฤติ 2524, สามารถ คงสะอาด 2522)

ผู้นำกิจกรรมนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ลัคคา กิติวิภาค 2517) เปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมนิสิตเนื่องมาจากประสบการณ์ด้านกิจกรรมโดยมีทิศทางการเปลี่ยนไปในทางละทิ้งทัศนคติเดิมมากกว่าเกิดทัศนคติใหม่ และการเปลี่ยนทัศนคติขึ้นอยู่กับเพศ ตำแหน่ง และคณะตามลำดับ ทั้งนี้ไม่มีความแตกต่างกันในการเปลี่ยนทัศนคติระหว่างผู้นำกิจกรรมนิสิตฝ่ายบริหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายดำเนินงาน และฝ่ายบริหาร นอกจากนี้ยังมีการศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามคณะต่าง ๆ คือ นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์และแผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ (สุวิไล เรียงวิณสุข 2516) มีการเปลี่ยนทัศนคติโดยขึ้นอยู่กับตัวแปรคือ เพศ คณะเนน ม.ศ.5 อายุ สาขาวิชาที่เรียน ประสบการณ์ ภูมิลำเนา และลำดับชั้น นิสิตคณะวิทยาศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ (สุนทรี ศุภวงศ์ 2517) มีการเปลี่ยนทัศนคติโดยขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้านโรงเรียนเดิม เพศ กิจกรรมรุ่น คณะเนน ม.ศ.5 และอายุ นิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีกับคณะอักษรศาสตร์ (สุกสวาสักดิ์ พุทธสุวรรณ 2516) มีการเปลี่ยนทัศนคติ โดยขึ้นอยู่กับตัวแปรทางด้านสาขาวิชา เพศ อายุ กิจกรรมรุ่น คณะเนนและโรงเรียนเดิม นิสิตคณะครุศาสตร์กับคณะรัฐศาสตร์ (กานคา พุทธิ 2517) มีการเปลี่ยนทัศนคติโดยขึ้นอยู่กับตัวแปรคือ เพศ โรงเรียนเดิม อายุ และคณะเนน ม.ศ.5 สำหรับเหตุที่นิสิตคณะต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาเปลี่ยนทัศนคติก็เนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรม และทิศทางการเปลี่ยนทัศนคติจะเป็นไปในแนวทางการละทิ้งทัศนคติเดิมมากกว่าเกิดทัศนคติใหม่ จากการเปรียบเทียบการเปลี่ยนทัศนคติของนิสิตระหว่างคณะปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และศิลปากร (ระพันธ์ ฉายวิมล 2525) กลุ่มที่เคยเป็นหรือกำลังเป็นกรรมการมีแนวโน้มจะมีทัศนคติต่อกิจกรรมนักศึกษา คำนึงถึงพัฒนาธรรมดีกว่ากลุ่มนักศึกษาทั่วไปที่ไม่เคยเป็นกรรมการ และนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรมีแนวโน้มจะมีทัศนคติดีกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์